

RMK. I.

466

Confessio

Helvetica

Oppiden

1616

CONFESSIO HELVETICA:

AZ AZ,

AZ KERESZ-
TYENI IGAZ

HITRÖL VALO VAL-
lás-tétel, mellyet elsőben Helveciában ir-
tanac és bevettene, annakutána 1567.
estendőben Magyar országbannis joval-
lottanac, bevörtene, és mind ez
ideig foc Ecclesiákban
megtartottanac.

Magyarul fordittatot az együgyűeknek
épületekre és javokra.

SZENCI CSENE PETER által.

I. PET. 3. V. 15.

Legyetec peng készec mindenkoron meg felelni nagy alázato-
sággal és bocsúlattal azoknac, az kic számot akarnac venni
az ti bennetee valo reménységrol.

MDC

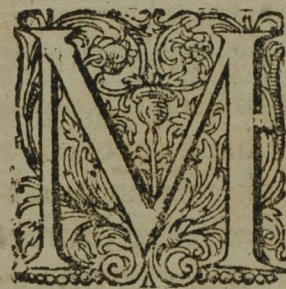
XVI.

Oppenheimumban Nyomtatta Galler Hieronymus.

AZ CHRISTUS
JESUS ECCLESIAJANAC
MELLY MAGYAR ORSZAGBAN

és Erdélyben vagyón, mint kegyes
Annyánac, kegyelmet és
békeséget kíván.

EGMONDOTTA az te
Fejed az Ur Jesus Chri-
stus, Kegyes és Szentisé-
ges Anyám, hogy fidal-
maznactégedet â te lel-
ki ellenségid, háborgat-
nac, és minden gonos-
hazugságot modanac te ellened ő erette:
de azért ugyan bódognac mond, és biztatis
igeretet tévén, hogy örülly és örvendez, mert
az te jutalmad beüség az egekben, Mat. 5. 11.
12. Szidalmaztatott ő maga az Christus, fi-
dalmaztatott az Apostoli sereg, fidalma-
zatott az ő tanításc által gyűjtetett Ec-
clésia: háborgattatott az fő az Christus, és
az ő tagjai: mennyi soc hazugságot folo-
tanac az Christus felől, és az ő hivi felől

az hite lenec, nem hozom elő, hanem min-
ben befédemet csak te read téríttem, ó Ke-
gyes anyam, menyi bídalmat, menyi hazug-
ságot, káromlast és gyalazatot hallasz kefer-
ves fiú, ki tudná mind elő famlalni! Ne-
ved eretnec, hitetű, uyjettű: tudományod,
hoggy Isten oka az bűnnec: sőt Isten az, a ki
az gonoszságra kistessen és haytsón, melly-
ben ősvetettől Simon Magus, és Flori-
nus Eretnekeckel. *Tanaczok, tizedicok*: Hogy
semmi szabad akarat nincsen az emberben,
melyben hasonlítottal Valentinianus és
Manicheus eretnekekhez. *ibidem*. Hogy
az bűnec egyenlőc legyenec, mint a Stoicu-
socranitottanac. *Camp. rat. 8.* Esegység
leket kialtnac, irnac, költnec read, kegyes
anyám. Elhisic ez nagy hazugságokat az
tudatlanoc, és mind azoc kic nem/viselet-
nec az igazságnac lelketűl, ezeknec jól meg-
tűdására, hanem az szép finnel való hazug-
ságban megnyugosnac. De különben ta-
nitott tegedet kegyes Anyám, mint jegye-
sét az te fejed és férjed az Ur Christus, és te is
különben hitű, hogy nem olly Isten ő az
ki gyönyörködne az álnok ágban, és az
kinél lakozne az gonos. *Pf. 5. v. 5.* különben
vallasz ez te tőled megíratott confessioban
mind ez egész világelőt: kárhoz attyuc Flo-
rinust és Blastust, így szól az kegyes Anyám,
kic az Istent tésic az bűnnec okánac, holott
nyilván

nyilván megvágyon írva: nem vagy te olly
Isten, &c. Visont ugyan ott: Vallyuchogy
az bűnűc nem egyenlőc legyenec, *Hely. con-
fess. cap. 3. S. 3. 4.* Az szabad akaratrol penig
nyilván szól az kilentzedicűben.

Hogy azért az Magyar nemzet, ki még ez
ideig nagy részre, nem tudta és nem olvasta
ez valást, megértene valóságosan, és meg-
tudná, hogy nekűnc azokkal az eretnekek-
kel semmi kő zűnc nincsen, kiket az Isten-
nec igejéből kárhoztattanac az régi Szent
emberec, ez Confessiot Magyarul fordítot-
tam, az együgyűvekert. Miképpen penig
az Istennec satorara, nem csak az kic ara-
nyat, hanem még az kic jó fiúból kecske
főrtattakis, kedvessecc volt az Isten előtt, és
az Istennecnépe e' őtt, elhittem azt, Szent-
seges Anyám, hogy ez én vekony munká-
mis kedves léken az te fiaidnál, és léányd-
nál, k ket az te kebeledben neveltél föl, és
nevelsz, és az Istennélis. Ved jo néven
azert, kegyes Anyám, ez kisdéd munkát
tűlem, kit tista fiait éretetből nyuytoc te-
néked, és az te magzatidnac. Az Atya Isten,
a Christus Jesusnac atya, tartson meg és e-
rősítsen meg minden haboruságokban, vi-
gasztaljon bent Lelekével, és ez életnec
utánna, amaz igazságnac kőforujával éke-
sítsen föl mint jegyesét az Ur Jesus Chri-
stus, az te idvözítűd. Amen. Irám Er-

6 ELŐLJÁRO BESZED.
fek Uyvárban Szent György havának ti-
zenkilentzedic napján. Ezer hatfáz tizen-
hatéftendőben.

Kegyeségednec

alázatos fia

és

Szolgája

SZENCI CSENE PETER.

ALKOL

7
ALKOLMATOSSAGA
EZ CONFESSIONAC.

CH R I S T U S születése után,
M D X X X V I. éftendő-
ben, mikoron mindenütt hir-
detnéc, hogy rövid időn kö-
zönséges Concilium lenne, az
Basilea városánachires neves és böcsületes
Polgarmestere és a Tanacz, az Helvecianac
városiban lévő Ecclesiákat egyben hirta,
hogy közönséges eggyezéssel irnanac hitő-
kről való Confessiot, mellyet, mikor a fűk-
ség kívánná, előadnának. Ez dologra az
Helveciai városoktul, mellyec immár az E-
vangeliomi tudománt bővöttéc vala, kül-
deténec Basileába követec, az Tanacz
rendből értelmes férfiac; ismeg bent más
magyarázó Doctoroc és az Ecclesiában va-
lo fő tanító, Tigurumból és Bernabol. Mi-
kor Basileaban össze gyűltec volna, vála-
tác Henricus Bullingert, Oswaldus Mico-
niust, és Simon Gryneust, arra, hogy erről az
dologtul bizonyos formát irnának. Azon-
közben az Argentinai Doctoroc, Wolf-
gangus

gangus Capito és Martinus Bucerus jövé-
nec Basileaba, kérvén, hogy az a Confessio
ugy alkolmaztatnéc, hogy az Ecclesiák kö-
zött békeség fereztetnec, mellynec akkor
nagy reménsége vala: Annakokaért min-
denec egyyezésével meg irattatéc az Con-
fessio Deakul és Nemetül, és megolvasta-
téc az Tanáczbán az főfő követec előtt, és
mindennec értelmét kívántac: mindenek-
tül jovaltattott, mellyet a követec hazavit-
tec az ő magistratusoknak. Bőytrás hó-
ban ostan gyűlés ec lön Aroviában az Hel-
veciai Keresyén városbéli ecnec, mellyben
megjelétetéc, hogy azt az Cōfessiot az Hel-
vecia tartománban lévő Ecclesiák mind-
nyajan bevettéc volna. Onnan küldéc
Wittembergaba Wolfgangus Capito és
Bucerus által. Kicmeghozáchogy az Wit-
tembergai Doctoroknak is tertzett legyen.
Jovaltattott is meglen némelly gyűlésiben a
tekintetes Uraknac és Euangelicus ren-
dek nec. De holott az Confessio rövid vol-
na, nagy okokert bévebben irattatéc meg,
Christus Urunc fiületése után M D L X V I.
éftendőben, mellyet kezec irásával az Ti-
gurum, Berna, Schaffusium, Sangalla, az
Rhetusoc Curia nevő városá; ismét Milhu-
sium és Biel béli ec megerősitett nec, és az
Genevaiak is. Azont jovallottac és bevettéc
az Angliai, Scotiai, Francia, és Belgiumi Ec-
clesiák.

clesiák. Sőt az Lengyel orfági, Magyar orfá-
gi és Nemet orfági Ecclesiák közzül sokan.

— — — — —

*Az Magyar orszagi Ecclesiáknac
jovallása.*

CHRISTUS Urunc fiületése után
M D L X V I I. Éftendőben Debre-
tzenben Synat lön, hová bégyülénec az Ti-
fán tul és innen való tanitóc tizenhét Se-
niorság alatt valóc, és az Ecclesianac sēpar-
ticulusi között ez Confessiorul ilyen mó-
don vegezénec: Az több Confessioc között
bévöttüc ezt az Helveciai Confessiot, mel-
lyet irtanac Helveciában 1566. éftendő-
ben, és kezünk alá jais irtunc, az mellynec
az Genevaiak is alaja irtanac.

Az Seniorfogoc ezec.

Váradi,	Beregi,	Thuri,
Eermellyéki,	Szilágyi,	Caroli,
Máramarosi,	Nyíri,	Zembleni,
Makoi,	Békérményi,	Uyvari,
Debreceni,	Nagbányai,	Borsodi,
Szakmari,	Ugocza,	

Ezen vallást az Dunán tul és innen és az
Töróc birodalma alatt való, Ecclesiák is
nagy részre jovallottac.

A 5 C Z A,

CZASZARI PARAN-
CSOLAT ARROL, KIC TAR-
tassanac Catholicusoknak, és kic
Eretnekeknek.

*Ex Codic. Justinian. & tripart. hist.
lib. 9. cap. 7.*

MI Gratianus, Valentinianus és
Theodosius Fejedelmec, írjuc
az Constantinápolyban lévő
kótségnek. Minden népeket,
kiket bir a mi kegyelmessé-
günknek birodalma, akarunc hogy abban
az hitben legyenec, mellyet az fent Péter
adott az Romaiaknak, melly az ő tőle ada-
tott religioból mind eddig kitetzic, és az
mellyet hogy Damasus Pápa követ, nyilván
vagyon, és az Alexandriai Peter püspökis,
ki Apostali fentsegü ferfiu, az az, hogy az
Apostali tanittas ferint és az Euangeliomi
tudomány ferint, hidgyuc az Atyának, Fi-
nác és fentléleknek egy isten ségét egyenlő
főségben, és kegyes fentharomságban. Ez
törvent

CZASZARI PARANCSOLAT. II

törvent követvén, parancsollyuc hogy az ké-
restyén Catholicus nevet föl vegyéc: egye-
beket penig e fenteleneknek és kábaknak itél-
vén, eretnek tudomannac gyalazattyat vi-
selni, elsőben Istennec büntetésével, anna-
kutánna az mi fivünknek indulattyával,
mellyet az mennyei engedelemből vet-
tüncc, boszállással akarunc megbüntetni.
Dat. 3. Calend. Mart. Thessalon. Gratian. V.
Valentiniano & Theodos. Augg. Cos.

Továbbá az fent Euangeliomi és Aposta-
li historia, mind az fent Peternek két leve-
leivel egyetemben megtanitnac minket,
minemő hitet tanított az fent Peter Apo-
stal minden napkeleti és nap nyugati, sőt az
Romai Ecclesiákban. Az Damasus Pápa-
nac hiti és tudománya peniglen minemő
volt legyen, nyilván vagyon az ő vallása-
ban.

SYMBO-

SYMBOLVM DAMASI

ex 2. tom. oper. S. Hieronymi.

His zűnc egy Istenben, mindenható Atyában. És a mi egy Urunc Jesus Christusban, Istennek fiában. És az ſent Lélekben. Istent, nem három Isteneket, de atyát, fiút és ſent Leikét, egy Istent tiſtelűnc és vallunc: nem Ugy egy Istent, mint magánvalót, ſem azont az ki magának atya legyen, és fiuis legyen: de oly Atyát, ki ſült: és fiút, ki ſületett: az ſent Leiket pedig len, ki ſem nemzettet, ſem teremtet, ſem lött, hanem kiaz Atyától és Fiútól ſármazic, kiaz Atyával és Fiúval öröckè való, egyenlő, és együtt munkálkodó, mert írva vagyon: az Urnac igéjével erőſítettet: nec meg az egec; az az, az Iſtennek fiatol: és az ő ſájanac lelke által minden ő erejec. És máſutt: Bocſáſd ki a te lelket és teremtet: nec, és meguyjéttod az földnek ſinyét. Azé t az Atyának és Fiúnac és ſent Léleknec nevében egy Iſtent vallunc, melly néű hatalmas-

talmaſág, nem tulaydonság. Tulaydon neve az Atyanac, Atya: tulaydon neve az Fiúnac, fiu: tulaydon neve az ſent Léleknec, ſent Lélec. Ez ſent Háromságban egy Istent tiſtelűnc: mert az egy Atyától az mi vagyon, egy termékető az Atyával, egy állatú és egy hatalmaságú. Az Atya ſült az ő fiat nem akarat ſerint, nem ſükség ſerint, hanem terméket ſerint. Az fiu utolſo időben az mi váltságunkra és az irafoknac betöltésére leſallott az Atyától, ki ſoha meg nem ſüint lenni az Atyával. És fogantatéc az ſent Lélektől, és ſületéc ſüztől, teſtet és lelket és érzékenségeket, az az, tőkélletes embert vött föl, ſem el nem hatta a mi volt, de kezdett lenni az mi nem volt, ugy mindazáltal, hogy tőkélletes legyen az őveiben, és igaz az mieinkben. Mert a ki Iſten vala, emberré ſületéc, és az ki emberré ſületéc, munkálkodic mint Iſten, és a ki munkálkodic mint Istent, mint ember meghal, és a ki mint ember hal meg, mint Iſten föl-tamad. Ki eltörvén az halálnac birodalmát, azon teſtben, mellyel ſületéc, és mellyben ſenvede, és megis hala, és föl-tamada, föl-méne az Atyához, és ül az ő jóbján az diczőſségben, melly diczőſségé mindenkor volt és vagyonis. Ennech alában és vérebén hiſſűc hogy mi meg tiſcultunc, és föl-tamaſtratunc ő tőle az utolſo napon é teſtben,

ben, mellyben most élünk. Es vagyon reménységünk, hogy mi elvesztjük az jó érdemnek jutalmát, avagy az bűnökert az öröké való győtrelemnek büntetését. Ezeket olvasd, ezeket hidgyed, ezeket tarcz meg, ez hit ala czatollyad lelkedet, és el nyered az Christustól az életet, és az jutalmat.

Továbbá ugyan ezeket tanította és hitte az bódog Damasussal és Athanasiuszal az Alexandriai Szent Peter püspökis, mint kiterztic Tripart. hist. lib. 7. cap. 17. & lib. 8. cap. 18.

Holott azért mjis mindnyajan ezen hitön és vallason legyünk, reményük hogy senki minket nem tart eretneknek, hanem Catholicusohnak és keresztényeknek.

*Hogy üressen ez folium ne maradna,
az Augustána és Saxoniai Confes-
sióbol ezeket tetséc ide irnom.*

August.

August. Confess. art. 10.

Az Ur vaczorájáról azt taníttat, hogy az Christus teste és vére valóságosan jelen legyenec, és oltogattassanak az Ur vatforájával élőknek, és nem javallyac, az kik különben tanítanak.

Art. 13.

Az Sácramentomoknak hasznokrul így tanítanak, hogy az Sácramentomoc ferezettetenec, nem csak hogy az emberek között való vallásnak jelei legyenec; de sőt inkább hogy jelei és bizonsági legyenec az Istennek hozzanc való akarattyanac, az hitnek fölgerjesszére és erősítésére rendöltetvé azoknak, kik azockal élnek. Azert élnünk kell az Sácramentomockal, úgy hogy az hit ahoz járollyon, melly hidgyen az igereteknek, mellyec az Sácramentomoc által nyuytatnak és mutattatnak.

Saxon. Confess. art. de Cena D.

Mind az Kereztseg, S. mind az Ur vatforája az kegyelemnek Zálagi és bizonsági, mellyec az igeretről és az egész váltságrol minket megíratnak, és megmutattatnak hogy
az

az Euangeliomijótémenyec mindenekre
tartozzanac, valakicez rend tartásockal él-
nec. Ismeg. Tanittatnak is az emberek, hogy
az Sácramentomoc Istentül szerztetet cze-
lekedetec, és hogy az élés kivól azoc az dol-
gocnem Sácramentomoc legyenec: de ho-
gy az szerzett é'ésben, és vérelben valosá-
gossan és állat szerint jelen legyen az Chri-
stus, és hogy valóságossan adattatic az é-
lőkneccaz Christus teste és vére. Es hogy bi-
zonittya az Christus, hogy ő bennecc legyen,
és őket magánac tagjaivá tegye, és hogy
őket megmossa az ő vérével.

Confess. quat. Civit. art. 18.

Az Ur Christus, mint az ő utolsó vatso-
rájában, így mottis az ő tanítványinac, és hi-
veinecc, az ő befedé szerint, vegyétécc, egyetec, ez
az en testem: így atoc ebből mindnyájan, ez pohar
én vérem: ez Sácramentomban az ő igaz te-
stét, és az ő igaz véét, valóságossan adgya é-
telül és italól az ő lelkeknecc az örök é-
letre.

THEO.

THEODORI BEZÆ

*Epigramma in Cyclopicam Ubiquita-
riorum insolentiam.*

Anglus, Belga, Scotus, rapidi pius accola Rheni,
Sarmata cum Gallo, fortis & Helvetius.
Has, velut hæreticas, gentes damnare tot audent,
Vix sex aut septem Mysnica mancipia.
Quæ causa? Ore negant Christi se sumere corpus,
Percipit arcanâ quod ratione fides.
O sanctum errorem! quo si quis fortè teneretur,
Ut pereat mundo, non perit ille Deo.

Ungaricè.

Anglusoc és Belgác, és Francia, Scotia népe,
S-az Renus mellett minden igaz Nemetec.
Czeh, Mág'ar, és Leng'él, soc Dánus, Svecica nemzet,
Ezec után az erős híres Helveciusoc.
Mind eretnec népes. Mert azt ítélte magában
Őt vag' hat ostobaráb, Mysniabéli bitang.
Mond megis ennec okát: Szájockal rágni tagado'ac
Christus testét: mert tiszta hitöckel eszic.
Oh szent tevölgs! az mellyel hog'ha ki vétend,
Olyé bár azt ember. De Istene véle vag'on,

Vertebam & apponebam Op-

penhemi, die 25. Maji. 1616.
ALBERTUS MOLNAR.

B

Ez

M A S.

EZ Confessiot hogy ha kegies ember igazan
 Te meg' értended, nagy örömedre lezen.
 Mint az seötetben jól vezel' giertia világa:
 Ugy ez igaz vallás visz igaz Utra teged,
 Seött sok káromlas ezzel sok undok harug' ság'
 Homlok esik, jutván ősineretedre ncked.
 O melly sok gonozt az ellenkeőzeő Papistac
 Ez Vallás felől mondanac orcza nekül!
 Ezekre vihogo mesollogó ygöngye barátink
 Szinte ugy ez tudomant clpdezik és tekerik.
 Vaiha meg' értenék, szolnának róla kegiesben!
 De vakok az vakokat hiterik és vezetik.
 Mit mondgiunk? Sául tudod haboretia Davidot,
 Esau Jacobot, Kájin az igaz Abelt;
 De mint tereh alatt viszi zöld Palma föl ágat:
 Ugy az Igasság'nak szép glözödelme vagion.

E. M. REGIUS PECZELIUS. P.

M A S.

Szent Pál Apostol eggic levelében.
 Imillyen intést támaszt mi előnkben
 Mindeneket megh próbálliatoc
 Es az mi legh job aztt megh tartcziatoc:
 Ez próbálásiac én megh mondom modgyát
 Halgassd kere őtyen és megh érzed hasznát
 Az irás legyen proba köved
 Christus penigh fundamentom köyed
 Megh lásd hogy erre fát fenát, poszdorját
 Ne epecz semmi oly hamis tudomant
 Hanem arányat és ezustet
 Ezekben foglalt szép drága követ.

Mert

Mert az Szent Lélec ez fundamentomra
 Emestő tüzet rakot az Christusra
 Melly megh emesti az poszdoriat
 Semmivé teszi az fát és fenát.
 De meg tisztetja az igaz tudomant
 Mikeppen az tűz a szép saar aranyat
 Mellynec jutalmat az egekben
 El veszed hidgied még jóvendőben.
 Helveciában ez fundamentomra
 Igen szép vallást épített Christusra
 Az kezenséges keresztienleg
 Kit maganac sentelt az Istenleg
 Ez vallás tételt mostan Magyar nyelvre
 Az egyigyűknek jó épületekre
 Az Csene Péter fordította.
 Legien neki mennyei jóvara.

PAULUS SERAPHIN K. P.

M A S.

Hasznos idő, mellben Szántó gabonáját arattya,
 Kedves munka lehen, mell' nyereségre visen.
 Hasznos idő, kedves nyereség, diadalma naponkent
 Fenlik az híveknek, terjed igaz tudomán.
 Méltatlan bídalom, mázlott ajakaknac oczoí.
 Sok káromlások fuffatok; hol helétek?
 Nincz sohó, ez Magyarul irt könyv kimutattja fenéssen
 Mit tanetunk, vallunk mindenütt, és mit hiszünk.
 Ez kivől hasátt gyurú valaki vag' lelki tanétó,
 Zaporosó lehen, s el romol a te falád. *Ex. ch. 13. v. 18.*
 Senki tehát ne leg' en ki helt adna bídalmazo fioknak,
 Látvan hog' ez vallás sent és igaz tudomán.
 No tehát az hamis embernek legyen orcza pirólás;
 Az igaz embernek fel vegyed, I S T E N, igyet.

STEPHANUS VELICHINUS F.
Oppenh.

B 2

MAS

M A S.

AZ Helveciai vallást olvasni kívánod?
 Ez könyvet tennite magadeva fiesd.
 Tudni ha kívánod mit erczenec az hit agarol
 Az kic ez vallást tartiac és oyjac hiven.
 Szepen eszedben vehed s- nilvan meg tudhad im-
 (innen)

Az id vességről mint taniczanac ük.
 Ez vallást Magyarul cziac azert nyomtattac egész-
 (len)

Hogi az hiveknec az tudasara legien.
 Ezt ha czelekeszed sokaknac káromlo beszede
 Hid gied ki tecznec ennec utanna szepen.
 Azert ez kenivvet mellyet fordita diakbol
 Czene Peter Magyarol olvaso lasd meg igen.

MICHAEL CANISÆUS.

A Z

A Z I G A Z

HITRÜL ES KERESZ-

TYENI TUDOMANYRUL

való vallás tétel és rövid
magyarázat.

I. R E S Z.

A Z S Z E N T I R A S R V L
 Istennec igaz igéjérül.

I s z s z ü c és vallyuc
 hogy mind az ô és uy
 Testamentomban lévő
 Profetáknac és Aposta-
 loknac regula ferint va-
 lo irásoc, az Istennec tu-
 laidon igéje legyen, és
 hogy elégséges méltosága magátul s-nem
 az emberektül legyen. Mert az Isten ön-
 nön maga föllott az Atyáknac, Profeták-
 B 3 nac,

nac, Apostaloknak, és mostanisból miné-
künc az Szent Írás által. Es ebben az Szent
írásban az Christus közönséges Anyaszen-
tegyházának tellyeffen meg vagy on írva,
valamellyec tartoznac mind az idvözítő
hitre, mind az Istennél való kedves életnek
igazán rendölésére: melly okaértis paran-
csoltatot meg nyilván az Istentől, hogy
semmi hozzá ne vétessék, avagy abból el ne
vétessék. Deut. 4. v. 2. Deut. 12. v. 32. Vallyuc
azert hogy ez írásból köll tanólnunc az
igaz bölcseséget és kegyes életet, az Anya-
szentegyházaknak is megreformálását és ig-
azgatását, és az Istenes életnek cselekedeti-
nek tanítását: az tudományoknak is meg
próbálását, és minden tévelgéseknek meg-
vetését és megzafoltatását, de még minden
intéleketis, az Szent Pal mondása szerint: Az
telles Írás, ugymód, Istentől ihletett és hasznos á-
tanítással, a meg jobbatásra a segyelemre melly igaz-
ságban vagy on. 2. Tim. 3. v. 16. Es is meg: Ezeket
író, ugymód, teneked, hogy megtudhassad ezekből,
mimodon Kelljen az Istennel házában forgolodni,
melly az élő Istennel Anyaszentegyház, oszlopa és
erőse az igazságnak. 1. Tim. 3. v. 14. 15. Es is meg
azon Szent Pal másutt; Holott, ugymond, vót-
tétéc, az Isten felől való beszédet, mellyet hallotta-
toc mi töltinc vettétéc azt nem úgy, mint emberek-
nek beszédet hanem mint Istennel beszédet, mikép-
pen hogy bizony az, ki cselekedik ti bennetec kis
hisztéc.

hisztéc. 1. Theff. 2. v. 13. Mert ő maga az Ur
Christus azt monda az Euangeliomban:
Nem ti vattoc az kiszolani fogtóc, hanem az ti
mennyei Atyáknak lelke az, a ki szolani fog ti
általátoc. Azert az ki titeket halgat, engemet hal-
gat, az ki titeket vét meg, engemet vét meg. Matth.
10. v. 20. Luc. 10. v. 16. Joan. 13. v. 20.

Holott azért mostan ez az Istennel igéje
hirdettéc az Anyaszentegyházban, az rend-
sérint hivatott tanító által, el hisztéc,
hogy Istennel való igéje hirdettéc, és
az hivesküül bevétéc: nemis köll más I-
stennel igéjét költeni, avagy onnan fölyül
az égből várni: és köllis az igét tekinte-
riinc az melly prédikáltat, nem az hirde-
tő tanítót: ki noha gonos és bűnös legyen,
mindazáltal az Istennel igéje ugyan igaz és
jó. Nemis itellyük azt az külső prédikal-
last, ugymint hasontalannak azért tetzeni,
mivelhogy az igaz tudománnak oktatása
függön az Léleknek belől világosításátul,
mint meg vagy on írva; Jerem. 31. v. 34. Nem
tanítja senki az ő felebaráttat, mert mind-
nyajan esmernek engemet. Es, 1. Cor. 3. v. 7.
Semmi az ki öntöz, avagy az ki plántal, de
sz ki nevelkedést ad, az Isten. Mert jolle-
het, senki nem megyen az Christushoz, ha-
nem ha vonyattat az mennyei Atyától,
Joan. 6. v. 44. és belől világosítottat az Szent
Lelektől, mindazáltal tudgyuc, hogy az

Isten ugyan akarja prédikáltatni külső kép-
penis az ő igéjét. Bizonyára taníthatra vol-
na az Isten az ő fent Lelkénec általa, avagy
Angyali szolgálát által, fent Péter munkája
kivől, Cornéliust, de mégis ezt az fent Pé-
terre igazította, ki felől szólván az Angyal
monda: Ez, a Péter tudniillic, megmond-
gya teneked, mit kellestec cselekedned.
Akt. 10. v. 6. Mert az kiből vilagosit, aján-
dékozván fent Lelket az embereknek, u-
gyan azon parancsolván mondotta az ő ta-
nitványinac: *Marc. 16. v. 16.* Mennyetek ez
feles világra, predikállyatoc az Euangelio-
mot minden teremtet állatnac. Azert fent
Pál, Philippi városban predikállotta Ly-
diának az barsonyáros affonnac az Euan-
geliumot kivől, belől pedig megnyitá az
Úr az ő fívet. *Akt. 16. v. 14.* Es ugyan azon
fent Pál jeles okoskodása után azt hozzábé:
Rom. 10. v. 17. Tehát az hit hallásbul va-
gyon, az hallás pedig Isten igéje által. Jól
tudgyuc azonban, hogy az Isten megvilá-
gosíthattya az embereket az külső tanít-
ásnelkülis, kiket f-mikor akar, melly az
ő hatalmosságához illic: de mi szólunc az
emberek tanításának fokás ferint valo
modgyarul, mely mind parancsolatban
f-mind példában Istenül adattatot miné-
künc.

Kárhoztattyuc azért Artémonnac, az
Mani-

Manicheusoknak, Valentinianusoknak,
Cerdonac, és az Marcionitáknac eretnek-
séget, kic tagattac, hogy az fent Irás fent
Lélektül farmazotlegyen: avagy nemel-
lyeket annac könyvei között bémem vör-
tenec, vagy megtoldottanak, és megves-
regettenec. Azomban nem titkollyuchog-
gy némelly könyveit az ő testamentom-
nac az régiec hittac Apocryphusoknak, a-
vagy némellyec Ecclesiasticusoknak, u-
gy-mint mellyeknek olvasását megengettéc
ugyan az Ecclesiákban, de nem akartac
ezekből az hitnek méltóságát megerősít-
tenni. Mint fent Agostonis mondgya
lib. 18. de civit. Dei cap. 38. hogy az kiralyoc
könyveiben vagyon némelly Profétáknac
könyveirül és neveirül emlekezet: de azt
mondgya, hogy nincsenec azoc az Cá-
nonban, és hogy elégesséc azoc az
kegyes életre, az melly könyvec
nálunc vadnac.

B 5. II. RESZ.

II. R E S Z.

AZ SZENT IRASNAC

*magyarázattyarul, az szent
Atyákrul, conciliumokrul
és találmányokrul.*

A Z szent Peter Apostol azt mondgya,
hogy az szent Irás nem magyarázttatic
kiválképpen valo magyarázattal, 2. Pet. 1.
v. 20. annakokaert nem jovalluncakarmi
magyarázatoris: és nemis esmerjuc az irás-
nac igaz és tókélletes magyarázattyanac
lenni, azt, a melyet hivnac Romai Eccle-
sianac értelménec, melyet tudniillic az
Romai Ecclesiának otalmazoi egy által-
lyában mindenekre akarnac kötni, hogy
bévegyenec. De csak azt az irásnac ma-
gyarazattyat esmerjuc kőrefyen figaz
magyarázatnac lenni, melly azon irásbol
vétetet (melly tudniillic annac az nyelü-
nec tulaydon ságábul, mellyen irattatot,
és az környülallo dolgokbul, fhasonlo
vagykülömböző, töb és nyilván helyek-
ből magyarázttatot meg) és melly eggyez
az hitnec és szeretnec regulái ával, és az
Istennec

Istennec dicsőségére f az embereknek id-
vőségekre fölötte igen foglál.

Azert nem verthyuc meg az Görög és
Deác szent Atyáknac magyarazattyokat,
sem disputaciojokat, sem az szent dolgok-
rul valo irásokat, mellyec eggyeznec az
szent Irással. mindazattal nemelly magya-
rázatoktul eltavozunc böcsülteffen mi-
koron az szent Iráshoz illetlen avagy ellen-
közö dolgokattaláltatnac elő hozni, Ne-
mis itellyuc hogy ezzel valami bösuságot
tegyüncraytoc, holottmindnyájan egyenlő
fájjal nem kívánnyc egyenlőkke tétetni
az ő irásokat az szent Iráshoz, de inkább had-
gyac, hogy megpróbáltassanac, mennyben
eggyezzenec azokkal, f-mennyben ne eg-
gyezzenec, és parancsollyac bévétetni az
mellyec eggyeznec, eltavozni penig azoc-
tul, az mellyec különözne. Ezen rendben
helhezteythuc az Conciliumoknakis vége-
zéseket avagy articulusokat.

Annakokaert nem fenvedgyuc az tudo-
mánnac visfáltatásában avagy az hit dol-
gában, hogy csupán csak az Péternek ér-
telmivel avagy az Conciliumoknak vege-
zesivel busfittassunc; sockal inkább nem az
bévöttfokásockal, avagy az eggyettettő so-
kasággal, avagy az időnec hosszu határozá-
sával. Nemis fenvedünc azért az Hirdol-
gába más ítélőbirót, hanem az szent Irás ál-
ta

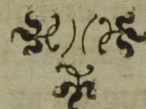
tal solo Isten ki megmondgya mi az igaz,
s' mi az hamis, mit kellyesec követnunc
s' mit eltavoztatnunc. Ezenképpen az lelki
emberek nec csak az Istenec igéjéből vött-
itéleteckel nyugosunc meg. Jeremias u-
gyan, és az több Profetac, az Papok Conci-
liumit, mellyec az Istenec törvénye ellen
voltanac rendölretve, fölötte igen kárhoz-
tattac: és intnek is forgalmatossan, hogy ne
halgassuc az Atyakat, ne is követnunc nyom-
dokokat azoknac, az kic az ü talalmányok-
ban járván elhaylottanac az Isten nec tör-
vényetül. *Ezech. 20. v. 18.*

Hasonlatosképpen megvettyüc az em-
beritalalmányokat, mellyek jollehetette-
res titulsockal ékesítettene meg, mint ha
Isteni s' Apostali hagyományoc volnának,
kiker az Apostaloc előbefédec által és az
Apostali ferfiac kezec által attanac volna az
követköző Püspökóc által az Ecclesiák-
nac: mindazáltal őfvevettetvén az írással,
különözne attul, és azzal az ü különözé-
seckel megmutattyac hogy nem Apostalo-
ké. Mert miképpen az Apostaloc, magoc
közöttkülönöző dolgokat nem tanitot-
tac, így azonképpen az Apostaloc tanitva-
nyi különbeket az Apostaloktul nem vé-
geztec. Sőt még Isten telenség volna erősit-
teni hogy az Apostaloc élő fővál az ő
irasockal ellenköző dolgokat tanitottac
volna.

volna. Szent Pal nyilván mondgya, hogy
ő ugyan azonokat tanította minden Eccle-
siákban. *1. Cor. 4. v. 17.* Es ismeg: Nem kü-
lönbe tirunc, ugymond, tinektec, hanem
az mit olvastoc, avagy mellyet jolestertec.
2. Cor. 1. v. 13. Eggyüt ismeg bizonyítja, hogy
ő és az ő tanítványi, az az, az Apostali fer-
fiac, azon egy úton járnának, és azon egylé-
lec által cselekednéne eggyetemben min-
deneket. *2. Cor. 12. v. 18.* Voltanac ugyan
az Sidoc köztis az vénekiül hagyott talál-
mányoc, de erőssen meghamiséttattanac
Urunktol, megmutatván hogy annac meg-
tartása ártalmas az Isten törvényénec, és
hogy azoc által héában tisztöltené az

Isten. *Matth. 15. v. 9. Marc. 7.*

v. 7.

III. RESZ.

III. R E S Z.

AZ ISTENRŐL, AZ Ő
egy völtárol, és az szent
Háromságról.

His zű c és tanittyuc az Istent egynecc
lenni allatya, avagy természetűt, ki magától levő, magától mindenre elég-
séges, láthatatlan testnekül való, véghetet-
len, örökké való, minden láthatatlan és
látható állatoknak teremője, fő, jó, élő, és
mindeneknek meglevenítője és megtar-
tója, mindenható és fölötte bölcz, ke-
gyelmes, avagy irgalmas, igaz és igazmon-
do. U állyc peniglen az Isteneknek sok-
ságát, mert nyilván megvagyon írva: Az te
Urad Istened egy Isten. *Deut. 6. v. 4.* En va-
gyoc az te Urad Istened, ne legyenec ide-
gen Istenid en előtted. *Exod. 20. v. 3.* En va-
gyoc az Ur, és nincsen náladnál több, en ki-
völem nincsen több Isten. *Esa. 45. v. 5.* Nem-
denem én vagyoké az Ur, és nincsen más
en kivölem egyedül? *Esa. 45. v. 21.* Igaz és
megtartó Isten senki nincsen több én ná-
ladnál. En vagyoc az Jehova, Jehova, ir-
galmas,

galmas, kegyelmes, kesedelmes az haragra,
nagy irgalmasága és igazsága. *Exod. 34. v. 5.*

De mindazáltal ugyan azon véghetet-
len, egy és eloszthatatlan Istent hiszűc és
tanittyuc hogy elválhatatlan és elegyedé-
nélkül való személyekben különbözte-
ter meg, ki Atya, Fiu, szent Lélec, úgy hogy
az Atya öröktől fogva nemzette az ő fiát:
az Fiu megmondhatatlan nemzéssel nem-
zettetöt: az szent Lélec pedig szarmazzéc ö-
röktől fogva mind az kettőtől, mind az
kettővel imadádo: úgy hogy legyenec
nem három Istenec ugyan, de három se-
mélyec, egy állatu, öröcke való, és egyenlő
személyec, megkülönböztetec személye-
kre nevezve, és rend szerint egyyik az másikat
elővéven, mindazáltal nem valami egye-
netlenég szerint. Mert állattokra avagy
termesettyekre nézve úgy egyyec, hogy
legyenec egy Isten, és az Istenségnek állat-
tya közönséges legyen az Atyának, Fiuának
és az szent Léleknek. Mert az személyeknek
nyilván való különböztetését adgya mi-
nekünc az írás előnkben, midőn az An-
gyal az több befédi közöt, az szent Szüznek
így szól: Az szent Lélec áll te reád, és az ma-
gasságban lakozo Istennek ereje árnyékoz
megrégedet, annakokáért az mi tőled fű-
letic szent, és hivattatic Istennek fiának.
Luc. 1. v. 35. De az Christus keresztiségebe-

nis az égből fő hallatic az Christusra; eze mondvan: Ez amaz en ferelmes fiam: megjelenec az ſent Lélekis galamb formaban. Matth. 3. v. 17. Es mikor parancsolná az keresztfegetis az ur Christus hagyá hogy, Atyának, Fiúnak és ſent Léleknek nevében kereszteljenec. Matth. 28. v. 19. Másuttis így ſol: Szent Lelket küld az Atyám az én nevemben. Is meg: Mikoron el jövend amaz vigasztalo, kit én bocsátoc tinéktec az Atyától, az igazságnak Lelke, ki az Atyától ſármazic, ez bizonságot teſen rolam. Rövideden mondván, az Apoſtali Symbolumot bevéſſüc az melly minket igaz hitre tanit.

Kárhoztattyuc azért az Sidokat és Törököket, és mind azokat kic ez ſentséges és imadando ſent Háromságot káromlyác. Kárhoztatunc viſont minden eretnekeket, és eretnekségeket, kic azt tanittyác, hogy az Fiu és az ſent Lélek nevezet ſerint csak Iſten: is meg, hogy az ſent Háromságban legyen teremtetet és másnak ſolgálo: és hogy abban egyenetlen, nagyobb és kiſſeb, teſti, avagy teſti módon kiábrázoltatott tereméſettel, vagy akarattal különbözö, avagy elegyeledett, vagy egyedül valo legyen: mintha az Fiu és ſent Lélek czac indulati, avagy tulajdonſági legyenec az egy Atya Iſtennec; mint az Monarchiác, Novatianusoc

nusoc, Praxeas, Patripaffianusoc, Sabellius, Samofatenus, Aëcius, Macedónius, Arrius és egyebec értötenec.

— — — — —

IV. R E R Z.

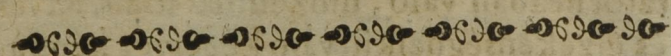
AZ BALVANYOKRŰL,
avagy az Iſtennec, az Christusnac,
és az Szenteknek képe
jiról.

MIVELHOGY peniglen az Iſten láthatatlan lélec, és veghetetlen állatú, ſemmi meſterséggel ugyan, avagy képpel ki nem ábrázoltathatic, mellyből merjüc az ſent Iráſſal az Iſtennec kepeit merö hazugságnak nevezni. Megvettyüc azért, nem csak az pogányoc balvanyit, de még az keresztényecnek fa képeketis. Mert jól lehet az Christus az emberi tereméſetet ſölvötte, mindazáltal nem azért vötte ſöl, hogy példat adna az maga kiábrázoltatſa az kömeczőknec és kepiróknac. Azt mondotta, hogy nem jött az törvénnec és az Profetáknac eltörlésére. De az törvényben és az Profetákban megtiltattanac az képec. Matth. 5. v. 17. Deut. 4. v. 12. Eſa. 40.

vers. 18. Azt mondotta hogy semmit nem hasznal az Ecclesiának az ü testi jelenléte, igérte hogy lelke fent lében velünk mindenkoron. *Joan. 16. v. 7.* Ki hinné tehát el, hogy az testnec arnyéka, avagy képe valami hasznos hozna az hiveknec? Es holott mi bennünk lakozzék az ü lelke által, bizonyára Istennek templomi vagyunc *1. Cor. 3. v. 16. 2. Cor. 6. v. 16.* Miközi vagyunc pedig az Isten templomának az bálványokkal? Es holott az bódog lelkek és menybéli fentec, míg itt éltek minden ő tiszteleket tiltották, és az kepeket is nem jóvallozták, ki hihetné el, hogy az menybéli fenteknél és Angyaloknál kedves volna az ő képec, mellyec előtt az emberc terdekét meghaytyák, süvegeket emelgetic, és az mellyeket egyéb tiszteleteckelis tisztelnec?

Hogy pedig az hit dolgában épülnének ez emberc, és intetnének az Istennek dolgaira és idvőségekre, parancsolta az Ur hirdetterni az Euangeliomot, nem az képezést, és képeckelaz kösségnek tanittatását. *Marc. 16.* Sacramentomokatis fentec, sohol nem rendölt képeket. De valahová fordittyuc főmeinket is előnkben oltalnak az Istennek élő és igaz teremtetállati, mellyeket ha esünkben vesünk az mint illic, sokkal nyilvánban megindittyák főmeinket, mint sem minden emberektől gondolatot

tatot héában való, mozdulhatatlan, buvas és érzékenségnélkül való képec, és képiráfoc. Kicfelől igazán mondotta az Profeta: Szemec vagyon és nem látnac, fülöc vagyon és nem halnac. *Psal. 115. v. 5. 6.* Jóvallyuc azért amaz régi Lactantius Doctornac mondását, ki így szól: *Dubium non est, quin religio nulla sit, ubicumq, simulacrum est:* az az, Kétségnekől, semmi igaz vallás nincsen ott, ahol kép vagyon. Es ró fittyüchogy jól cselekedett Epiphanius, ki az templomnac a rajában találvan egy suporlatot, kin megírot kép vala, úgy mint Christusé, vagy valami fenté, elfaggatta, s le vonta, hogy az fent Irásnac méltosága ellen látta volna az Christus Ecclesiájában függeni az emberi ábrázatot: azért is paranczollya vala hogy ezutan afféle suporlatoc az Christus Ecclesiájában, mellyec ellene vadnac az mi hitünknek, föl ne függesztetnének, de inkább afféle botránkozás elvétetnéc, melly illetlen volna az Christus Anya fent egyházához és az keresztységhez. Vegezetre jóvallyuc értelmet fent Agostonnac: ne legyen, ugymond, mainekünk Isteni tisztelettünk az emberi munkácnac tisztelete: mert jobb azoknál az mesterec, kik olyanokat faragnac, kiket mindaz által tisztelnünk nem illic. *Lactant. lib. 2. divin. inst. cap. 19. Epiph. in epist. ad Joan. Constant. August. de vera relig. c. 55.*

V. R E S Z.

AZ ISTENNEC IMADA-
sarol, tiszteletiről, és segítségöl valo
hívásáról az egy közben járo
JESUS CHRISTUS
által.

TANITTYUC hogy csak az egy Istent
kell imádni és tisztelni. Ezt az tisztel-
get senkivel nem közzöllyü, az Urnac pa-
rancsolattya szerint: Az te Uradat Istenedet
imádgad, és egyedöl őtet tisztellied, avagy,
csak egyedöl ennec szolgál. *Matth. 4. v. 10.*
Bzonyára minden Profetác fölötte igen
feddőztenec az Isráel népére, valamennyi-
sér idegen Istenekeket s-nem az igaz Istent
imadták és tisztelték. Tanittyuc pedig hogy
az Istent úgy kell imádni és tisztelni, az mint
ő maga tanított, hogy őtet imádgyc, lélek-
ben tudniillic, és igazságban, nem valami fá-
bad akarát szerint valo tiszteletből, de inkább
tökellethezésből az ő igéje szerint: *Joan. 4.*
v. 23. hog' valaha minékünk is ezt ne mond-
gya: Kicsoda kívánta ezt az ti kezeitekből?
Mert s-ent Palis azt mondgya, hogy az Istent
nem

nem tiszteltetik emberi kezeckel, mintha
valami nélkül sükkölködnék: *Akt. 17. v. 25.*
Es csak ütet hijuc segítségöl egyedül min-
den nyomoruságokban és életünkbeli ve-
fedelmekben, és azt cselekedgyü az egy
közben járo és esedező által, az Jesus Cbri-
stus által. Mert nyilván parácsoltatot miné-
künc: Hiy segítségül engemet az te nyomo-
ruságodnac idejen, és megmentlec tégedet,
és dícsőittek engemet. *Psal 50. v. 15.* De beü-
ségesen megis igerttet minékünk az Chri-
stusul mondván: Valamit kérendetec az
Atyátul az én nevemben, megadgya tinek-
tec. *Joan. 16. v. 23.* Ismeg: Jövetec én hozzam
mindnyájan az kic fáradoztoc és megter-
heltettedet, és én titteket megnyugotlac.
Matth. 11. v. 28. Es holott meg vagy on irva:
Miképpen hijac segítségöl, az kiben nem
hittenec? *Rom. 10. v. 14.* mi pedig len az Isten-
ben hfünc, bizonyára csak ütet egyedül hi-
jukis segítségöl, és az Christus által pedig.
Mert az s-ent Pal nyilván mondgya: Egy az
Isten, egy az közben járois az Isten és az em-
berecközöt, az ember Jesus Christus. *1. Tim.*
2. v. 5. Ismeg: Hogy ha valaki vétkezendic,
vagy on fősfólonc az Atyánál, az igaz Jesus
Christus. *1. Joan. 2. v. 1.*

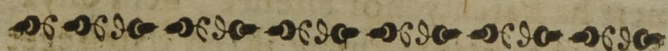
Annakokáért az mennyei s-entöket sem
imádgyc, sem segítségöl nem hijuc, sem
üket az Atya előtt, az egekben, mi fősfólók-
nac,

nac, s közben jároinknac nem esmerjüc: mert elég éges minéküncaz Isten, és az közben járo Christus: sem nem közöllyüc az egy Istenec és az ü Fiának illendő tíftelességet egyebeckel, mert ő nyilván mondotta: Az én diczőségemet másnac nem adom. *Esa. 42. v. 8.* Es hogy sient Péter mondotta: Nem adatot az ég alatt más név az embereknek, mellyben idvözülni kellene, hanem csac az Christus neve. *Act. 4. v. 12.* kiből bizonyára az kic megnyugosnac, hit által, nem keresnecaz Christus kivől semmit.

Azonban az megholt sienteket sem meg nem utállýuc, sem elvetettül felölóc nem értünc. Mert tudgyuc hogy őc az Christusnac élő tagjai és Istenec baráti legyenec, kic az tester, és ez világot diczőségessen megýöztéc. Szerettyüc azért őket, mint atyankfiat, és tíftelessükis; mindazáltal nem valami imádasnac tífteletivel, de tíftelességes emlékezettel, és igaz diczéretekel. Követtyüc ismeg őket. Mert buzgoságos kívánságockal kívannyuc köverni az ő hitőket és jószágos cselekedeteket, és hogy az ő róc életben ő vélec résfesséc, és az Istennek öröcké lakozóc, és az Christusban ő vélec vigadozóc lehessünc, ohaytyuc. Es ebben az dologban jóvallyuc sient Agostonnac amaz mondását: Ne legyen religionc minéküncaz megholt embereknek tífteleti: mert

mert ha keresztýenöl éltene, nem ollyanoknak tartatnac, hogy illyen tíftelességet keressenec, de azt akarjác mi tőünc tífteletetni, kinec világosittása által órvédőznec, hogy mi az ő jutalmoknak szolga társai vagyunc: *De verarellig.*

Sokkal inkább nem hisfűc hogy kellene imádnunc, avagy tíftelessünc az Szentectemir. Az régiec elégé láttattac tíftelessünc az halottýokat, ha tíftelességesen az tetemeiket az földben takartác, minek utánna lelkec kimult az testből: és mindeneknél nemeseb ereklýeknek tartottac azoknac jószágos cselekedeteket, tudományokat, hitőket: mellyeket mint hogy ajánlottanac az holtaknac diczéretivel, így azokat igyeköztec cselekedettel megmutatni ez földön életkéb. Ugyan azon régiec nem esküttene, hanem csac az Jehovánac nevére, mint meg vagyó az törvénbé parancsolva: mert az miképpé meg tiltatot es küdni idegen Istenek nevére, így mi az sienteknek való esküveseket nem tartýuc meg. *Deuter. 10. v. 20. Exod. 23. v. 13.* Meg vertyüca azért mind ezekben azt az tudomant, melly az mennyei sienteknek fölötteb sokat tulaydonit.

VI. R E S Z.

AZ ISTENNEC

gondviseléséről.

Ez bölcz, örökkévaló, és mindenható Istenec gondviselése által hiszűc hogy mindenec az égben és ez földön és minden teremtettt állatokban megtartatnac és igazgattatnac, mint fent Dávid bizonyítja mondvan: Föl magafaltatott az Ur minden pogány népeknek fölötte, és az egeknek fölötte az ő dicsősége. Kicsoda hasonlatos az mi Urunkhoz Istenünkhöz, ki az magasságban lakozic, de magát megalázván, néz mindenekre mennyen és földön. *Psal. 113. v. 4. 5.* Masuttis így szól: minden utaimat, úgy mond jól tudod: mikor még az en nyelvem alatt nincsen az beféd, imé, Uram, te azt mind jól tudod. *Psal. 139 v. 3. 4.* Bizonyítja fent Pális így szólva: ő általa é ünc, mozgunc és vagiunc: és ő tőle és ő általa, és ő benne vадnac mindenec. *Act. 17. v. 28. Rom. 11. v. 36.* Azert igazán és az ihas főrint mondotta fent Agoston: Az Ur mondotta, úgy mond, nem de, nem megvehetnek két verébetis egy filléren: de mégis csak egy

egy sem esic azoc között az földre az ti mennyei atyátocakarattya nélkül. *Matth. 10. v. 29.* Es így szólva megakarta mutatni hogy valamit elvetter nec itél nec az emberek, az Istenec mindenható voltával igazgattatnac: mert így ü tőle tápláltatni az égi madarakatis, és az mezei liliomokat ő tőle ruháztatni mondgya az igazság: *Matth. 6. v. 26.* melly még hajainkatis megfámlálatván mondgya ilenni, *Matth. 10. v. 30. Augst. de agone Christ. cap. 8.*

Kárhoztattyuc azért az Epicurusokat, kic az Istenec gondviselését tagadgyác, és mind azokat, kic káromlásbul mondgyac hogy az Isten az égnek aytajánál forog, és sem magunkat, sem az mi dolgainkat nem láttya, sem azokra gondot nem visel. Ezeket kárhoztatta az fent Dávid, ki így szólott: meddig Uram, meddig örvendez nec az hitetlenec: ezt mondgyac: az Ur nem láttya, és nem érti az Jácobnac Istene. Vagyerec e betekben magatokat kic az kősség között bolondoc vattoc, és ti balgatagoc, mikor térte c betekre? Az ki az fület teremtetten, nem hallé? és az ki az fímet teremtetten, nem láte? *Psal. 94. v. 3. 7. 8.* Azonközben az esközöket, mellyec által az Istenec gondviselése munkalkodic, nem vettyűc meg, mint hasonlatlanokat, de azt taníttyuc, hogy azokhoz úgy fájuc magunkat,

az mennyiben az Isten igéjében minekünc ajánlattatnac. Annakokaért kárhoztattyuc azoknac vakmerő favokat, kicazt mondgyác: Ha mindenec Istenec gondviselesétül viseltetnec, bizonyára hasontalanocaz mi igyeközetinc, és az mi dolgainc: elég lefen ha mindeneket az Istenec gondviselesénec igazgatására bizunc, nemis illic ez után forgalmatoskodnunc, avagy valamit ollyat munkálkodnunc. Mert jollehet az Szent Pál jól tudná hogy ü az Istenec gondviselese által hajózna, az kinéki mondotta vala: Szükség tenéked Romabanis tanubizonságot tenned. Es ki ennekfőlteigérte és mondotta valanéki: Csak egy lélek nec sem lesz veste, sem hajatoc fála nem esic lefejetekről, mindazáltal az hajósoc futásrol elmélködven, monda azon Szent Pál az Századosnac, és az vitézek nec: Hogyha ezec az hajóban nem maradnac, ti meg nem menekedhetec. *Act. 23. v. 11. és 27. v. 22. 31.* Mert az Isten, ki minden dolognac megrendelte végét, ugyan azon, mind az éleit és az esközöket, mellyec által az véghez vitetic, elrendölte.

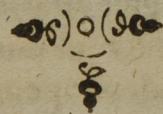
Az pogányoc az dolgokat tulaydonitotác az vacserenczenec, és bizontalan esetenec. Szent Jakab nem akarja hogy mondgyuc: Ma és holnap el megyünc amaz városban és kereskedünc. De hozzá teszi: Sőt

czt

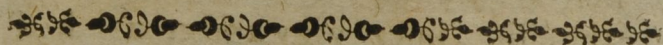
ezt kellvala mondannotoc ha az Ur akarja, és ha élünc, imezt vagy amazt czelekedgyünc. *Jacob. 4. v. 13.* Szent Agostonis így szól: Mindenec, mellyec az héában valoktul láttatnac történetből lenni az természet folyásában, nem czelekes nec semmit egyebet, hanem az ü befédét, mert nem les nec, hanem csak az ő parancsolattyából. *August. in Psal. 148.* Es masurt: Így láttatéc talam történetből lenni hogy Saul keresvén Artjánac hamárit, találá Samuel Profétára, de az előtt meg monda az Ur az Profétának:

Holnap küldöc te hozzád Benjamin nemzetéből valo ferfiat.

1. Sam. 9.

RESZ.

VII. R E S Z.

AZ TEREMTESRŐL,
az Angyalokrul, az ördögürül
és az Emberről.

EZ az jó és mindenható Isten teremtett minden látható és láthatatlan állatokat, az ő öröké való igéje által, és ugyan azokat megis tartja az ő öröke való Lelke által, az mint bizonyítja azt fent David, így szólva: Az Urnác igéje által lőttene az egec, és az ü fájának lelkével minden ő seregec. *Psal. 33. v. 6.* Mindenec peniglen az mellyeket Isten teremtett, mint az Iras mondgya, igen jóc valának, és az emberek javokra és hasznokra teremtettene. Mind azokat penig mongyuc, hogy lőttene egy kezdetül. Karhoztattyuc azért az Manicheusokat, és Marcionitákat, kik hitetlenöl az jónac és gonosznac két állatya, avagy természetit almadoztác, és két principiumokat, és magokban két ellenköző Isteneke, vallottac jó és gonoszt.

Az Istennec teremtett állati között, főec az Angyaloc és Emberec. Az Angyalokrul
igy

így szól az Iras: Ki teremti az ő Angyalit lelkeké, és az ő szolgálait tüznec langjává. *Ismeg:* Nem de minnyájan szolgáló lelkeké, kik szolgálatra kiküldetettene azokért, az kic az idvősségne örökös lefne. *Psal. 104. v. 4. Hebr. 1. v. 14.* Az Ur Jesus penig ő maga bizonygott tében az ördögüről: Az ugymond, gyilkos volt eleitül fogva, és az igazságban meg nem állott, mert nincsen igazság ő benne: mikor hazugságot szól, tulaydonából szól, mert hazug és hazugságnacattya. *Joan. 8. v. 44.* Tanittyuc azért hogy némelly Angyaloc megmarattanac az engedelmeségben, és rendő'tettenec az Istennec és emberekne hüü éges szolgálattya: nemellyec penig magoc kényen elestenec, és veszedelemre hanyattattanac, és lőttene minden jónac és hivekne cellenségivé.

Az emberrül penig azt mondgya az Iras hogy elein jóvá teremtett volt, az Istennec képe és hasonlatosságára: hogy Isten helhezette őtet Paradicsomban, és mindeneket alája vetett: mellyet fent David nagyságossan diczer. *Psal. 8.* Adott ez fölött ő nékie házas társot, és megáldotta őket. Valliyuc peniglen hogy az ember két különböző dologból állyon az egy semélyben, halhatatlan lélekből, melly meg válván az testtül sem aluszik sem meg nem hal, és halando testből, melly mindazáltal az
utolsó

utolsó ítéletben az halálból föltámad, hogy így mind az egész ember vagy életben vagy halálban legyen mind örökké.

Kárhoztattyc mind azokat, kik csufolyác, avagy mélséges vetelkedésekkel kétségőssé teszik a lelkeknek halhatatlanságát: avagy kik tanították az lelkeket alunni, avagy Istennek részének lenni. Rövideden kárhoztattyc mind azoknak vélekedéseket, valakik különbet értnek az teremtesről, az Angyalokról és ördögökről, s az emberről az kivől mellyeket előnkben ad minékiinc az fent Irás, az Christusnak Anyafentegyházában.

RESZ.

VIII. R E S Z.

AZ EMBERNEC ESETIRŐL, az bűnről, és az bűnnec okáról.

TEREMTETETT vőlt az ember kezdetben az Istenül Istennek képére, igazságban és valóságos fensségben, jóvá és igazzá, de az kigyónac csalárdsága miatt, és maga vétkeből, az jósgatul és igazsgatul elhajolván bűnre, halálra és különbkülömb nyomoruságra lön köteles. Es minemő lön az eleséssel, olyanoc mindnyájan az kik ő tüle fírmaztanac, az bűnre, halálra és különbkülömb nyomoruságokra kötelesec. Az bűnön a penig érttyic az embernecc terméket fírint való romlottságát, melly az mi elsőfüleinkről minnyájunkra jött avagy fírmazott, mellyel gonof kívánságokban bemerölvén és az jótul elfordulván, minden gonofra peniglen haiolván tellyesec lévén minden gonofsággal, kétséggel, Istennek megvetésével, és gyűlöségével, magunktol semmi jöt nem cselekedhetünc, sőt ingyé sem gondolhatunc. De sőt estendöinc megbévölvén, gondolatinkal, befedinkel

dinkel és gonof czelekődetinkel, mellyeket az Isten törvénye ellen czelekődünc, gonof fához illendő megveszett gyümölcsöket teremtünc, az mellyért, erdemünc sérint méltóc lévén Istennek haragjára igaz büntetésec alá vettetünc, és tellyeséggel az Isténtül mindnyájan elvettettec volnanc, ha visssa nem hozott volna minket az Szabadito Christus.

Az halálon értyünc azért nem csakez testi halált, mellyet mindnyajunknac egyker az bünért meg kelkostonnnc, de még az öröcké valo büntetésec keris, az mellyeket romlottságunkért, és az mi büneinkért érdemlüncc. Mert az sent Pál azt mongya: Megholtac valanc az vétekben, és az bünökben, és valanc terméset sérint haragnac fiai, mint egyebek is. *Ephes. 2. v. 1. 3.* De az Isten ki gazdag az irgalmaságban az ü nagy sérélméből, mellyel séréter minket, mikor az vétecc által megholtuncc valais, együt megelevenített minket az Christus által. Annakokaért miképpen egy ember által jött ez világra az bün, és az bünért az halál, és acképpen minden emberekre az halál el hatot, kiben minyajan vetkőztünc. *Rom. 5. v. 12.*

Vallyuc azért hogy minden emberekben legyen eredendő bün, tudgyuc hogy minden egyéb bünöc, mellyec ebből származnac

maznac igazán mondatnac és legyenec bünöc, akar minéwel neveztesse nec, akar halalos akar boczanandó véteknec, avagy még amazis, melly hivattatic az sent Lelec ellen valo bünöc, melly soha meg nem bozzattatic. *Marc. 3. v. 29.* Vallyuc az tis hogy az bünöc nem egyenlőc legyennc, jollehet azon romlottságnac és hitetlenségnec kütféjből származzanac, de eggic az másíknal nehezebb legyen az mint mondotta az Christus, hogy könnyebb leffen Sodománac büntetése, mint annac az városnac, melly az Evangelionnac igéjét megveti. *Matth. 10. v. 15.*

Kárhóztattyuc azért mind azokat, kic ezzel ellenközőket tanítottanac, de főképpen Pelagiust, és minden Pelagiánusokat, mind az Jovinianistákkal egytetemben, kic az bünöket egyenlőkétöttéc, az Stoicuscokkal. Es mindenestől eggyezünc ez dologban az sent Agostonnal, kiaz ő értelmét az sent Irsbul vőtte és otalmazta. Kárhóztattyucezek kivől Florinust és Blastust (kic ellen irt Iréneusis) és mindeneket, kic az Istét tesic az bünöcökánac, holott nyilván meg vagy on írva: Nem vag' te oly Isten ki akarod az alnokságot, gyűlöl' mindé gonof czelekődőket, elveszted az kic solnac házugságot. *Pf. 5. v. 6.* Es is meg: Mikor az ördög házugságot sol, tulaydonábol sol, mert házugságnac Attya. *Joh. 8. v. 44.* De

D mi

mi magunkbanis elég vétecfromlóságva-
gyon, annyira hogy né fűkség hogy az Isten
önczön mi belenc uyjab avagy béveb go-
nofságot. Azért mikor az Irás azt mondgya,
hogy az Isten megkeményt, vakit, és v. f.
felfordult értelemre ad, azt úgy kell érteni,
hogy az Isten igaz ítéletiből cselekedgye
azt, mint igaz bíró és bősű álló. Vegezetre
valamennyfő az Isten mondatic avagy lát-
tatic az fent Írásban valami gonofst csele-
kedni, nem azért mondatic az, hogy az em-
ber né cselekedné az gonofst, de hogy az Isté
lenni meg engedgye és ne prohibeállya, az
ő igaz ítéletiből, ki megtilthatta volna ha
akarta volna: avagy hogy az emberek go-
nofságával jóra éllyen, mint az Josef attya-
fiainac véteckel: avagy hogy az bűnökert,
hogy tovább ne terjedgyenec az mint illic, ő
igazgassa. Szent Agoston így szól: Csodála-
és megmondhatatlan módon, nem lehet
az ő akarattyanelkül, az mi lehet az ő aka-
rattya ellenis. Mert nem lenne, ha meglen-
ni nem engedné. Es nem nemakarva, enge-
di meg de akarva f-nemis engedné meg jo-
lévén, meg lenni az gonofst, ha mindenható
lévén, az gonofsbólis jot nem tehetne *in En-
chirid. ad Laur. cap. 100*

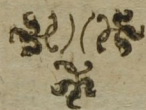
Az egyéb kérdéseket, mint, akartaé az
Isté Ádám nacesetét; indítottaé az elésésre,
avagy miért nem tartoztatta meg az elesést,
és

és egyéb efféléket, fámálalunc az nyughatat-
lan kérdésef közé (hanemha mikor az e-
retnekek necavagy valamelly álkolmatlan
emberek nec gonofságoc keferitnec ezeket
tis megfeytetni az Isten nec igejéből, mint
gyakorta megis cselekedtéc az Anyafente-
gyházbeli hű tanittoc) tudván hogy az Ur
meg tiltotta hogy az Ember ne ennéc az
megtiltott gyümölcsből, és az általhágást
megis büntette: de még az gonofakis mel-
lyec lef nec, nem az Isteni gondviselésre, a-
karatra és hatalomra nézve lef nec hanem

Sátánra és az mi akaratunkra nézve,

melly az Isten akarattyával

ellenkőzic.

D 2

IX. RESZ.

IX. R E S Z.

AZ SZABAD AKARATUL és emberi erőrül.

EZ dologban, melly az Anyáskent egyházban mindenkör sötét vízá ködöst ferezett, azt taníttat, hogy az embernek állapattját három redbeli képpé kell meg gondolni. ELŐZER, minemő volt az ember az eset előtt, igaz tudniillik, és szabad, ki mind az jóban megmaradhatott és mind az gonofra hajolhatott: haylott peniglen az gonofra, és köteleste bűnre és halálra mind magát, s mind az egész emberi nemzetséget, mid az előtt megmondattott. MÁSODSZER, meg kell gondolni minemő legyen az ember az eset után. Nema vétertet elugyá az értelem, nem véterettő róle el az akarat, s nem is változott tellyeséggel kövé avagy tőkévé. De azóc ugy változtanac és kislebedtenec meg az emberben, hogy nem cselekedheti immár azt az mit cselekedhetett az élet előtt. Mert az értelem meghomályosodott, az akarat peniglen az szabadofbul, lott solgai akarattá, mert solgál az bűnec

nec, nem nemakarva, de akarva. Mert akaratnac, s nem nemakaratnac mondatic. Azert az minéz az gonofra avagy bűnre, az ember nem keftetittetvén Istentül avagy az őrdógrül, de maga kényén cselekedő gonofra, és ennyiben szabad akaratu. Hogy penig gyakran láttat megbántatni az embereknek gonofra cselekedeteket és tanácsokat az Istentül, hogy végben ne menyenec, nem veszi el az embernek az gonofban való szabadságát, de az Isten az ő hatalmaságából eleit vésti, az mit az ember egyébképpen szabadon rendöl: mint Josephnek bányai szabadságtól rendölit Josefet meg ölteni, de nem lehet, mert az Istennec tanácsánac más módon terzett.

Az minéz penig az jóra és jószágos dolgokra, az embernek értelme nem itéligan az Isteni dolgoktól magától: mert az Euangelium kíván minnyajunkól nyjjonan fületést, az kic idvözülni akarunc. Innen vagyon hogy az Adámtól való első fületésünce semmit nem hástál idvöségünkre. Szent Pál így sol: Az lelkes ember nem foghattya meg azokat, az mellyec Istennec lelkeje. 1. Cor. 2. v. 14. Ugyan ő másutt tagadgya hogymi alkotmaloc volnanc mima gunktól valami jónac meggondolására. 2. Cor. 3. v. 5. Ez bizonyos penig, hogy az elme avagy értelem az akaratnac vezére. Ho-

lott pedig az vezér vak legyen, ki tettzié mennyire érjen az akaratis: Annakokaért semmi szabadakarat nincsen az jóra az uyjonnan nem sületett emberben, sem semmi erő az jonac elvégezésére. Az Ur azt mondgya az Euangeliomban: Bizony bizony mondom tinéktec, hogy minden valaki bünt cselekedésc, foglaja az blinnec: *Joh. 8. v. 34.* *Es szent Pál:* Az testnec értelme, ugyanond, ellensége az Istennek, mert nem vette-ticaz Istennek törvénye alá, mert nem is lehet. *Rom. 8. v. 7.* Továbbá az elesett emberben ez földi dolgoknak értelme nem semmi: mert az Isten irgalmaságából megharta az elmét, mindazáltal sokban különböz attol az melly az eset előtt volt az emberben. Parancsolja az Isten az elmét ékesgetni, és ad egygyetemben ajándékokat és előmenételt. Nyilvánis vagyon melly keveset teheszünk minden tudományokban Isten áldásánélkül. Az más bizonyára minden mesterségeket az Istenre visen. Még az pogányok is az mestersegeknek kezdetit vitte azoknak találóira az Istenekre.

HARMADSZOR azt köl meg latnunc az uyjonnan sületetteknek ha vagyone szabad akarattyoc, és meniben legyen. Az uyjonnan sületésben az értelem meg világosittatic az szent Lélec által, hogy mindakarattyát s mind titkait az Istennek meg ére-

sen

se. Ez az akaratis nem csak meg változicaz lelec által, hanem még fölis ékesittetic előkel, hogy önkényén akarjon és teheszen jót. Ha ezt meg nem engedgyüc, meg tagadgyuc az keresztényeni szabadságot, és az törven serint valo foglalatot hozzuc be. De az Profetais be hozza az Istent így foglanni: Adom az en törvenyemet az ő elmejekben, és az ő szívökben isom be azt. *Jer. 31. v. 33.* Az Christus is így fogl az Euangeliomban: Ha az Fiu meg szabadit titteket, bizonyára szabadossoc vattoc. *Joan. 8. v. 36.* Szent Pál is mond: Tinéktec ajandekoztatot az Christusért, nem csak hogy ő benne hinnétec, de még hogy ő erette szenvedgyetek is. *Phil. 1. v. 29.* Es is meg: El hittem, hogy az ki ti bennetec el kezdette az jo dolgot, elis véggezi, mind az Ur Jesuśnac napjaig. *Phil. 1. v. 6.* Is meg, Isten az a ki ti bennetec cselekedésc azt, mind hogy akarjátoc, mind hogy véghez vigyétec az ő jo kedve serint. *Phil. 2. v. 13.*

Ahol az omban két dolgot köl esünkben vönnünc. Először hogy az uyjonnan sületettek az jonac válasszában és cselekedésében nem csak passivé hanem activé cselekedesc. Mert indittatnac az Istentől, hogy ők cselekedgyéc az mit cselekedesc. Mert szent Agoston igazan hozza azt elő, hogy az Isten mondatic mi segítönknec,

D 4 nem

nem segítettetic peniglen meg, hanem csak az, a ki valamit cselekedtic. Az Manicheusoc meg fő yac vala az embert minden cselekedetül, és mint egy kővé avagy tőkévé tesic vala. Másodszor, hogy az uyjonnan fülettettekben meg marad az gyarlosigkeit. Mert holott benünc lakozzec az bün, és az uyjonnan fülettettekben az test tufakodgyec az lélec ellen mind életünk végéig, nem tőkélleffen vísic véghez minden módon az uyjonnan fülettettek az mit el kezdettenec volt. Meg bizonyosodnac ezec az fent Pál irasából, lásd *Rom. 7. Galat. 5.* Azert erőtlén az a mi szabad akarattunc az ő Adámnac mi bennünc mind életünknek határáig meg maradot fogyatkozásáért, és velünc fülettett emberiroltságért. Az ő ban holot az testnek erei és az ő embernek maradéki nem annira hathatóc, hogy teljesen éggel el olthassac az Léleknek munkálkodását, annak okáért az hivec szabadofaknac mondatnac, úgy mindazáltal, hogy meg ősmérjéc gyarlosigkeitokat, és semmit ne dickekődgyenec az szabadakaratrol. Mert mindenkoron meg kől tartatni az hiveknek fivőkben az mit annifor mond fent Agoston az fent Pálból: Másodad vagyon az mit nem vöttél? ha penig vötted mit dickekődöl mint ha nem vötted volna? *1. Cor. 4. 7.* Ide járulezis, hogy nem mindgyart le-

ben

ben meg azá mit el rendöliünc volt. Mert az dolgoknak ki meneteli helhez tettenec az Istennek kezében: mellyért fent Pál kéri az Urat, hogy meg ferencsésitse az ő utát: *Rom. 1. 7. 10.* azért csak ez okbolis erőtlén az Szabad akarat.

Vegezetre, senki nem tagadgya az külső dolgokban mind az uyjonnan fülettetteknek, s mind az uyjonnan nem fülettetteknek hogy nem volna szabad akarattyc. Mert az embernecezen állapattya kőz az egyéb állatokkal, kiknél nem aláb valo, hogy nemelyeket akarjon nemelyeket nem akarjon. Így, folhat az ember avagy halgathat, ki mehet az házbol, avagy othon maradhat. Jol lehet itt is az Istennek hatalmasságát meg kől gondolnunc, az mely cselekette, hogy Baláám oda nem mehetett az hová akarta. Sem Zachariás nem folhatot vísatérvén az templombul, az mint akarta. *Num. 24. Luc. 1.*

Kárhoztattyc ez dologban az Manicheusokat, kic tagadgya hogy az jó embernek szabad akarattya ból lótt volna kezdeti az gonosnac. Kárhoztattyc az Pelagiánusokatis, kic azt mondgya hogy az gonos embernek elegendes szabad akarattya vagyon az paranczolatot jónac meg cselekedésére. Mind az két félét meg hamisítja az fent liás, ki az elsőnek ezt mondgya: Teremté az Isten jóvá az embert. Az más

D 5

féléjek-

féléjeknec pedig így szól: Ha az Fiu titeket
meg szabadit, bizonyal szabadossak vattoc.
Joan. 8. v. 36.

— — — — —

X. R E R Z.

A Z I S T E N N E C E L
rendőleséről, és az szentec
választásáról.

Az Isten örökül fogva el rendőlte ava-
gy válsóttra Szabad akarattából és
csupán való kegyelméből, minden emberi
tekintet kivől, az Szentéket, kiket idvőzit-
tenni akar az Christusban, az szent Pálna-
maz mondása szerint; Az Isten választot min-
ket ő benne, minekelőtte föl vetternenec
ez vilagnac fundamentomi. *Eph. 1. v. 4.* Es í-
meg: Az ki meg tartott minket, és hívott
szent hivatalal: nem az mi cselekedetün-
c szerint, de az ő kegyelme és végzése szerint,
a mely adatot minékün-
c az Jესus Christus-
ban, örökidőknelőtte: meg nilitkozta-
tott pedig most az mi Urunc Jესus Christus-
nac megjelenése által. *2. Tim. 1. v. 9. 10.*

Azert nem ezköz nekől, jöllehet nem
valami érdemünkert, hanem az Christus-
ban

ban és az Christusért választott minket az
Isten, úgy hog' az kicimmár az Christusban
oltattanac hit, által, ugyan azonoc legyenec
az válsattak is: meg vettettec pedig az kic
az Christus kivől vadnac, az szent Pál
mondása szerint: Megkésérzetec magaro-
kat, ha az hithen vattoc: ti magatokat meg
proballyátoc, avagy nem esmérteké maga-
tokat, hogy az Jესus Christus ti bennetec
vayon? hanem ha meg vettettec vattoc.
2. Cor. 13. v. 5. Vegezetre, választattac az szen-
teká Christusban az Isten által bizonyos vé-
gre, mellyet meg ír az szent Pál mondvan:
válsztot minket ő benne, hogy lennéc
szentec és fegyhetetlenec ő előtte szeretet ál-
tal. Kie rendőlt minket, kiket fiaivá fogad-
na, az Christus Jესus által, ő magában, az ő
akarattánac jo kedve szerint, az ő dicsősé-
ges kegyelménec diczeretire. *Eph. 1. v. 4.* Es
jöllehet Isten tudgya kic legyenec ővei, és
eggyüt emléközet légyen az válsattak-
nac kevés voltokrul, mindazáltal jól köll
remélenün-
c mindenec felől, és senkit vak-
merőképpen nem illic fámlálnunc az meg
vettettec köziben. Szent Pál bizonyára így
szól: Hálakat adocugymond, minnyájatokert
(szól pedig len az egesz Philippisbéli Eccle-
siarol) hog' ti az Euangeliomnac tudomá-
nyában részesec vattoc, el hiven azt, hogy á
kí el kezdette bennetec az jodolgot, el ve-
gēzi

gezi mind az Jhesus Christusnac napjaig, miképpen melto hogy en ilyen értelemben legyem mindenitec felől: *Phil. 1. v. 5. 6.* Es mikor idvözöttönc kérdetnéc, ha kevesen vadnake az kic idvözülne, nem feleli azt az Christus, mondvan, kevesen vagy foka vadnac az idvözülendöc, avag' az elveszendöc, de inkább intést résen, hogy kiki igyeközzéc bé menni az foros kapun: minha mondaná; Nem ti dolgoztok ezekről nyughatatlanol tudakoznotoc, de inkább azon igyeközni, hogy igaz uton mehessetec bé mennyegben. *Luc. 13. v. 23.*

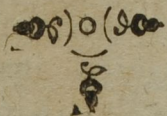
Annakokéért nem jóvallyuc némellyeknec hitetlen befédeket, kic ezt mondgyác: kevesen vadnac az válastattac és holon nem tudom ha azok közöt az kevesek közöt legyeké, kedvem szerint élec. Némellyec így folnac: Ha el rendöltetem avagy válastattam az Istentől, semmi megh nem bántat engemet az immár bizonyosfanel rendölt idvösségben, akar mit czeledgyemis. Ha peniglen az megvettettec közzül valo vagyoc, nem segít meg engemet avagy az hit, avagy az penitencia: holot az Istennec végezése meg nem változhatic: hasontalanoc azért minden tanuságoc és intésec. Mert ezec ellen harczol az sent Pál: Szűcség az Ut folgájának az tanításra alkalmatosnac lenni, és olynac ki alázatossággal

sággal tanicsa azokat az kic ellenközö értelemben vadnac, ha valamikor az Isten adgya azoknac hogy megtérvén meg esmerjék az igazságot, és meg szabadulván az ördögneccől, kitől fogva tartatnac az ő elméjekben. De mégh sent Agostonis azt mutatya meg, hogy mind az kettőt köl predikallanni, a Szabad válastasnac és elrendőlesnec kegyelmétis, és az idvösséges intéseket és tanuságokatis. *2 Tim. 2. v. 24. 25. August. de Bonopersev. cap. 14. & consequentibus.*

Karhoztattyc azért azokat, kic az Christus kivől kérdic, ha ő ököül fogva el válastattanake? és öröktől fogva mit végezett ő felőlöc az Isten? Mert az Euangeliom predkálása köl halgatni, és annac köl hinni, és kérségnekül valónac tartanni, ha his és az Christusban les, válastatot vag'. Mert az Atya az ő elrendőlesénec ő röcke valo sententiáját (mint im csac most az sent Pálból elő hostam vala) az Christusban jelentette meg minékünc. Mindeneknec előtte azért tanittanni és ezt köl meg gondolni, az Atya Istennec minem ő nagy szerete jelent meg mi hozzánac az Christusban: azt köl halgatnunc mit hirdet mindennap minékünc az Christus az Euangeliomban, miképpen hion és föllyon: Jövetecen hozzam minnyajann. Ugy szerete Isten ez valagot. *Is meg:* Nem akarja az Atya hogy eggis az kisededec közzül

közzül el vessen. *Matth. 11. v. 28. Joan. 3. v. 16 Matth. 18. v. 14.* Az Christus legyen a-
zert tükör, kiben az mi válaftásunkat nez-
zük. Elegnilyán való és erős bizonságunc
leßen, hog' mi az életnek könyvében bei-
rattattunc ha az Christussal eggyesölunc,
és ő igaz hit által mienk leßen s mi ővei lé-
sünk. Vigasztallyon minket az válaftásnac
kesértetiben, melynél ha lehet veszedel
mesb, hogy az Istennek igereti közönsége-
fec az hiveknec, hogy ő mondgya; kerjetec
és el véstec, minden az ki két el vesi. *Luc. 11. v. 9. 10.* Es hogy az Istennek közönséges A-
nya s entegyházával imárkozzunc: Mi A-
tyánc ki vagy mennyegben: és hog' az ke-
rezttség által be oltattunc az Christus testé-
ben, és hogy gyakrantápláltatunc az Eccle-
siában az ő testével és vérével az ő őc éle-
tre. Ezeckel meg erősítetven felelemmel
és rőttegeffel, az s ent Pálnac paranczo-
latya s erint, veghez vigyünc az mi
idvőstegünket.

Phil. 2.

XI. RESZ.

XI. R E S Z.

AZ, JESUS CHRISTUS
ról, igaz Istenről és emberről,
ez vilagnac eg' idvő-
zittójéről.

HISZSÜC továbbá és tanittyuc, hog' az
mi Urunc Jesus Christus Istennek fia
ő őcke el rendőltetett az Atyától ez vilag-
nac meg váltojává: hiszük is hogy ő sületet
nem csak mikor testet vőtt föl az süz Má-
riától, és nem csak ez világ teremtsénece-
lőtte, de minden ő őcké valóságnac előtte
az Atyától meg mondhatatlan képpen.
Mert *Esaias* azt mondotta: Az ő nemzetségét
kicsoda befelhetné meg? *Esa 53. v. 8.* Es *Mi-
cheas*: Es az ő kijövele ő őc időkül fog-
va. *Mich. 5. v. 2.* Mert s ent *János* azt mon-
dotta az Euangeliomban: Kezdetben vala
az Ige, és az Ige Istennél vala, és Isten vala az
Ige. *Joan. 1. v. 1.* Az Fiu azért Istensége s erint
egyenlő egyállatu az Atyával, igaz Isten,
nem nevezet s erint, sem fogadás s erint,
avagy valami méltoztatásbul, de állat s erint
s természet s erint, az mint s ent *János* isme-
glen

glenmondot: Ez az igaz Isten, és az örökélet. *1. Joan. 5. v. 20.* Es *Szent Pál* azt mondgya: Az Fiut rendölte mindenek nec örökösévé, ki által teremte ez világot is: ugyan ő az ő dicsőségének fényesége, és az ő állattyanak ki meczet billege, viselvén mindeneket az ő hatalmának befedével. *Heb. 1. v. 2.* Mert az Euangeliomban ő magais ezt mondotta az Ur: Atyam, dicsőicz meg engemet azzal, az dicsőséggel mely volt te nálad, minekelőtte ez világ volna: *Job. 17. v. 5.* Megis nagyon irva együt az Euangeliomban, hogy az Sidoc keresic vala meg ölni az Jést, hogy az Istent Attyanac mondotta vala, egyenlővé tévén magát az Istenhez. *Joan. 5. v. 18.* Utállýuc azért *Arrius* nac és minden *Arrius* usoknak az Isten nec Fia ellen valo hitetlen tudományokat, és leg főbben *Spániol Servétus Mihálnac* és mind ő követőinek káromlásokat, melyeket az Isten nec fia ellen ő általoc az ördög pokolbol hozot ki, és ez világon vakmerő keppen és hitetlenöl hintett.

Ugyán azon örök Isten nec öröckévaló fiát hű és tanítýuc hogy ember nec fiává is lőtt, *Abrahámnac* és *Dávidnac* magvából, nem férfiúi közösületsből, mint *Ebion* mondotta, de fogantatott úfán az *Szent Lélektől*, és született az mindenkoron *Szűz Mariától*, az mint fogalmatossan meghitja minekünc

minekünc az Euangeliomnac históriája. *Szent Pál* így szól: Nem vőtte föl az Angyalok nac termékettyeket, de az *Abrahámnac* magvát vőtte föl: *Heb. 2. v. 16.* Es *Szent János* is: Az ki nem vallya hogy az *Jesus Christus* el jött az testben, nincz az Istentől. *1. Joan. 4. v. 2.* Az *Christus* nac teste azért sem ründer nem volt, sem az égből nem hoztatott, mint *Váentinus* és *Marcion* álmadoztác. Tovább, lőke az mi Uruc *Jesus Christus* nac nem érzékenséeg és okosság nekől valo volt, mint *Apollinarius* értette, teste sem volt lélec nélkül, mint *Eunomius* tanitot, de az ő lőke okosságával és teste, érzékenséegével volt, mely érzékenséeg által szenvedésének idein igaz fáy dalmakatis szenvedett, miképpen ő magais bizonyította és mondotta: Szomorú az en lőköm mind halálig: Es, Az en lőköm meg háborodott. *Matth. 26. v. 38. Joan. 12. v. 27.*

Vallyuc azért, hogy ugyan azon és egy mi Uruc *Jesus Christus* ban két terméket legyen, Isteni és emberi, és ez két terméket úgy mongýuc őfve fő köztettek nec avagy egyesítették nec lenni, hogy sem semmivé nem lőtenec, sem őfve nem zavarodtanac, sem őfve nem elegyetenec, de inkább az terméketek nec tulaydonsági éppen megmaradván, egy személyben egyesültenec avagy őfve fő köztettenec, úgy hogy egy

E Ur

Ur Christust tífőljunc, nem kettőt, mondom, eg' igaz Istent és embert, az Isteni természetet berint az Atyával, az emberi természetet berint pedig mivelűnc embereckel egy allatuat, és mindenben hasonlót, az bűn kivől: *Hebr. 4. v. 15.* Mert minthogy az Nestorius tudományát, ki az egy Christusból kettőt csinált, és az főmélnecc eggyesülesét ellrontotta, utálluc: azonkeppen Eutychesnecc és az Monothelitáknac avagy Monophysitáknac kábaságokat, mely az emberi természetnek tulaydonságaitrontotta, tellyességgel átkozzuc. Azért semmi képpen nem tanittyuc, hogy az Christban az Isteni természetet benvedett volna, avagy hogy az Christus emberi természetet berint még ez vilagon volna, sokkal inkább hogy mindenőt volna. Mert nemis értyűc, nemis tanittyuc, hogy az Christus testének igaz volta az meg dicsőítés után vagy meg fűnt volna, avagy Istenné let volna, és ugytettetett volna Istenné, hogy az ő tulaydonságait, az mi az testre és lélekre nez, le tette volna, és tellyességgel Isteni természetté vált volna, és csak egy állattá lőtt volna. f. azért az Svenkfeldiusnac és hasonlo fősporitoknac modnékül és értelem nélkül való homályos és magockal nem eggyező vetekedéseket, semmi képpen nem jóvallyuc, f. be sem vessűc, f. nemis vagyunc Svenkfeldianusoc.

Továbbá

Továbbá híffűc hogy az mi Urunc Jesus Christus valóban benvedett és megholt mi értűnc, mint *szent Péter* fől, testben. *1. Pet. 4. v. 1.* Utálluc az Jacobitáknac és az Törököknecc hitetlen tevelgesket, kicfidalmazzac az Urnac benvedését. Azonban vallyuc hogy az dicsőöségnecc Ura fűttetett meg mi értűnk, mint fől az *szent Pál*, *1. Cor. 2. v. 8.* mert az tulaydonságoknac közlesét, mely az irásbul vétetett, és mind az regisegtől az fűnt i. ásnac heleinecc különképpen való ellenközefinecc magyarázattyában meg tartatot, fűntül és bűcsületesen bé vessűc f. meg tarttyuc.

Híffűc és tanittyuc, hogy ugyan azon mi Urunc Jesus Christus az ő igaz testével, melybő fől fűttetett és megholt vala, halottaitól fől ímadot, és nem más testet támasztot fől az eltemetteret helyet, sem lőlkőt nem vőt fől az test helyet, de meg tartotta az testnecc igaz voltat. Annakokaert mikor az ő tanitváni alitannac hogy őc lőlkőc látnának az segeknecc és sebeknecc heleivel meg jedzettetet kezeit és labait meg mutatá nekic, és monda: Lá'sátoc meg az en kezemet és lábaimat, mert En vagyoc. Tapogassatoc meg engemet, és lássatoc meg, mert az leleknecc hufa és czontya minczen, á mint lattatoc hogy ennekem vagyon. *Luc. 24. v. 39.*

E 1

Ugyan

Ugyan azon ő testében hisűc hogy az mi Urunc Jesus Christus föl ment minden látható egec fölben, az fölő égben, az Istennec és bodogoknac helében, az Atya Istennec jobjára, mely jollehet az dicsősség-nec és fölsség-nec egyenlő egyességetis jedzi, mindazáltal véteric bizonyos helértis, melyről fölött az Ur az Euangeliomban mondvan, hogy ő el megyen és minekünc helt kesit. *Joan. 14. v. 3.* De fent Péteris igy föl: Szükség az Christusnac be fogattatni az egektül, mindenek-nec helyére állatásának iedjéig. *Act. 3. v. 21.* Ez egekből jön peniglen elugyá ő az iteletre, akkor, mikoron az vétkekben való éles nagy leszen ez vilagon, és az Antichristus meg vesztegetvén az igaz tudomant hamis tistelellet és hitetlenség-ekkel mindeneket bétölt, és vérrel füzzel az Anyafentegyházat kegyetlenöl meg rontya. El jön peniglen az Christus meg fabledittanni az őveit, és eltörlelni el jövetelével az Antichristust, és meg itelni az eleve-neket és holtakat. Mert föl tamadnac hazalottac, és az kic azon napon élőc leszen egy fempillantásbá meg változtatnac (mely napot semmi teremtet allat nem tud) és minden hiveceleiben ragattatnac az Christusnac az egekbe, hogy onnan bé mennyec-nec az bodog helékre veghetetlen életre. Az hitetlenec peniglen pokolban mennec az

ör.

ördögöckel, az sötetsegekre, hogy mind ő-röké égienec, és az kinokbul soha meg nem menekedgyenec. *Act. 17. 31. 1. Theff. 4. v. 17. Marc. 13. v. 32. 1. Cor. 15. Matth. 25.*

Kárhoztattyc azért mind azokat kic tagadgyác az testnec igaz föl tamadását, avagy az kic nem igazan értne az meg dicsőült testektül (mint az Joannes Jerosolymitanus, ki ellen irt fent Jeronymus) kárhoztattyc az okatis kic azt vallottac hogy mind az őrdögöc és minden hitetlenec valaha idvözülne, és büntetéseknec vége leszen. Mert nilvan mondotta ezt az Christus: az ő tüzöc soha meg nem alusic, és az ő fergec meg nem hal. *Marc. 9. v. 49.* Kárhoztatunc továbbá minden Sido álmaikat, hogy az itelet napelöt arany idő leszen ez földön, és hogy az hivece vilagnac orfagit el foglalván meggyőzic az ő hitetlen ellensegeket. Mert az Euangeliombéli igazság és az Apostali tudomány sokkal különbet bekel. *2. Theff. 2. 2. Tim. 2. Matth. 24. és 25. Luc. 18.*

Továbbá az mi Urunc Jesus Christus az ő fienvedéével és halálával és mind azokkal mellyeket eljövetelevel fienvedet, megengszelte minden hiveihez az mennyei Atyát, az büntel vótte, az halált meg erőtelnitötte ez kárhozatot és poklot elrontotta, és az ő hallottaiból való föl tamadásával, az életet és halhatatlanságot meghozta és he-

E 3 lere

lere állatta, Mert ő az miigasságunc, életűnc és föl ramadásunc, ismeg tellyeségűnc, és minden hiveknec mentségec, idvőssegec és beufeges elegségec. Mert így szól az fent Pál: Ugy teczet az Atyának, hogy ő benne lakjec minden tellyesleg: és, ő benne lette-rect ő kelleteffeké. *Coloss. 1. v. 19. 2. v. 10.*

Mert tanittyc és hisűnc hogy az mi Urunc Jesus Christus legyen egyedől és öröcke valo megtartója az emberi nemzetnec, sőt mind ez egek vilagnac, kibén hit által tartattanac meg valakic az törvény alatt, és az Euangeliom alatt idvözültenec, és valakic még ez világ vegeig idvözülendőc. Mert az Christus azt mondgya az Euangeliomban: Az kibé nem megyen az kapun az juhoknac aklában, de masunnan hágbé, az lopo és tolvay. En vagyoc aytaja az juhoknac. *Joh. 10. v. 1. 8.* Abraham latta az en napomat és örült rayta. *Joan. 8. v. 5.* De fent Péteris így szól: Nincsen egyebben senkiben idvőség hanem csak az Christusban. *Act. 4. v. 12* nemis adatot mas neü az ég alatt az emberek közöt, mely által kollenne meg tartatnunc. Hisűnc azért hogy az mi Urunc Jesus Christus által idvözülűnc, miképpen az mi Atyainkis. *Act. 15. v. 11.* Mert fent Pális azt mondgya: Minden mi Atyainc azon lőkietelt ettec, és azon lőkietalt ittac, mert isnac vala az ötet követő lőkietőlki kőfklából,

az

az kőfklá peniglen vala az Christus. *1. Cor. 10. v. 3. 4.* Erről olvassuc hogy fent Janos mondotta, hogy meg ő letterett világ kezdetitől fogva. *Apoc. 13. v. 8.* Es kőrozitól ő f: Janosis bizonyittya, hogy az Christus az Istennec báránya, kielvefi é vilagnac büneit. *Joan. 1. v. 36.* Azért tellyes fivel vallyuc és tanittyc, hogy az Christus Jesus legyen egyedől ez valagnac meg váltoja és idvözittője, királlya és főpapja, amaz igaz f várattott Messias, mondom, amaz fent, áldot, kit az törvenbéli példazatoc és profetáknac jóvendöléséc példaztanac és igertenec. Az Isten peniglen be tellyesitette és elküldötte minekűnc, ugyhogy máft immar várnunc nem kől. Es czac ez kívántatic immar, hogy minyajen minden diczősseget az Christusnac adgyunc, ő benne hidgyűnc, és ő benne egyedől nyugodgyunc meg, minden egyéb életűnknek bizodalmit meg vetven és meg uálvan. Mert ki estenec az Istennec kegyelméből, és az Christust magoknac hasfontalanná röttec, valakic idvőssegeket más dologban keresicaz egy Christus kivől. *Gal. 5. v. 4.*

Es hogy rövideden mongyuc meg ez dologra tartozó soc dolgokat, valamellyec az mi Urunc Jesus Christusnac meg testesőleséről vegeztettenec az fent irásból, és be foglaltattanac az első és fő negy Synatok-

E 4 nak

nac vallásokban és erelmekben, mint a Nicea, Constantinópoli, Ephesumi, és Chalcedonumbeli Synatokban, az fient Athanasiusnac vallásával egyyüt, és mind ezekhez hasonlo vallásokban, hiszfűc igaz fivel, és vallyuc szabad fíoval; átkozvan minden ellenközökert ezzel; Esigy meg tartyuc az kereztyéni tellyes és közensleges hitört; tudván azt hogy az megnevezet vallásokban semmi nem foglaltatott be, mely nem egyyezne az Istennecegejével, és tellyesfeggel nem foglálna az hitnec tisttan való magyarázat-tyára.

XII. RESZ.

XII. R E S Z.

AZ ISTENNEC

törvényéről.

TANITTYUC hogy az Istennece törvénye mutattya meg minekünc az Isten akarattyát, mit kívánnyon mi tölunc f-mit nem, mi legyen az jó és igaz, f-mi az gonos és hamis. Azért vallyuc hogy jó és fient az törvény. Ez pedig elsőben irattatott az Istennece uyjaval az embereknece fivőkben, és hivattatic Terméset törvényenec, az után pedig iratratott Mozes ketkő tabljára, és az Mozesnece könyveiben bevebben meg magyaráztatott. Világosb értelemert oftyucel három felé; az Erkölcsöz törvénye, mel' be foglaltatic az ket táblan való tizparancsolatokban, mellyec az Mozes könyveiben meg magyaráztattanac: Is meg az ceremóniás törvényekre, meli fol az egyházi rend tartásokrul és Isteni tisteletrül: és az polgári törvényekre, melly az polgári és házi rend tartásról fol.

Hiszfűc hogy az Istennece törvénye tellyesfeggel előnkben adgya az Istennece min-

E s den

den akarattját és minden bükkéges parancsolattját, mellyec az életnek minden részére illendő. Mert az Ur semmikeppen nem tiltotta volna meg, hogy ez törvényhez semmit ne adgyanac se el ne vegyenec abbul: *Deut. 4. 2.* nem parancsolta volna meg, hogy egyenessen járjunc abban, és hogy se balra se jobbra attól el ne hajollyunc. *Deut. 12. 32.*

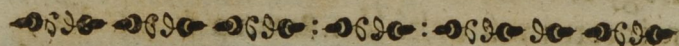
Azt tanitnyuc hogy ez a törvény nem adattatott az embereknek a végre, hogy annac meg tartásából igazítatnanc meg, de hogy annac mutatasából, gyarlaságunkat inkább, az bünt, és kárhozatunkat esmerjuc meg, és erőnc felől ketölködvén. terjünc hit által az Christushoz. Mert nyilván mondgya sents Pál: A törvény haragot ferez: Es, az törvény által vagyon az bűnnec esmereti. *Rom. 4. 15. Rom. 3. 20.* Mert ha arra adattator volna az törvény mely meg elevenithetne, bizonyára az törvenből volna az igazság de rekestett az irás (tudniillic az törvennec irása) mindeneket az bűn alá, hogy az igeret az Jესusban való hit által adattatnec az hiveknek. Annakoaert az törvény volt kézen vezető mesterünc az Christus-ra, hogy az hitből meg igazítatnanc. *Gal 3. 21. 22. 24.* Nemis teheret eleget sem teher egy testis az Isten törvényénec, és azt be nem tölthettyuc az mi testünkben való rom-

romlottságer, mely mi bennünc mind holcunc napjaig vagyon és meg marad. Mert ismeg így szól az sents Pál: Az mi a törvennec lehetetlen vala, ugymond, mivelhog' erőtelen vala az testnec miatta, az Isten az önön fiat el bocsátván az bűnös testnec hasonlatosságában a bűnert, a bűnt kárhozratra az ő testében. *Rom. 8. 3.* Azért az Christus az törvennec vége és betöltője, ki mint hogy el vőtte az törvennec átkát, mikoron mi erettünc átocká lón. *Rom. 10. 4. Galat. 3. 13.* azonkeppen közli minekünc hit által az übe tellyesíté et, és minekünc tulaydonittatic az ő igazsága és engedelmesége.

Anniban azért az Istennek törvénye elvétetett a meniben minket nem kárhoztat, sem haragot mi bennünc nem cseleköfic: mert kegyelem alatt es né az törvény alatt vagyunc. Ezen kívül betöltötte az Christus a törvenbeli focpeldázatokat. Az árnyekokis meg büntenec a test el jöven, úgy hogy imar az Christban mind igazságunc f mind tellyeslegünc legyen. Mindaz által nem vettyünc meg a örvét, mert meg emlekezünc a Christus befederől, ki így szól: Nem jöttem az törvent és az Profetákat föl bontanni, de betölteni. *Matth 5. 17.* Tudgyuc hogy az törvény mutattya meg minekünc a jólagos dolgoknak és vetkeknek formáját. Tudgyuc hogy az törvennec irása, ha az Euan-

gelium

geliom által magyaráztatic meg, hasznos az Ecclesiának, és azért is nem kől ki irtanni annak olvasását az Ecclesiából. Mert noha földelével földetett volt be az Mozes orczája, mindazáltal az fent Pálazt mondgya, hogy az a földel el vétetett és törültetett az Christus által. Kárhoztattyc mind azokat, melyeket az régi és Uyeretnekec tanítottanac az Istenec törvénye ellen.

XIII. R E R Z.

AZ JESUS CHRISTUS

*Euangeliomarul, ismeg: az
igeretekről, az lelekről
és bötüről.*

Az Euangeliom úgyvagyon ellenébe vetteric az törvénnec: mert az törvény haragot munkálo dic, és átkot hirdet. Az Euangeliom pedig kegyelmet és aldaft hirdet. Es fent János is azt mondgya: Az törvény Mozes által adattatott, az kegyelem és igazság az Christus által lótt. *Joan. 1. v. 17.* mindazáltal bizonyos hogy az oc az kic az törvény előt és alatta voltanac, nem tellyefséggel voltanac Euangeliom nélkül. Mert volt

volt azoknal az Euangeliomnac fő igereti, minem őce ezec: A foni allatnac magva rontya meg az kigyonac fejét. *Gen. 3. v. 15.* Az te magodban áldatnac meg minden nemzet ségec. *Gen. 22. v. 18.* Nem vétetice el az kirali palcza Judabol, mig el nem jó az Siloh, *Gen. 49. v. 10.* Profetattamaft az Isten az te atyadfiái közzül, azt halgassátoc. *Deut. 18. v. 15.*

Es aztis jól tudgyuc, hogy két féle igeretecnek nemei jelentettence volt az atyáknac, mint mineküinkis: mert nemelleyec jelen valo dolgokra avagy ez földiekre tartoztanac, minem őc voltanac az Canaan földéről, és az győzödelmekről valo igeretec: az minem őc mostis vadnac a testi kenyéről: nemelleyec pedig mind akkor f mind most az mennyei öröcke valo dolgokra néznec, ugymint Istenec kegyelmére, az bünbocsánattyára és öröcélétre az Jesus Christusban valo hit által. Volt pedig len az regieknek nem csa külső földi, de még földi és mennyei igeretek is az Christusban. Mert fent Péter az mondgya, hogy az idvősségről tudakoztanac és kérdés körttenec az Profetac, a kic az mi reanc követhető kegyelem felől jövőndől lóttene. *1. Pet. 1. v. 10.* Melyről az fent Pál is így szól: az Istenec Euangelioma az előt megígertetett az Istenec Profetái által az

ſent Irásban. Rom. 1. v. 2. Innen azért kite-
zik hogy nem voltanac tellyeffeggel az re-
giec minden Euangeliom nélkül.

Es noha eckepen az mi Atyainknac volt
az Proferac irasiban Euangeliomoc, melly
által idvősségeketis nyertec hit által az
Christusban, mindazáltal tulaydon jedze-
ben az Euangeliom mondatic vig és bodog
izenetnec, mellyel először az közőző Jä-
nos által, vegte az Apostaloc és utannoc kö-
vetközöc által predicaltatott ez vilagnac,
hogy az Isten immár betelleyefirötte az mit
ez világ kezdetitől fogva igert, és el bocsa-
ta sőt ajándekozta nekünac az ő egyyetlen
egy fiat, és ebben az Atyaval valo meg en-
gezteltetett, bűnnec bocsanattyát, minden
tellyefféget, és öcöc eleter. Az négy Euan-
gelistakul irt historia azért, mely meg ma-
gyarazza mimódon lörtenec meg és ölte-
necbe azocaz Christus által, mellyeket ta-
nitot és cseleködöt az Christus, és hogy ő
benne legyen az hiveknec minden tellyef-
ségec, igazán mondatic Euangeliomnac. Is-
meg: az Apostali predikallas és Irás, mely-
ben minekünc meg jelentic az Apostaloc,
mikeppen adattatott minekünc az Fiu az
Atyatul: Ismeg: ebben minden életünkre
s idvősségünkre nező dologoc, igazán mon-
datic Euangeliomi tudomannac, ugy hogy
még mostis az őt írtasagaban megtarcsa ez
jeles nevezetec. Ugyan

Ugyan ezen Euangeliomi predikallas
neveztetec az ſent Paltul léleknek, és az lé-
leknek ſolgálattyánac, azért hogy hathato
legyen hit által az hiveknec fivőkben sőt
fivőkben az ſent Léleknek vilagositása ál-
tal. 2. Cor. 3. v. 6. és v. 8. Mert az bötü, melly
az Léleknek ellenébe vettetec, jegyez ugy
vagyon minden külső dologot, de főkeppen
jedzi az törvénbéli tudomant, Lélec és hit
nekől az nem elő hittel hivőknek fivők-
ben haragot munkalkodvan és bünt indit-
van. Melyre nevezve halalnac ſolgálattyana-
kis neveztetec az ſent Paltul: 1. Cor. 3. v. 9.
Mert ide tartozic azon ſent Pálnac monda-
sa: az bötü megöl, de az Lélec megéleſt: u-
gyan ott v. 6. Es az hamis Proferakis hirde-
tic vala az törvennyel öfve kevert Euange-
liomot meg veſtegetvén, mintha az Chri-
stus az törvenny nekől nem tarhatna meg.
Az minemőknek mondatnac lenni az E-
bionitac, kic ſármaztac az Ebion eretnek-
től, és az Nazareusoc, kiket regenten Mi-
neusoknakis hittanac. Kiket mi mindnya-
jan karhoztatunc, kic tiftan hirdettyüc az
Euangeliomot, tanitvan hogy csak az lélec
által, és nem az törveny által igazittatnac
meg az hivec. Mely dologrul maydan az
meg igazulatrul valo ſonkban bévebben
emlekezünc.

Es noha az Euangeliomnac tudoman-
nyá

nya öfve vettetven az Pharifeusoc törvé-
nyének tudomannyával, lattatott uynac
lenni, mikor előfő predicaltatnéc az
Christustól, mellyet Jeremiafis meg jöven-
dölt az új testamentomról, mindazáltal va-
lobá nem csac reghi vala, és mostis reghi tu-
domany (noha mostis uynac mondatic az
papistaktul, ha öfve vettetic az őtólőcbe
vött tudomannyal) és ez vilagon minden-
nél regieb. Mert az Isten ő: őktől fogva el-
rendőlte ez világot meg tartanni az Chri-
stus által, és ezt az ő rendőlését és ő: őktől
fogva valo tanácsát meg nilatkoztatta ez
vilagnac az Euangeliom által. 2. Tim. 1. v. 10.
Honnan kiteczic, hogy az Euangeliomi tu-
domany és vallás regieb minden tudoma-
nyoknal valamellyec eleitől fogva, volta-
nac és lesnec. Honnan mind azokat rutol
revelyegni mondgyuc, sőt meltatlanol fő-
lanni az Istennek ő: őcke valo tanácsától, az
kicaz Euangeliomi tudománt és vallást mi-
nap támadotnac, és Kőlnec mondgyac len-
ni, és csac egynehány estendői hitnec. Ki-
kre illic az Esaias nac amaz mondása: Jai az
kicaz jöt gonofnac mondgyac és az gonof-
jónac, kicaz sötetséget világossággá változ-
tattyac, és az villagosságot sötettségé, az ke-
serűt édesnec és az édesi keferűnec.

mondgyac. Esa. 5.

v. 20.

XIV. RESZ.

XIV. R E S Z.

AZ PENITENTIAROL

és az embernek meg
téréseről.

AZ Euangeliom mellé főrkőstetett tu-
domany az penitentia avagy bü: ba-
nas. Mert ezt monda az Ur az Euangeliom-
ban: Szükség az én nevemben predicaltat-
ni az penitentiának és bü: nec bocsanattyá-
nac minden nemzetsegec között. Luc. 24. v.
47. Az penitencian penig er: yuc az elmé-
nec a bü: nős emberben valo meg téréset,
mely az Euangeliomnac és sēt Lelek nec
általa indittatott, és igaz hittel vétetett, mel-
lyel az bü: nős ember mindgyárt az ő rom-
landoágát és minden bü: neit, mellyeket
vádol az Istennek igeje, meg esmeri, és az o-
krul sive serint bánkodic, és azokat az Isten
előtt nem csac meg sirattyac, és nilvan meg
vallyac nagy pirulással, de még bosonkodás-
salis utallac, gondolkodvan immar sōrgal-
matossan az meg jobbulás felől, és az ártat-
lanságnac s joglagos dolgoknac süntelen
valo igyeközeti felől, mellyekben magát
eges életében sētül gyakorlyac. Es ez u-
gyan

gyan az igaz penitencia, tudni illic az Istenhez és minden johoz való tökéletes térés, az ördögtől peniglen és minden gonosztul való sereny elfordulás. Nyilván mondgyuc peniglen, hogy ez a penitencia csupán az Istennek ajándéka, és nem az mi erőnknek cselekedete. Mert az fent Pal parancsollya, hogy az hű tanitto forgalmatosán tanitcsa az igazsággal ellenközőket, hogy valaha az Isten adgya azoknac hogy térvén meg esmerjéc az igazságot, 2. Tim. 2. v. 25. Amaz Euangeliombeli bünös asoniállat, melly könyhullatásával öntözi vala az Urnac labait, és Peteris, keserveffen siratvan az ő Urnac megtagadását, Luc. 7. v. 38. Luc. 22. v. 62. Nyilván megmutattyac, minem önek köl lenny az penitencia tartó fiúnek, hogy valoban sirassa az cselekedett bünöket. De amaz tekozlo fiuis, Luc. 15. és amaz Euangeliombeli Publicanus is ki az Phariseussal öfvevettetett igen illendő peldat hattanac minekünc az Istennek büneinknek megvallasaban. Az tekozlo fiu mondgya vala: Atyam, vetkeztem az égh ellen, s te elled, immar nem vagyoc melto hogy hivasam te fiadnac, tegy ollyanná mint egyyet az te bérésid közzül. Az Publicanus penig nem meri vala az égre főmeit föl emelni, vervén az ő mellyét ezt mondgya vala: Istenem kegyelmes legy ennekem bünösnek.

Luc.

Luc. 18. v. 13. s-nemis kételkedünc hogy ő kegyelembe nem vétettenec volna. Mert fent Janos Apostol így szól: Ha megvallyuc büneinket, hű és igaz az Isten, hogy meg bocsássa minekünc az mi büneinket, és meg tisztíson minket minden álnokiágtul. Ha azt mondangyuc hogy nem vetkezünc, hazugga tessüccötet, és az ő befedene nincsen mi bennünc. 1. Joan. 1. v. 9.

Hű bünc peniglen ez valóságos vallás tétel, mely egyedől az Isten elől esen, vagy kivalkeppen az bünös és Isten között, avagy nyilván az templomban, ahol az bünöknek közönséges vallás tétele esen, elegendő nec lenni, nemis sükséges hogy valaki az büne meg bocsánnattyáért büneit megvallya az papnac sugva fuleiben, hogy visont kéznec réavetésevel hallyon ő tőle oldozást, azért, mert ez dolognac sohol sem parancsolattya sem példája nincsen az fent írásban. David protestál ézt mondvan: Az en vétke met teneked tuttodra adtam, és az en hamisságomat el nem róytöttem. Mondottam, meg valom en ellenem az Urnac az en alnokságomat, és te meg bocsátod az en büneimnek hitötlen ségét. Psal. 32. v. 5. 6. De még Urunk is tanitvan minket imatkozni, és is meg meg vallani büneinket ézt mondá: Mi atyanc ki vagy mennyegben, bocsásd meg az mi büneinket. Szükség azért hogy

F 2 meg

megvallyucz mibüneinket â mi Atyánk-
nac Istenünknek, és az mi felebarátunkal,
ha ôtet meg bantottuc, meg bekéllyünc.
Melly meg vallasnac nemeröl föl az ſent
Jakab Apostal : Vallyátoc meg, ugymond,
eggitecz mástoknac â ti büneitôket. *Jac. 5.
v. 61.* Ha peniglen valaki büneinek terhe
miatt és vefedelmes keserteti miat meg
nyomattatván kíván tanácsot, intet és vi-
gaztalást külön, avagy az egyházi ſolgátul,
avagy más atyafiutól, ki az Urnactörvénye-
bentudós, jóvallyuc. Miképpen amaz kő-
zönſeges és nyilván valo vallástetelt az bü-
nôkrôl az templomokban és ſentgyüleke-
zetekben (kiöl oda föl is ſolotrunc) ugy
mint melly az ſent trással eggyez, fölôtte
igen jóvallyuc.

Az Isten orſáganac kulcsairol, mellyeket
â Christus adott az Apostaloknak, ſokâ cſo-
da dolgokat befel nec, és azokbol cſinálnac
fegyvert, kopjat, királi pálczát, coronat, és
az nagy orſágokon sôt testen és lôlkôn va-
lo hatalmat. Mi eggyügyükeppenitelvén
az Urnac igeje ſerint, azt mondgyuc, hogy
minden törvén ſerint hivattatott tanittok-
nac legyen kulcsoc, avagy az kulczockal
valo éleſt gyakorolhattyac, mikoron hirde-
tic az Euangeliomot, az az, az ô hyüſegekre
bizattatott nepet tanittyac, intic, vigaztal-
lyac ſfeddic, és az fegyelemben meg tar-
tyac.

tyac. Mert így nittyac meg az mennyeknec
orſágát az engedelmeſſeknek, és az enge-
detleneknek be teſic. Ez kulcsokat igéré
Christus â tanítványoknak, *Matth. 16. v. 19.*
és beis tellyeſitté, *Joan. 20. v. 22. Luc. 24.
v. 47.* mikoron el küldé az tanítványokat,
és parancſolâ hogy az Euangeliomot predi-
callyácz ſeles világon, és az bünôket meg
bocſáſác. Szent Pal azt mondya, hogy az
Ur az tanítottoknak attâ az bekeltetésnek
ſolgalattyat, *2. Cor. 5. v. 18. 19.* és az minemô
légyen mindgyart meg magyarázza, és ne-
vezi meg békélleſnek igejének avagy tudo-
mannyanac. Es még világofſabbban azon ô
mondását meg magyarázván, mondgya,
hogy az Christuſnac ſolgai Christus neve-
ben követſégben járnac, mintha az Isten
önnön maga az ſolgác által intenne az ne-
peket, hogy meg bekellenenec az Iſtennel,
tudniüllic az hiüſeges engedelmeſſég által.
Az kulcsokkal el nec azért mikor az hitre és
penitenciara int nec : így engeſtel nec meg
ôc az Iſtennel : így bocſattyac meg az bü-
nôket : így nittyac meg az Iſtennec orſágát,
és az hiveket be viſic : ſokat különbözvén
azoktul, kic felöl így ſolott az Christus az
Euangeliomban : jai tinektec törventudoc,
mert el vôtretécz az tudomannac kulcsat,
magatocbe nem mentetec, és azokat kicbe
akartac menni tiltottatoc. *Luc. 11. v. 52.* Va-

loságossan és hathato keppen oldoznac azért az tanított, mikor az Christus Euangeliumát, és abban az bűnöknek bocsanattya, melly minden hívőknek igertetic, az mint hogy megis keresőköttenec, predicallyac, és mindenekre kivalkeppen tartozni bizonyittya. Nemis itellyűc hogy ez oldozas ennivel hathatob legyen, hogy valakinek, főleiben avagy fejére sugattatic kivalkeppen. Mindazáltal itellyűc hogy főrgalmatossan hirdetniűc kől az embereknek az bűnnec bocsanattya, az Christus vérében, és intenniűc, hogy ő rejajoc tartozzec az bűnnec bocsanattya.

Továbbá mely vigyázoknac és gyorsaknac kőllenni az penitencia tartoknac az nyeletnek igyeközetiben, és az ő embernek foytogatasabá f az uynac élelésében, meg tanitnac minket az Euangeliombeli példac. Mert az Ur annac az guttaütőtnec, kit midőn meg gyogitot volna, monda: Imé meg gyogyultal, ez utá ne vé kőzzel, hogy valamikeppé gonosbul ne legyē dolgod. *Joan. 5. v. 14.* Az meg ment parazna asonnac ugyan ő monda: Menyel, és többé ne vé kezze. *Joan. 8. v. 11.* Mely főckal ugyan nem azt akará jelentenni, hogy lehetetlen volna hogy az ember valamikor ne vé kezze, min az testben él, de az vigyázást és főrgaligyeközetet ajánlya, hogy minden módon

módon igyeközzűnc és könyörgeseckel kérjűc az Istenről, hogy vétekben ne essűnc, mellyekből ugy mint főltamattunc, és meg ne győzetteűnc az testül, világ tul, és őrdögtől. Az sarczoltato Zacheus az Ur tul kegyelemben véterven kialtya az Euangeliomban: Ime Uram felét az en jószágomnac adom az főgenyeknek, és ha valakit alnokul meg csaltam, negy annit adoc é érte. Hasonlo keppen predicallyuc azért, hogy az meg adás, irgalmassag és adakozas az igaz penitencia tartoknac főkfesegflec, és egyátallyában az főnt Pálnac befődével intűnc mindeneket ezt mondvan: Ne uralkodgyéc az bűn az ti halando testetekben, hog' engedgyetec annac az ő kivanfáganac, ne is állasátoc az ti tagaitokat hamisfáganac fegvere gyanant az bűnnec, de állasátoc ti magatokat Istennek, mint az halálbul meg elevenitetec, és az ti tagaitokat igazfáganac fegvere gyanant az Istennek. *Rom. 6. v. 12. 13.*

Annakokaért kárhoztattya az Euangelium predicalfával nemely gonosbul előknec fővokat, kic ezt mondgyac: könyű az Istenhez valo meg térés. Az Christus minden bűnöket fel tőstítot könyű meg engedése az bűnnec: mit árt tehát az bűn tétel? Nemis igen kől gondolni az penitencia tartassal, &c. Azomban mindenkor tanittya

hogy minden bűnös öknec menetelec vagy az Istenhez, és hogy ezen Isten minden bűnőket meg bocsátja az hiveknec, az fent Lelecellen való bűn kivől: Kárhoztattyuc azért az regi ésuy Novatianusokat és Catharusokat. Kárhoztattyuc ismeg az Pápanacaz penitenciarul való béres tudományat, és az ő kereskedése ellen, és kereskedő bucsuostása ellen az fent Péternec iteletit hozzuclő: Az te pénzéd te ved egyben vesssen el, kiazit alitottad hogy az fent Lélec ajándeka fereztetit pénzel: nincsen neked réséd semmi ez dologban, mert az te fived nem tífia az Istennece előtt. *Act. 8. v. 20.* Nem javallyuc ismeg az okatis, kic az ő elegtetelecek velichogy elegtetehtec az ő bűnőkert. Mert tanitryuc, hogy az egy Christus halálával és fennvedésével legyen minden bűnőkert való elegtétel és megtisztulás. *Esa. 53. v. 5. 1. Cor. 1. v. 30.* Azomban mindazáltal, az mint előbbis megmondottuc, az testnec foytogatafat tanitanni nem fűnűnc meg. Ezt hozza te fűc mindazáltal, hogy ezt kevélyen az bűnert való elegtétel gyanant nem hánnyuc Istennece előtt, de meg cselekedgyuc alázatosan az Istenec fainac termesettyec ferint az Uyengedelmesseget, halaadásnac okaért, az Istenec fainac halála és elegtetele által meg nyert szabaduláért és tellyesleges elegtételert.

XV. RESZ.

XV. RESZ.

AZ HIVEKNEC

valóságos meg igazulásokrol.

Meg igazittanni az fent Pálnál, az meg igazittasrol való írásában, jegyez, avagy annit te fien, mint bűnt meg bocsátanni, az bűntől és büntetéstől föl szabadittanni, kegyelemben venni, és igaznac mondanni. Mert így szól az fent Pál: Isten az a kimeg igazit, kicoda az ki karhoztatna? *Rom. 8. v. 33.* Ellenben vettetnec meg igazittatni és karhoztatni. Es az Apostali cselekedetekről irt könybennis így vagyon meg írva: Az Christus által hirdettetic tinektec bűnöt öknec bocsanattya: és mindenekből, az melyekből az Moses törvénye által meg nem igazi tarhattatoc, Ez által, minden az ki hisen meg igazol. *Act. 13. v. 38.* Mert az törvenbennis és az Profetákban olvassuc: Ha pörtámadvalakic közöt, és törvenben kelnc, meg itellyec őket az birac, meg igazitsac az igazat és megh hamisetsac avagy karhoztassac az hamislat: *Esa. 5. v. 23.* penig így szól: Jay azoknac az kic meg igazittac

F 5 az

az hitelent ajandekért. Bizonyos peniglen hogy mi mindnyajan terméket szerint bűnösök és hitetlenek vagyunk, és az Istennek ítélő sékielőt hamissákká és halálra méltókat tettünk, meg igazittatunk peniglen, az az, fölszabadítottunk az bűnöktől és haláltól az ítélő Birotul, csak az egy Christus kegyelméből, és semmi érdemiünkből avagy tekintetünköl. Mert mi lehet nyilvab az mit az fent Pal mond: Mindnyajan verközetenek és fűkölködnek Istennek dicsősege nélkül meg igazittatnak peniglen ingyen, az az, az ő kegyelme által, az valtság által, melly vagyon az Christus Jესusban. *Rom. 3. 23. 24.*

Mert az Christus ez világnak bűneit magára vőtte és viselte, és az Isten igazságának éleget tőtt. Az Atya Isten azért az egy fennvedet és föl tamadot Christusért kegyelmes az mi bűneinknek, és azokat nekünk nem tulaydonittya, tulaydonittya peniglen az Christus igazságát mienc gyanánt: *2. Cor. 5. 19. Rom. 4. 5.* Ugy hogy legyünk immar nem csak meg tisztultak az bűnöktől avagy fentec, de meg ajandekoztattak is az Christusnak igazságával, megis oldoztattak az bűntől, haláltól és karhozattól, igazac vegre és örökös az örök életnek. Tulaydon keppen fölvan azért, csak az Isten igazít minket meg, és csak az Christusért igazít meg

meg, nem tulaydonítván nekünk bűneinket, de tulaydonítván az ő igazságát nekünk.

Holot peniglen mi ez meg igazítottat vesztünk nem valami cselekedetünk által, de az Isten irgalmaságában és az Christusban való hit által: Anakokaért tanítottuk és hisztünk az fent Pállal, hogy az bűnös ember csak az Christusban való hit által igazítottat meg, nem az törvenből, avagy valami cselekedetiből. Mert azt mondgya az fent Pal: Erőstítjük hogy hitből igazítottat meg az ember az törvennek cselekedeti nélkül: *Rom. 3. 28.* Is meg, ha Abraham megh igazítottatott az cselekedetekből vagyon mivel dicsekedgyék, de nem Isten előtt: mert mit mond az irás: Hin Abraham Istennel és tulaydonítottatott neki igazságára: *Rom. 4. 2. Gen. 15. 5.* De annac, ugymond, az ki nem cselekedes, hiszen penig abban az ki az hitelent meg igazította, tulaydonítottatott az ő hiti igazságára. Es is meg: Kegyelemből tartattatott meg, hitnek általa, és ez nem titólet vagyon, Istennek ajandeka: nem az cselekedetekből, hgy senki ne dicsekedgyék. *Eph. 2. 8.* Azért holot az hit meg kapcsollyá az Christust mi igazságunkat, és tulaydonít mindeneiket az Istennek Christusban való kegyelmének, azért tulaydonítottat meg igazulás az hitnek, főkeppen az Christusért, és nem azért hogy mi cselekedetünk. Mert Istennek

Istennec ajandeka. Továbbá hogy mi az Christust hittel vésűnc, s oc sova! mutattya meg az Ur Christus sents Janosnál, ahol az hit helet ételt, és az étel helet hitöt mond. *Joan. 6.* Mert miképpen éven, ételt vésűnc bé, így híven résesölűnc az Christusban. Annakokaért az meg igazittásnac jo tete- menyét nem oftyuc el, tulaydonitván rés ferint Isten kegyelménec, avagy az Christusnac, rés ferint minékűnc, avagy az sere- tetnec s-cselekedeteknec avagy mi érde- münk nec, de tellyeséggel az Istennec ke- gyelménec az Christusban hit által tulay- donittyuc. De nem is lehernenec az Istennél kedvessec az mi sere tetűnc és cselekedé- tinc, ha lennénec az oc hamissaktul: Anna- kokaért sűkség hogy mi elősör igazac le- gyűnc, mint sem sere sűnc avagy igaz csele- kedeteket cselekedgyűnc. Igazacká tete- tűnc peniglen, az mint meg mondottuc, az Christusban valo hit által, csupán Istennec kegyelméből, ki az mi bűneinket mine- kűnc nem tulaydonittya, de az Christus igazságát, és ugyan az Christusban valo hi- tünket tulaydonittya minékűnc igazságun- kra. Az sents Pál ennek fölötte az Szerete- tet nyilván az hitből hozza ki mondván: Az parancsolatnac vége az sere tetet, tista sibiől jo- ló kiesmeretből és tettetés nélkül valo hit- ből. *1. Tim. 1. v. 5.*

Anna-

Annakokaért sölunc ez dologban nem az tetteres, heában valo és hivolkodo avagy megholt hitről de az elő s-meg elevenittő hitről, mely a Christusért (kieleűnc és me- gelevenittőnc) kit meg kapcsol, elő és elő- nekis mondatic, és magat előnec mutattya elő cselekedetekkel. Sém it nem ellenkőzic azért ez mi tudományunkal az sents Jacob, kiaz heában valo és holt hitről söl, mellyel némellyeckérek tettenec, az Christust peni- glen magokban hit által nem tartyac vala. *Jacob. 2. v. 17.* Ugyan ő mondotta, hogy a cselekedetec igazitnac meg, nem mondván ellene az sents Pálnac (mert így meg veten- dő volna) de így mutatván, hogy Abraham az ő elő és meg igazitto hitit meg mutatta cselekedetec által. Mellyet minden hívec cselekefnec, kic mindazáltal egyedől az Christusban s-nem az ő cselekedetekben biznac. Mert is meg igy söl az sents Pál: Elec immár nem én, de él én bennem az Chri- stus. Az melly életet peniglen most élec ez testban, az Isten fiában valo hit által előm, ki sere tetet engemet, és atta magát én eret- tem. Nem vetem hátra az Istennec kegyel- mét, mert ha az törvény által vagy on az igazság, tehát az Christus heában holt meg. *Gal. 2. v. 20.*

XVI. RESZ.

XVI. R E S Z.

AZ HITRŐL ES F O
 cselekedetekről, azoknac jutal-
 márol és az emberi
 érdemről.

Az keresztényi Hit nem vélekődés, a
 vagy emberi hitel, deerős bizodalom,
 és nyilván való fálhatatos eggyezése az Isten
 nec, és bizonyos meg fogása az Isten igaz-
 ságának (melly előnkben adattatott az írá-
 sa és az Apostoloc vallásában) sőt ugyan ő
 magának az Istennek, ki fölséges jó, és fő-
 képpen az Isten igeretinek, és az Christu-
 sának, ki minden igeretéknek vége, meg
 kapcsolása. Ez a hit peniglen csupan csak
 Istennek ajandeka, mellyet egyedől az Isten
 az ő kegyelméből mértéc fterint, mikor, ki-
 nec és menit ő akar, ajandekoz, az fent Lé-
 leknek általa penig, az Euangelium predi-
 cállásának és hívéséges imatkozásnak eskö-
 zi által. Vagyon penig en nec nevelködése,
 mellyeket ha az Isten nem adna, nem mon-
 dannac az Apostoloc, Uram neveld ben-
 nüncaz hitet. *Luc. 17. v. 5.*

Mind

Mind ezekről penig, mellyeket eddig
 mondottunc az hitről, így tanítottac mi e-
 löttünca az Apostoloc: Mert fent Pál azt
 mondgya: Az hit peniglen az olyan dol-
 goknac valósága az mellyeket remenlünca,
 és az mellyec nem láttatnac azoknac bizo-
 nyos mutatoja. *Hebr. 11. v. 1.* Es ismeg másott:
 Az Istennek igereti ő benne (az Christu-
 sában) valamennyen vadnac Ugyanoc és Am-
 menec. *2. Cor. 1. v. 20.* Az Philippi béliekhe-
 zis azt írja: hogy adattat nekic hogy hig-
 gyenec az Christusban. *Phil. 1. v. 29.* Ismeg:
 az Isten kincc kincc oltogatta az hitnek
 mértékét. *Rom. 12. v. 4.* Es, nem mindeneké,
 ugymond, a hit, sem nem engednec min-
 nyájan az Euangéliomnac. *2. Theff. 3. v. 2.*
Rom. 10. v. 16. De fent Lukácsis bizonyítja
 mondván, hogy hittenecc valakic elrendöl-
 tettenec volt az életre. *Act. 13. v. 48.* Azértis
 azon fent Pál az hitöt nevezi az Istennek
 válastottinac hitinek. *Tit. 1. v. 1.* Es ismeg: Az
 hit hallásbul vagyon, az hallás peniglen I-
 stennec igejébül. *Rom. 10. v. 17.* Nehol pe-
 niglen parancsollya hogy az hitert imákoz-
 zunc gyakorta.

Ugyan azon fent Pál hathatonac mond-
 gya az hitöt ki cselekedőbic az fteretet által.
Gal. 5. v. 6. Az lőkiesmeretecis meg csönde-
 sitti, és fabad menetelt nyt az Istenhez, hog'
 bizodalommal járollyunc ő hozzája, és
 nyerjunc

nyerjünk ő tőle hasznos és szükséges dolgokat. Ugyan ezen tiszteletbenn is meg tart bennünket, mellyel tartozunk Istennek és felebarátunknak, és az háborúakban az bekeséges türelmet meg erősíti, és igaz vallástételt formál és berez: és hogy egy fióval mindeneket meg mondgya, mindennemő jógyümölcsöket és jó cselekedeteket nemz.

Mert tanítgya hogy az igaz jó cselekedet az elő hitből származna, az szent Lélek által, és hogy az hivatkozott szent Istennek igejének akarattya avagy regulája szerint. Mert szent Péter azt mondgya: minden tellyes igyekezeteket pedig erre reavetvén az ti hitörök melle ragaszkodj a jó cselekedeteket, az jó cselekedet melle tudomást, az tudomány mellé pedig mértékletességet. 2. Pet. 1. 5. 6. Mondanc pedig előbb, hogy az Istennek törvénye (melly az Istennek akarattya) mutatgya meg minekünc az jó cselekedeteknek formáját. Szent Pál is azt mondgya: Ez az Istennek akarattya az ti meg szentölésed, hogy meg otalmazzatod magatokat az tisztátalanságtól, és hogy senki meg ne nyomorizza avagy csallya dolgában az ő atyafiát. 1. Thessal. 4. 3. Mert nem jóvally az Isten az mi akaratunkból választatott cselekedeteket és tiszteleteket, mellyeket az szent Pál nevez szabad akarat szerint való tiszteletnek. Col. 2. 23. Mellyekről

lyekről Christus Urunk is szól az Euangelionban: Heában tisztelnék, ugymond, engemet tanítván tudományokat, embereknek parancsolatit. Matth. 15. 9. Megvetünk azért afféle cselekedeteket, jóvallyuc és kívánnyuc azokat, mellyec léfnek Istennek akarattyaiból és parancsolattyaiból. Azoknak pedig meg köllenniek, nem hogy azokkal érdemlennők az örök életet (mert Istennek ajandeka az örök élet, mint szent Pál mondgya. Rom. 6. 23.) sem pedig magunk mutogatására, mellyet meg vét az Christus: sem keresdedésre, mellyet azon Christus is meg megvét: de az Istennek dicsőségére, az mi hivatalunknak meg ékesítésére, és az Istenhez való kedvességünknek meg mutatására, és felebarátunknak hasznára. Mert vizsgálta így szól Christus Urunk az Euangelionban: Ugy ti üdöklýec az ti világosságtoc az embererek előtt, hogy lássák az ti jó cselekedeteket, és dicsőítsék az ti Atyátok ki mennyekben vagyon. Matth. 5. 16. Es szent Pál is: jarjatod, ugymond, melán az ti hivatalokban. Ephes. 4. 1. Is meg: valamit cselekedj, ugymond, avagy befeddel avagy cselekedj, mindeneket az Ur Jeshuának nevében cselekedj, hálát adván az Istennek és az Atyának ő általa. Coloss. 3. 17. Is meg: Senki ne keresse az mi öve, hanem minden azt keresse az mi másé.

1. Cor. 10. v. 24. Es, megtanollyac az mién-
k és hogy jó cselekedetekkel járjanac elől
fükséges hasznokra, hogy ne legyenec gyü-
mölcstelenec: Tit. 3 v. 14.

Noha azért tanít yuac szent Pállal, hogy
az ember meg igazittatic ingyen az Chri-
stusban való hit által, és nem valami jó cse-
lekedetekből, mindazáltal nem véttyüc
meg ezzel az jó cselekedeteket, sem nem
kárhoztattyc: holot tudgyuc hogy az em-
ber sem teremtetet sem ujjonnan nem fű-
lerttetet hit által azért, hogy hivolkodgyec,
de inkább hogy fűrtelen cselekedgye az mel-
lyec jóc és hasznosoc. Mert az Euangeliom-
ban azt mondgya az Christus: az jó fa, jó
gyümölcsöt terem. Matth. 12. v. 33. Es is-
meg: Az ki én bennem marad soc gyümöl-
czöt terem. Joan. 15 v. 5. Es szent Pális: Isten-
nec alkotmányi vagyunc, kic teremtetűnc a
Jesus Christusban az jó cselekedetekre, mel-
lyeket keshitet az Isten hogy azokban jár-
nanc. Ephes. 2. v. 10. Es ismeg: Az ki önnön
magát adta éretűnc hogy megváltana min-
ket minden hamiságtól, és tisztittana magá-
nac kivalképen való népet, jó cselekedete-
kre egyeközöt. Tit. 2. v. 14. Kárhoztattyc
azért mind az kic megváltayac a jó cse-
lekedeteket, csak fogiác azokat hasonlata-
noknac lenni. Azonban mellyet előbis meg
mondottunc, nem érttyüc, azt, hogy az jó
csele-

cselekedetec által tartatnanc mi meg, és
hogy azocugy volnanc fűkségecc az id-
vőségre, hogy azoc neköl soha senki nem
tartatott volna meg: mert kegyelemből és
csak az Christus jóvoltából tartatunc meg.
Az cselekedetec fűkséges képpen fárma-
nac az hitből. Es az idvőség ezek nec tulay-
donittatic improprié, melly tulaydonkép-
pen tulaydonittatic a kegyelemnec. Mert
nyilván való az szent Pál mondása: Hogy ha
kegyelemből vagy on, tehát nem cseleked-
etekből, mert ugy az kegyelem nem volna
kegyelem: ha penig az cselekedetekből, te-
hat, nem kegyelemből, vagy az hogy az cse-
lekedet nem cselekedet. Rom. 11. v. 6.

Kedvessec penig és javaltatnac az Isten-
től az cselekedetec, mellyeket cselekedűnc
hitből, mert azoc kedvessec Istennél az
Christusban való hitért, kic cselekedűnc az jó
cselekedeteket, mellyec ez fölöt az szent Lé-
lec által Istennec kegyelméből lörtenec.
Mert szent Péter így szól: Mindé nemzetben,
az ki ötet féli és igazságot cselekedűnc, az ked-
ves neki. Act. 10. v. 35. Es szent Pális: Nem fű-
nűnc meg, ugymond, ima kozni tiérettetec
és kérni, hogy méltan, járjatoc az Ur előt,
minden engedelemre, minden jó gyümöl-
czözö cselekedeteket teremtvén. Coloss. 1.
v. 9. Annakokáert forgalmatoslan tanit-
tunc igaz és nem hamis avagy filosofiai jo-

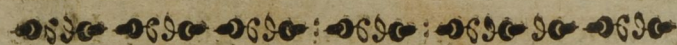
sagos cselekedeteket, és kőőstyen emberhez illendő tetteket, és az minemő fogalmatossággal lehet mindeneknec elejekben adgyuc, fidalmazván mind azok nactunya-ságokat, és képmutatásokat, kic fájal dicseric és vallyác az Euangeliomet, rut élettyekkel penig meg rutittyac, elő hozvan ez dologban az Istennek iszonyu fenyegetését, is meg beüéses fadakozo igeretit és jutalmat, intvén, vigasztalván és dorgalván.

Mert tanittyuc hogy az Isten az jot cselekedőknek beüéses jutalmat ad, az Profetának amaz mondása ferint. Tartoztasd meg siralomtul az te bódát, mert leßen jutalmaá te cselekedetidnek. *Jerem. 31. v. 16.* Az Euangeliombannis mondotta Christus Urunc: örüllyetec és vigadgyatoc, mert az ti jutalmatoc soc az mennyegben. *Matth 5. v. 12.* Es, valaki adand egy nec az en kiczindedim közzül egy pohar hideg vizet, bizony mondom tinektec, nem veszi el jutalmát: *Matth. 10. v. 42.* Mindazáltal ezt az jutalmat mellyet Isten ad, tulaydonittyuc nem az el vevő ember érdeménec, hanem az Istennek jo, beüéses, adakozo és igaz igeretinec és adásánac, ki holot senkinec nem tartozzec semmivelis, mindazáltal igerite hogy az ő tífő löőinec jutalmat ad: az ki azonban megis adgya nekic hogy őtet tiztellyéc. Vadnactovábá az fenteknec cselekedet

lekedetekbennis Isten előtt méltatlan dologoc és találatnac soc fogyatkozásoc: de miért hogy kegyelemben véßen az Isten, és kedvelli az Christusért az cselekedőket, az ő nekic igeritetet jutalmat megfizeti. Mert egyebképpen az mi igazságunc hasomlittatic az hófamos asonnac förtelmes ruhájához. *Esa. 64. v. 6.* Es az Christus is azt mondgya az Euangeliomban: Ha mindeneket, mellyec nektec parancsoltattac, meg cselekedőtökis, mondgyatoc, hasontalan foglac vagyunc, mert az mit köllőt cselekednünec azt cseleketüic meg. *Luc. 17. v. 10.*

Noha azért tanittyuc hogy az Isten jutalmat ad az mi jo cselekedetinkért, mindazáltal egyetemben tanittyuc fent Agostonnal, hogy az Isten meg koronazza mi benünec nem az mi érdemünket, hanem az ő ajandekit. Es azért valami jutalmat vesünkis, azt mongyuc hogy az is kegyelem, és inkább kegyelem hogy nem jutalom, hogy az melly jot cselekedünec, inkább Isten által mint sem mi magunc által cselekedünec. Es hogy fent Pal azt mondgya: Micsodádva-gyon az mit nem vöttél volna? *1. Cor. 4. v. 7.* Ha peniglen vötted, mit dicsekődöl mint ha nem vörted volna? Es az mit innen amaz Bodog Cyprianus mátyr hoz ki: Semmi-ben nem köl minékünec dicseködnünec, holott minékünec semminincsen. Kárhoztat-

tyuc azért azokat kic úgy oltalmazzac az
embereknek érdemeket, hogy meg üressé-
csécz Istennek kegyelmét.

XVII. R E R Z.

AZ ISTENNEC KÖ-

Zónseges Anyaszentegyházá-
 rol, és az Anyaszentegy-
 ház nacegy fejről.

HOLOTT az Isten eleitől fogva akarta
hogy az emberc idvőzüllync és az
igafágnac és meretire juffanac, fiúkség
hogy valofágoffan mindenkor lótt legyen,
moftis vagyon, és ez utannis világ vegezertig
léffen az Anyafentegyház, az az, ez világbol
ki hivattatott és fedegetterett hiveknc se-
rege, mondom, minden fenteknc eggyef-
sége, azoké tudni illic, kic az igaz Iftent az
meg válto Chriftnban az ige és fent Lelec
által igazan csmERIC, és valoban tífrelc, és az
Chriftn által ingyen nyuytot jockal hit-
ből referólnec. Mind ezec egy várofnac
polgári, élvén azon Ur alatt, azon törve-
nyec alatt, azon jocknac köz'elé alatt. Mert
az fent Pál nevezte ezeket az Szenteknc
polgar

polgar társainac, és az Istennek házanépei-
nec. Ephes. 2. §. 19. Nevezüis Szenteknek az
híveket ez földön, meg fent öltetteknek az
Isten fíanac vérevel. 1. Cor. 6. §. 11. Az k ki öl
köl ertennünc az Apostoli vallásnac imez
czikkelet: Hiszem az közönséges Anyafent-
tegyházat, fentekneknecegyeséget.

Es holott mindenkor csak egy Isten legyen, egy közben jarois az Isten és emberek között az Jesus Christus, ismeg egy pafiora az eges nyainac, egy feje ennéca testnec, és egy lelec, egy idvölleg, egy hit, egy testamentom, avagy fővetleg legyen: fűkrég képpen követkőzic, hogy csak egy Anyafentegyház legyen, mellyet nevezűnc kőzōnségesnec, azért, mert ez vilagnac minden refaire, és minden időreis ki terjed; semmi helyekre avagy időkre nem rek. f. tetvén. Kárhoztattyuc azért az Donatistákat, kic az Anyafentegyházat Africānac nem tndom mictoda fageleteben forittyac vala be. Sem az Romai gyűlekőzetet nem jovallyuc, ki csak az Romai Ecclesiát mutogattya kőzōnségesnec.

Ugy vagyon külömbkülömb resekre
ostatic az Ecclesia, nem hogy magában meg
oflot avagy fakadozot volna, de inkább
hogy meg válafratott az tagoknac abban
valo külömbségekert. Mert némely vitéz-
ködő Ecclesia, némely győződelmes. A-

maz vitézködic még ez földön, és viasködic á testtel, ez világgal, és ez világnac fejedelmével az ördöggel, az bűnnel és halállal. Imez peniglen szabadsággal immár meg ajandekoztatván az egekben győződik ködic mind ezeket meg győzven, és vigadoz az Ur előtt: mindazáltal vagyon ezekenec magoc közöt eggyeségec avagy öfve főköztetéséc.

Az földön vitézködő Anyaszenteg' háznac mindenkorő főc re' ferint valo Ecclesiái vadnac, mellyet mindazáltal az közönseges Anyaszentegyháznac eggyeségec ivitetnec. Ez má' képpen volt rendöltetvén az törvény előtt az Patriárkác idejekben, más képpé Moses alat az törvény által, más képpen az Christustul az Euangeliom által. Közönseges képpen két féle népec főamlátatnac: az Israelitác és az pogányoc: avagy az zockic az Sidokból és pogániocból gyűjtettenec az Ecclesiában: Ismeg két testamentomoc, ő, és Uly: mindazáltal mind ezekenec egy volt tarsaságoc, mostis egy, egy idveségec az egy Messiásbá, kibé mint egy testnec tagjai ez főc alatt mindenec öfve foglaltatnac az ő hitbé, ugyá azon lölki ételbiül és italból résesülvén. Jól tudgyuc mindazáltal, hog' különböző dőc voltanac, különböző jegyei az igertetet és meg adattarot Messiásnac, és el vétetvén a cérémoniac nagyobb

gyob vilagosságunc fényec minékünc és beüségeseb ajandekoc ajandekoztattanac, és tellyesseb szabadságunc vagyon.

Ez az Istennec Anyaszentegyháza hivatatic az elő Istennec hazánac, főlepitervén elő és lölki kövekből, és tetet meg mozduhatatlan kös klára, oly fundamentomra, melly kivől más nem vettethetic. 1. Tim. 3. v. 15. és azért is neveztetic az igazságnac főlopánac és erőségénec. Nem vé közicez, valamig ál az Christus kös klán, és az Profetác s-Apostoloc fundamentomán, s-nemis csodaha vétkezeic valamenifer el hagyaa azt az kiegyedől igazság. Hivattatic az Ecclesia ismeg főznec és Christus jegyesénec, és meg peniglen Egy nec és ferelmecnec. Mert így főc az fent Pal: En ke' sitetelec titeket hogy mint tista főzet egy ferfiuhoz, tudni illic Christushoz, főköztetéslec. 2. Corinth. 11. v. 2. Neveztetic az Anyaszentegyház juhoc nyájainac, az egy Christus pástorsága alat, Ezech. 3. v. 17. Joan. 10. v. 4. Hivattatic Christus testének is, mert az hivec az Christusnac élő tagjai az Christus főc alatt.

Fő az a mellynec fősege vagyon az testben és az honnan az test életeret véfen, kinec lölke által viseltetic mindenben, honnan nevelkedéseis vagyon és gyarapodasa. Egy ismeg az testnec feje, és ennec az testel

vagyon eggyesége. Azért az Anyaszentegyháznak nem lehet egyéb feje hanem csak az Christus: mert minthogy az Anyaszentegyház lőlkiteft, így szükség hogy hasonló feje legyen magához, lőlki tudniillik, hanem igazgattathat más lelecke, hanem az Christuséval. Szent Pal azt mondgya: ő feje az Anyaszentegyház testene, ő az kezdet és első fülőt az hallottak között hogy mindene között ő legyen fő. *Coloss. 1. v. 18.* Es ismeg: Az Christus feje az Anyaszentegyháznak, aki eleterisád az testnec. *Eph 5. v. 23.* Visont, ki feje az Anyaszentegyháznak. Melly ő teste, és tellyesége annak a ki mindene ket betölt mindeneckel. *Ephes. 1. v. 23.* Ismeg, mindenestől fogva nevelkődgyünc abban az ki fő, tudniillik az Christusban, kiből minden test, ha őve főközött nevelkődest vében. *Ephes. 4. v. 15.* Nem jóvalyuc azért az Romai gyülekezetnek tudomaniat, ki amaz Romai Pápat ez földön vírezkődő közönséges Anyaszentegyháznak közönséges pastora, feje, és az Christusnac igaz vikáriusává teszi, kinec az Ecclesiában legyen tellyes hatalma, mint őc főlnac, és főurasága. Mert tanittyuc hogy az Christus legyen Ur, és hogy egyedől legyen közönséges pastor, ismeg fő papifejelelem, az Atya Isten előtt, és az Anyaszentegyházban az főpapságnac és pastorságnac minden

minden tífrit visellye mind világ végezetiglen: nemis fűkölködic azért vikárius nélkül, melly az távol levőkhöz illic. Az Christus peniglen jelen vagyon az Ecclesiában, és ő az elevenített fő. ő az ő Apostaltól és azoknac követközőitől az főseget és uralkodást keményen meg tiltotta. Valakic azért ez világosságos igazságnac tusakodvan ellenemondnac, és az Christus Ecclesiájában külömbféle igazgatást visnec bé, ki nem lattya hogy azoc inkább azokhoz fámlalandoc kic felől az Christus Apostoli jövendőtenec, mint sent Peter 2. *Pet. 2.* és sent Pal. *Act. 20. v. 29.* 2. *Cor. 11. 2. Thess. 2.* és egyéb helyekbennis?

El vetvén penig az Romai főt, semmi rend nélkül való dolgot avagy zuzavart nem hozunc be az Ecclesiában, holot tanittyuc, hogy az Anyaszentegyháznak igazgatása, melly az Apostaltól adattat, elégseges legyen minekünc az Ecclesiának igazredben való megtartására, melly eleitől fogva, mig efféle Romai főnekől (az melly felől azt mondgyac hogy az Ecclesiát rendben tartya) el lőtt, rendnekől való nem volt. Meg tartya ugy vagyon az Romai fő az ő kegyetlenéget, és az Ecclesiában való corruptélat, de az omban tartoztattya üldözi és minden ereje szerint haborgatya az Ecclesiának igaz reformatiojat.

Azt

Azt vetic semünben hogy az mi Eccle-
siánkba loc féle kőrdéséc és vifavonyásoc
vadtac, miultatul fogva el váltanac az Ro-
mai Ecclesiától, s azért nemis volnanac az oc
igaz Ecclesiác. Mintha ugyan semmi faka-
dásoc, semmi, vifavonyásoc és haborusá-
goc nem voltanac volna az Romai Ecclesiá-
ban, még pedig az hit dolgában, nem ugy
az Scholákban mint az templomokban az
népnec közepette. Jol tudgyuc hogy azt
mondgya az sent Pal: Az Isten nem vifa-
vóyasnac Istene de bekerég nec. *1. Corinth. 14.*
ψ. 35. Is meg: Holot ti közöttetec vagyon
iregység és vőrsongés, és vifavonyásoc nem
restiecvattoke? *1. Corinth. 3. ψ. 3.* mindazál-
tal meg nem tagadhatni, hogy noha az Isten
lött legyen az Apostali Ecclesiában, és az
Apostali Ecclesia igaz Anyasentegyház lött
legyen, de mégis voltanac abban, vifalratá-
soc és haboruságoc. Mert meg feddésent
Petert az sent Pál Apostal. *Gal. 2. ψ. 11.* Szent
Paltul különöz Barnabás *Act. 15. ψ. 39.* Nagy
vetekődés támad az Antiochiai Ecclesiában
az oc közöt kic az Christust predicállottác,
mint az sent Lukacz elő famlallya. *Act. 15.*
ψ. 2. Nagy vifalkodásoc voltanac minden-
koron az Ecclesiában, és különöztec egy
maftul nem kiclin dologban az Anyasent-
egyháznac fő doctori, ugy hogy az oiban
cfele vifalkodas miat nem sünt megattul

az

az Ecclesia az mi volt. Mert így teczi Istén-
nec éni az Anyasentegyházban valo vifal-
kodásokkal az ő nevénc dicső égere, az
igalságnac meg világosítására, és az kic
meg probaltattanac hogy nyilván valocle-
gyenec.

Továbbá mint hogy az Christus kivól
más sejét nem esmerünc az Anyasentegy-
házban, így azonképpen nem esmerünkis
akarmi Ecclesiát igaz Anzasentegyháznac
lenni, az melly magat mutattya Ecclesiánac:
de azt tanittyuc igaz Ecclesiánac, mellyben
jelei találtarnac meg az igaz Anyasentegy-
háznac, főképpen pedig len az Isten igeje-
nec rendserint valo s. tista predicallása, az
mint nekünc adattatot az Profetac és Apo-
staloc könyvökben, mellyec minnyajan az
Christushoz vifac minket, kiaz Euange-
liomban azt mondotta: Az en juhaim az en
igemet halgattyac, és én esmérém őket, és
követnec engemet, és én öröc életer adoc
nékic: idegent pedig nem követnec, de el
futnac tőle, mert nem esmeric az idegenek-
nec favokat. *Joan. 10. ψ. 27. 14. 28. 5.* Es az kic
ilyenec az Ecclesiában ezeknec egy hitóc
vagyon, egy lölkóc, és azért csac az egyll-
stent imádgyc, csac ezt egyedől tistelic lé-
lekben s-igalságban, ezt seretic egyedől
tellyes fiüből és minden erőből, csac ötet
hijac segítségöl az egy közben járo és esede-

zö

zö Christus által, az Christus kivól és az ő benne való hit kivól semmi igazságot és életet nem keresnec. Mert egyedől az Christust esmeric az Anyaszentegyház fejénec és fundamentománac, és ezen helkeztetvén mindē nap meguyjettyac magokat igaz penitencia által és békeséges türes által, az reajocverttetet kereszter el sennvedic, de még nem tettezes szeretettelis az Christusnac minden tagjaival őfve sörköztetvén, meg jelentic hogy őc Christusnac tanitváni, meg maradván az bekeség nec és senn eggyeség nec köteleben. Elnec eggyetemben az Christustól szeretettet és az Apostaloktul hagyattatott Sacramentomockal, s nemis élnec másképpen ezeckel, mint mikeppen vöttecaz Uról. Mert tudva vagyon mindenneknél az senn Pál mondása: En vöttem az Uról mellyer néktecadtam. *1. Cor. 11. v. 23.* Annakokaért karhoztattyuc azokat az Ecclesiákat, mint az Christus Ecclesiájátul idegeneket, az mellyec nem olyanoc mi-memőeknechalottuclónni, akar mint hanyacazomban az Püspökök nec követkőzések, eggyeséget, és regiséget. Sőt parancsollyac minekünc az Apostaloc, hogy el taveztaffuc az balvanyozást és a Babilont, és hogy ne resesüllyünc ezzel, hanemha az Isten nec csapásibannis resesec akarnánc lenni. *1. Cor. 10. v. 14. 1. Joan. 1. v. 21. Apoc. 18. v. 4.*

AZ

Az Christus Anyaszentegyházával való eggyeséget peniglen annira bősüllünc, hogy ragadgyuc azokat Isten elöt elni, az kic az Christus Ecclesiájával nem eggyesül nec, de attul magokat meg válassyac. Mert mint az Noë barkája kivól nem vala semmi megmaradás, el vesfvén ez világ az őzen vizben, így hisfűc hogy az Christus kivól, az ki magat az hiveckel közli az Anyaszentegyházban, semmi bizonyos idvőség ninsen s azért tanittyuc, hogy az kic élni akarnac nem sűkseg hogy magokat meg válassac az Christus igaz Ecclesiájátul.

Az jeleket mindazáltal elő samlalván, nem oly sörössen rekesyünc meg az Anyaszentegyházat, hogy mind azokat az Ecclesia kivól tanicsuc lenni kic vagy az Sacramentomockal né élnec, nem né akarva ugyan, sem meg utalásból, de inkább elkerülhetetlen sűkség miat keserítettvén, nem akarva az ockal nem élnec, avagy az ock nekől les nec: avagy penig az kikben valaha meg fogy a hit, de mindazáltal nem alufic tellyeséggel avagy sinnen nem sűnic meg avagy az kikben az gyarlóságnac vétkei avagy revelgés ec talaltatnac. Mert tudgyuc hogy az Isten nec voltanac hivei egynehá-nyan az Israel társasága kivól. Tudgyuc mint iött dolga az Isten nec népé nec az Babilóniai fogságban, melyben hetven esren-

deig

deig áldozatoc neköl voltanac. Tudgyuc mint lótt dolga az ragado fent Péternec, és mint lehet dolgoc mindennap az Istenec tévelygő és gyarlo válastottinac. Tudgyucez fölöt minemőec voltanac az Apostalocidejekben az Galacia és Corintus beli Ecclesiác, mellyekben az fent Pál soc és nagy vetkeket fed, és mindazáltal nevezi őket az Christus fent Ecclesiáinac. Sőt léven néha, hogy az Isten igaz íteletiből az ő igejénec igazságot és az közenséges hitöt, és az Isteni igaz tisztelertet úgy meg engedgye homályosodni és föl bontatni, hogy mintha eloltatot volna, és mintha immar Anyafentegyház sem volna mint: latyuc hogy volt az Illyés Proféta és egybec idjében. 1. Reg. 19. v. 10. Apocal. 6. v. 9. Azomban vadnac az Istenec ez világban és ez sötetsegben igaz imádói, és nem kevés peniglen hanem hét ezer és többis: Kiről föl az fent Pális: meg all az Istenec erős fundamentoma melynec pöcsėti ez, tudgya Isten kic legyenec övei. 2. Tim. 2. v. 19. Mellyből nevezetethet kis lathatatlan Anyafentegyháznac, nem hogy az embereclathatatlanoc volnánac, k kből fedegetteric az Anyafentegyház, de hogy ámi fêmeinktül el rőytetven és csac az Istennél léven rudva, az emberek nec ítéletit gyakran elkerüllyé.

Vifont,

Vifont, nem mindenec az kic az Ecclesiában, fámlaltatnac, azoc az Anyafentegyháznac fent, elő és igaz tagjai. Mert sokac képmutatóc, kic külsőképpen halgattyac az Istenec igejét, és az Sacramentomockal nyilván él nec, az Istent is lattatnac az Christus által segítségöl hinti, s az Christust egy igazságoknac vallanni, az Istent tisztelni, szeretetnec cselekedetiben gyakorlanni magokat, és az haboruságokbann is bekeséges türeft fennvedni: de belől az lélek nec igaz vilagosítása neköl, hit neköl, s végig való alhattatóság neköl vadnac, kic minemők is legyenec, végre meg nilatkoztatnac. Erről az fent Janosigy föl: ki mentenec mi közzölünce de nem mi közzölünce valoc voltanac: mert ha mi közzölünce valoc voltanac volna, meg maradtac volna ugyan mi velünce. 1. Joan. 2. v. 19. Mindazáltal ezec holot tettetic az keresztienséget, jollehet az Anyafentegyházból ne legyenec, de mégis az Ecclesiában fámlaltatnac, mint az Republicában levő árulóc, mi előt ki nem jelentetnec, fámlaltatnac okis az polgaroc közze: és miképpen az konkoly és polyva talaltatnac az buza közöt: és mint az golyva és sül talaltatic az ép testben, holot valóban inkább rutsági és betegségi legyenec az testnec mint sem igaz tagjai. Annakokáert az Ecclesia igazan hasonlittatic hálához,

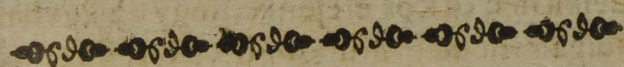
H melly

melly minden féle halat vonson: és fante földhöz, mellyben találtatic mint buza és mind konkoly: *Matth. 13. v. 24 47.* Az hol fölötte igen meg lassuc hogy idő előt ne itellyünc, és ki ne rekeffünc fel se vessünc avagy ki ne vagjuc azokat, kiker az Ur nem akar ki vettetni, és ki rekeffetni, avagy az kiker el nem szakazthatunc az Ecclesiának kára nélkül. Ismeg vigiázni kól, hogy az hivectunyálkodasából az hitetlenec épülven kárt ne ferezzenec az Anyaszentegyháznak.

Továbbá fölötte forgalmatosin tanit-tyuc meg tartanni, miben allyon főképpen az Ecclesiának igazsága és eggyesége, hogy vakmerőképpen szakadásokat ne ferezzünc neis tarsunc az Ecclesiában. Az penig áll nem az ceremoniákban, és külső rendtartásokban, de inkább az igazságban és az közönséges hitnec eggyeségeben. Az közönséges Hit nem adattatot minékünc emberitörvényec által, de fent Írásból, mellynec rövid uta az Apostoli vallás. Innen vagy on hogy olvassuc az regieknél az rendtartásoknak külömbiségeket, de azoc fabledossac voltanac, mellyert soha senki nem ítélte az Anyaszentegyházbeli eggyeséget fölbontanni. Az tudomanban azért és az Christus Euangelionának igaz és eggyező predikálásában, és az Christustól nyilván

adatt-

adattatot rendtartásokban mondgyuc állanni az Anyaszentegyháznak, igaz eggyeséget: ahol az fent Pálnac mondasat fő öt- te erősttyünc: valakic annakokáért töké- leteffec vagyünc, azont erczünc; hogy ha mit külömben értetec, sztis az Isten meg jelenti néktec. De mindazáltal az mire jutottunc, abban egy régula fterint járjunc, és egy értelemben legyünc. *Philip. 3. v. 15.*

XVIII. R E S Z.

*AZ ANYASZENTEGY-
házban való szolgákról, azok-
nac rendtartásokról és
tisztekről.*

AZ Isten az Ecclesiának gyűjtésére a- vagy építésére, és annac igazgatására, f-meg maradására mindenkor élt egyházi szolgákkal, és meg mostis azokkal él, és ez utannis fog élni mige ez földön lehen Ecclesia. Azért az egyházi szolgáknac eredetec rendőlesec, hivatalocregi és Isteni, nem uy és emberi rendőles. Ugy vagy on az Isten hatalmából foglalhatna az emberek köz- zül ekköz nélkül magának Anyaszentegyházat

H 2

házat, de akart az emberek közöt munkálkodni az emberek szolgálattya által. Annakokáért az egyházi szolgálát nem csak magoc szerint való szolgálát kól néznünk, de mint Istennec szolgálát, ugymint kic által az Isten az emberek idvőséget sörzimegh. Ahol intetünk hogy meg lássuc, hogy azokat mellyec az mi meg térésünkre és épülésünkre néznec, ugy tulaydonicsuc az szent Lelek nec titkos erejénec, hogy az egyházi szolgálát meg ne üressuc. Mert illic mindenkoron meg emlekőznünk az szent Pal mondasáru: mimodon hísnec, az kiről nem hallottanac? miképpen hálnac peniglen predicálás nekül? azért az hit hallásból vagy on, az hallás peniglen Istennec ige által. *Rom. 10. v. 14.* Es az mit idvözitőnc mondott az Euangeliomban: bizony bizony, mondom tinéktec, ki bé fogadgya az kit küldőc, engemet fogad bé, az ki penig engemet fogad bé, azt fogadgia bé az ki engemet el küldőc. *Joan. 3. v. 20.* Es a mit Asia-ban amaz Macedoniabeli ferfiu monda sēt Pálnac látás-ban, jere által Macedonia-ban és legy segítségel minekűnc. *Ad. 16. v. 9.* Mas utis ugyan azon sēt Pal ige söl: Istennel együt munkálkodo szolgálac vagyunc, Isten mājorsága, Isten eppitése vartoc. *1. Corinth. 3. v. 9.* Mindazáltal visont eztis el kól tavoztatni, hogy az Egyházi

sol-

szolgáknac és Egyházi szolgálát nac sokat főlöteb ne tulaydonicsuc, meg emlekeztvén itt is az Christus mondasáru ki ige söl az Euangeliombā: Senki né jöhet en hozzam, hanem ha az en Atyam vonandgya őtet. *Joan. 6. v. 44.* Es azt sēt Pal sáváru, ki azt mondgya: Kicsoda azért az Pal, és kicsoda az Apollos, hanem szolgálac kic által hittetec, és az mint kinec kinec az Ur attā? En plantatam, Apollo őnt őzöt, de Isten attā annac előmentet. Azért sem a ki plantat valaki, sem a ki őnt őz, hanem Isten a ki előmentelt ad. *1. Corinth. 3. v. 5. 6. 7.* Hidgyuc azért hogy az Isten tanit minket az ő igejével kívül az ő szolgálát által, belől penig az ő valasítottinac hívőket hitre indittya az sēt Lélek által: Annakokáért ez jo tétémén nec diczőséget az Istennec kól tulaydonittani. De erről az dologrul sölottunc oda söl ez vallás nac első részében.

Ez világ kezdetin penig élt az Isten ez világon való főfő rendezkel (kic együgyüvec voltanac ugyan ez világi bölcseségben vagy tudomanban, de főec az Isteni tudomanban) tudni illic az Patriarkákkal, kikkel gyakorta sölott az Angyaloc által. Mert az Patriarkác az ő idejékbé való Profétác avagy doctóroc voltanac, kiket az Isten é végre akart sölidőkig éltetni, hogy lenné nec mint Atyac, és ez világnac vilá-

H 3 gósága.

gósága. Követé ezeket Mozes az Profétákkal, kic ez földön híressé nevesse valának. Eze után el küldé az mennyei Arya az ő egyetlen egy fiat, ez világnac tökéletes doctort, kiből el rőytet amaz mennyei bölcseség, és mireanc farmazot, az fentéges együgyü és mindeneknél tökéletesb tudomány által. Mert választot ő magának tanítványokat k ket Apostalokat. Eze penig ki menven ez feles világra, mindenit gyűjtötenec Anyafentegyházakat az Euangeliom predikálása által, az után peniglen ez világnac minden Ecclesiái fent rendöltene Tanítókat és Doctrokat az Christus paranczolattyaól, k knec után nokkövetközöc által ez ideig tanította és igazgatta az Ecclesiát. Annakokaért miképpen az Isten az O Testamentombéli népnek adot Pátriarkákat Mozesel és az Profétákkal egygyetemben: így az Vy Testamentombéli népnek el bociátta az ő egyetlen egy fiat, az Apostolokkal és Anyafentegyházbeli Doctrokkal egygyetemben.

Tovabba az Uy Testamentombéli népnek foglái soc féle nevezeteckel nevezetene: mert mondatnac Apostaloknak, Profetáknac, Euangelistáknac, Püspököknec, Esperesteknec, Pástoroknac és Doctroknac. 1. Cor. 12. v. 28. Ephes. 4. v. 11. Az Apostaloc semmi bizonyos helen nem maradnac
vala

vala meg, de ez világon fentente Ecclesiákat gyűjtne vala: mellyec ostan hogy jól nevelkötene meg fiútenec az Apostaloc, és követközte ezechelyeben, kik az ő Ecclesiájában, Pástoroc. Az Profétac régenben az követközendő dolgoknac tudoi léven jövendő mondóc voltanac: de még irafokatis magyaráztac: minemöc még mostis talátnac. Euangelistáknac nevezetne vala az Euangeliom historiajánac irói, és még az Christus Euangeliománac hirdetőis: mint fent Pál paranzollya Timotheusnac be tölténi az Eangelistanac tistit. Az Püspököc peniglen az Ecclesiában való vigyázoc, az kic az Ecclesiánac életére és fűkségére viselnec gondot. Az Esperestec Sénioroc és mint tanácsoc, f az Ecclesiánac atyai, azt igazgatván hasnos tanácsokkal. Az Pástoroc az Urnac aklát mind őrzic, f mind fűkséges dolgarolannac gondot viselnec. Az Doctrooc az igaz hitre f kereszttyenségre építne és tanítne. Szabad léven azért mostan az Anyafentegyházbeli foglák Püspököknec, Esperesteknec, Pástoroknac és Doctroknachini.

Az követközendő időkben az után sokkal töb nevezetec hoztatott bé az Ecclesiában az egyházi foglák. Mert némelylec rendöltetene Pátriarkáknac, némelylec Ersekeknek, némelylec fentelő püspököknec,

kőknec, némellyec Metropolitánusoknac, Archipresbytereknac, ismeg Diaconusoknac, Subdiaconusoknac, Acolutoknac, Exorcistaknac, Cantoroknac, Aytonitoknac és nemtudom minec nem, mint Cardinaloknac, Prepostoknac, Prioroknac, nagy és kicsin Pátereknac, nagyob és kicsin ordoknac. De mind ezekről nem vagyunc forgalmatossac, minemőc voltanac regemben és mostannis minemőc legyenec. Elegséges minekünc az Egyházi szolgákról való tudomány az Apostolocirásokban.

Ezenképpen holott b zonnal tudgyuc az Barátokat és az Baráti rendeket és szerzeteket sem az Christustól sem az Apostoloktól nem szerzeteknac lenni, azt tanitgyuc hogy azoc semmire nem hasznosoc az Istennec Ecclesiájának, sőt inkább veszedelmesec. Mert noha régenten (mikoron Remetéc voltanac és kezec munkajaval keresztene magoknaceledelt, nemis voltanac senkinec terhére, de az Anyaszentegyházban való tanittoknac mindenütt engettenec mint a kőtség) el tűrhetőc voltanac, mindazáltal mostan minemőc legyenec lattya és erzi mind ez egész világ. Nem tudom mi csoda fogadásokat hánnac, de fogadásokkal tellyeséggel ellenkőző életet él nec, úgy hogy az jovaiis ő kőzőtőc mellett fámáltatnac azoc kőzze kic felől szól

lot az sient Pal : Hallyuc, ugymond, hogy némellyec kőztetec rendőletlenől jarnac, kic semmi dolgot nem tesnac, hanem nyughatatlanol cselekefnec. 2. *Thessalon.* 3. 7. 11. Efféléket azért az mi gyűlelkőztünkben nem tartunc, sőt tanitgyuc hogy az Christus Anyaszentegyházában ne tartassanac.

Senki penig az egyházi szolgálatnactifit magánac né foglalhattya, az az, sem adakozással sem valami mesterséggel avagy tulaydon akarattya val né ragadhattya maganac. Hivattassanac és választassanac Egyházi és törvény szerint való választással az Anyaszentegyházbeli Tanittoc, azaz, választassanac készségesen az Anyaszentegyházról, avag' ákiket a Ecclesia arra rendőlt, igaz rēdtartással haboruság partütes és vísa vonyas nekől. Válassanac penig nem akar kikis, de melto emberec, igaz és sient tudomannyal, kegyes ékessen főléssel, és együgyü bölcseséggel, és életne mértékletőslegével és tisztellegével főec, az Apostoli regula szerint; mint meg olvashattgyuc. 1. *Tim.* 3. és *Tit.* 1. Es az kic választattanac sientőltesenec az senioroktól kőzőnséges imatkozasokkal és kéznec rejajoc vetesével. Kárhoztatunc itt mindeneket kic magoc kényén futnac, holot nem választattanac, nem küldettenec és nem sientőltesenec. *Jerem.* 23. 7. 21. Kárhoztatgyuc

hoztattyuc az tudatlan Tanittokat, és tanittohoz illendő ajándékokkal nem ekefitetteket. Azomhan meg esmerjük hogy az régghi Ecclesiában némelly Tanittóknac kegyes együgyüségéc neha többet használt az Ecclesiánac, hogy sem némelly bölz, kényes, és vala melly rebből föl fualkodo tudományuc. Honnan vagyon hogy még mostis nem vettyüc meg némellyeknek jámbor mindazáltal nem mindenestől fogtudatlan együgyüségéket. Nevezic úgyvagyon az Apostolac az Christus hiveit minyajan Papoknac, de nem az egyházi foglalatra nézve, hanem hogy az Christus által minden hívec kiralyocká és papokká tettetvén az Istenec lölki ajdozatokat nyuycsanac föl. 1. Pet. 2. v. 9. Apoc. 1. v. 6. Külömbözöc azért egy más közöt az Papság és Egyházi foglalat: mert az Papság közönseges minden keresztyéneknek, mint most megmondanc, de az Egyházi foglalat nem. Nemis vöttüc el az Ecclesiából az Egyházi foglalatot, mikor meg vetöttüc az Christus Anyaszentegyházában az Pápas papságot.

Bizonyara az Uy testamentomban nincsen immar ilyen papság, minemő volt az O Testamentomban, mellyben külső kényes volt, sient ruházat, és soc ceremóniác, mellyec az Christusnac példázati voltanac,

ki

ki mind azokat el jöven és bé töltvén el törlötte. Meg marad penig ő egyedől mind öröcké Pap leven, kinec hog' vala mi gyalázatot ne tegyünc, az tanittoc közzül senkivel nem rebbeltettyüc az papi nevé. Mert ő maga Urunc nem rendölt az Uyttestamentombéli Anyaszentegyházban semmi papokat, kic hatalmat veven az Szentelő paptul minden nap áldozná az Unac testet és véret az előkert és holtakert, de a kic tanítanac, és osztogatnác az Sácramentomokat. Mert sient Palegyáttallyában és rövideden elő famlálván, mit ércsünc az Uyttestamentombeli keresztyén Anyaszentegyházi foglákrol, és mivel tartozúc nekic így föl: Ugy itellyen, ugymond, mi fölölünc az ember, mint Christusnac foglái fölöl, és az Isten titkainac sáfari fölöl. Annakokaert azt akarja az sient Pal, hogy az Tanittóc fölöl ugy erczünc mint foglác fölöl. Nevezte penig az sient Pal *ἐκκλησιαστής*, az az, evezüsöknek, 1. Corinth. 4. v. 1. kic egyedől csac az kormányosra néznec, avagy oly embereknek, kic nem magoknac, sem magocakarattyabul, de egyebeknek élne, ugy mint Uroknac, kiknek parancsolattyocbol fügnec tellyességgel, Mert az Ecclesiánac foglája tellyességgel, és minden ü tistiben nem magacakarattyanac parancsoltatic kedvezni, de csac azt véghez vinni, az mit parancsolatban

ban vött az ő Urátul. Megis mondati itt ki legyen az Ur, a Christus tudniillik, kinek az egyházi szolgálatban kötelestetnec mindenestől az Tanittoc. Ennec fölötte hogy nyilvánban kifejece az egyházi szolgálatot, eztis oda adgya, hogy az Ecclesiában való Tanittoc, sáfari az Isten titkainac. Nevezte pedig Isten titkainac az fent Pál soc helyeken, de főkeppen. *Ephes. 3.* az Christus Euangeliomat titkoknac nevezte az régiec az Sacramentomokatis. Azért erre hivattatnac az Anyafentegyházbeli szolgác, hogy hirdesse az Christus Euangeliomat, és az Sacramentomokat ki szolgáltassac. Mert olvasfuce együtt az Euangeliomban, az hiü és eses szolgát hogy az Ur rendölte az ő cseledegyen, hogy alkotmatis időben megadgya azoknac eledeleket. *Matth. 24. v. 45.* Ismeg, messi indul egy ember, úgy szol az Euangeliom, hagyván házat, és ebben ad az ő szolgainac hatalmat avagy gazdagságot, és kinek kinek ad munkat. *Luc. 12. v. 42.*

Most azért helyessen folyünc az Ecclesiában való szolgáknac hatalmokrul és titkokól valamit. Ez hatalomrol nemellyec fölötteb disputáltanac, és hatalmoc alá verttenec ez földön minden főfő rendeket, az Urnac paranczolatya ellen, ki meg tiltotta az őveitül az uralkodást, az alázatosságot pedig fölötte igen commendálta.

LUC.

Luc. 22. v. 25. Matth. 11. v. 29. & 18. v. 4. & 20. v. 26. Bizonyára nemelly hatalom csupán csak absoluta, melly törvény szerint valonac mondati. Ez hatalom szerint vettettecalája az Christusnac (ki mindeneknec Ura) mindenec, mint ő maga bizonyította és mondotta: Adatot nekem minden hatalom menyben és ez földön. *Matth. 28. v. 18.* Es ismeg: En vagyoc az első és az utolsó: és kiélec mind öröckén öröckén, és nalam vagyoc az pokolnac és halálnac kulcsa. *Apoc. 1. v. 18.* Ismeg: O nála vagyoc az Dávidnac kulcsa, ki megnyitja és senki bé nem zárja, és be zárja és senki meg nem nyitja. *Apoc. 3. v. 7.* Ez hatalmat maganac tartya az Ur, nemis adgya másnac senkinec, hogy ő ostan hívolkodvan nezze az Tanittoc munkálkodását. Mert az Esaias így szol: Az Dávid házánac kulcsát tessem az ő vállára. *Esai. 22. v. 22.* Es ismeg: Kinek fejedelemsége az ő vállán léfien. *Esai. 9. v. 6.* Mert az igazgatást nem veti egyebec vállára, de megtartya és él az ő hatalmával mindeneket igazgatván. Nemelly hatalom tizt szerint valo, meg határozatott attol ki tellyes hatalommal él. Ez inkább hasonlob az szolgáthoz mint sem az birodalomhoz. Mert megengedi nemelly Ur sáfarijánac az ő házán való hatalmat, mellyre nézve kulcsokat is ad neki, kikkel be bocsássa az házban vagy ki rekesse

6e

Se abból kiker az Ur be akar boczatannia
avgy ki rekeszteni. Ez kerint az hatalom be-
rint az solga, tistt kerint cselekesi az mit az
Ur hagyot neki cselekedni: és az Uris meg
éróstitti az mit a cselekősi: és azt az ő solga
jánac cselekődetét fntén mint ővet akarja
meg böcsültetni és esmereteni. Mellyre
tartoznac az Euangelionnac imezmódasi:
Teneked adom az menyőfagnac kulcsait.
Ismeg: Valamit meg kő ősi avagy oldas ez
földön meg lesnec kötözven avagy oldat-
van mennyegben. *Matth. 16. v. 19.* Ismeg:
valak knec meg bocsatyatoz bünöket,
meg lesnec bocsatva, és valakiknec meg
tartandgyatoz, meg lesen tartva. *Joan. 20.
v. 22.* Ha penig az tanitto minden dolgokat
igy véghez nem visen, mint meg parancsol-
tatot az ő Uratol, de az hitnec hatarit által
hagja, heában valonac tartatic ugyan az Ur-
tol az mit cselekedet. Annakokaért az
Anyaszentegyházbeli solgáknac Egyházi ha-
talmoc olly hivatal, mellyel az Egyházi sol-
gac igazgattyac ugyan az Istenec Ecclesia-
jat, de mindeneket ugy cselekesnec az Ec-
clesiában, miképpen az Ur meg hatta az ő
igejeben: mellyec ha meg lesnec, az hivec
mint ha az Urtol lótt volna ugy böcsüllie.
Es az kulcsokrol az előttsi solottunc oda
fól az 84. levelen.

Adattatot peniglen minden tanittoknac

az Anyaszentegyházban egyenlő hatalom
avagy hivatal. Bizonyara elein az Püspököt
és Esperestec az Ecclesiát közönséges mun-
kával igazgattac: senki másnál föllyeb nem
viselte magát, avagy magánál nagyobb hatal-
mat és Urasagot Püspök tarsain nem vótt:
holott megemlekezven az Urnac befedo-
ról (az ki tiközöletec nagyobb, legyen mint
kisseb) magokat az alazatóságat tartoz-
tattac meg, és egyenlő solgalattal segitet-
tec egymást az Ecclesiának igazgatásában
és oltamazásában. Az omban az rendtartá-
fert az Tanittoc közzül egy valamely bizo-
nyos Tanitto gyüleet hirdetet és az gyülee-
ben az tanaczta valo dolgokat elő famlál-
ta, és egyebeknec értelmét ősvésette, és
hogy valami egyenetlenség nélesnec fölöt-
te igen el tavoztatta. Igy olvassuc hogy
cselekődöt az sent Peter, ki mindázáltal a-
zért nem volt sem az többinec prepostya,
sem nagyobb hatalma az többinel nem volt.
Mert a sent Cyprianus Martyr igazan mon-
dotta: Ollyanoc voltanac ugyan a töb tanit-
vanyok is, minem ő volt Peter, hasonló tistef-
ségges és hatalómal föl ekisittetec: de a kez-
det az eggyeslegtő! farmazic, hog' az Eccle-
sia egynec mutattassec. *De simpl. cleric.* Haso-
loképpé sol Jeronymus Doctoris: Mineke-
lőtte, ugymond, az őrdög kisteseböl faka-
dásoc lennéne az keresztyénségbe, az Espe-
resteknec

resteknek közönséges tanaczabul igazgató-
tátnac vala az Ecclesiác, minekutanna pe-
niglen akarkiiis azokat, kiket meg kőroz-
tolt vala, magaénaciteli vala, nem az Chri-
stusénac, végeftetett hog' az Esperestec köz-
zül egy válastatván az többin föllyül emel-
tetnec, kire nézne az Ecclesiánac minden
gondgya, és az fakadásoknak magvai elvé-
tetnének. Ezt mindazáltal Jeronymus nem
Isteni vegezefnec mondgya, mert mind-
gyart így szól: Miképpen, ugymond, az Espe-
restec tudgyiac hogy ők az Anyafentegy-
háznac főkasából annac a ki nékiec fejekké
rendöltetett, alája rendöltettenec: így az
Püspök ők tudgyachogy ők inkább főkasból,
mint sem az Urnac rendölésénec igazsága-
ból nagyobbac az Esperesteknél, és hogy az
Ecclesiát közönségesen kől igazgatni. Es
eddigaz fent Jeronymus mondása, *in Epist.
Pauli ad Tit.* Azért senki törveni fent nem
rilthar meg az Isten Anyafentegyházának
regghi főkasára valo vísa téréstül, és annac az
emberi főkas fölöt valo bé vételéről.

Az tanítóknactiztec külömb féle, mel-
lyeket mindazáltal némellyec kettőre fáb-
nac, melly kben az többi mind bé foglal-
tatnac: az Christus Euangelionának tanít-
ása, és az Sacramentomoknak ki foglalta-
ása. Mert az tanító dolga hogy őfve
gyűjz. k az fent gyűlékőzetet, magyaráz-
zac

zácabban az Istenecigéjet, és az közönsé-
ges tanuságot alkalmaztasácaz Anyafent-
egyháznac rendire és hasnára, hogy azoc
mellyeket tanítottanac hasnályanac az
halgatoknak és epiczec az hiveket. Mon-
dom az tanító dolga az, hogy inczéc az
tudatlanokat, az sunnyadozókat nogasácaz
az Urnac utában valo járásra, vigasztallyac
és meg erősiczec az Sátannac külömbkü-
lőmb féle késérteti ellen az gyengéket,
meg dorgallyac az vétkezőket, az tevely-
gőket jo utra tericzec, az el esteket föl emel-
lyéc, az ellen mondokat meg czáfollyac, az
farkasokat az Urnac aklátul el üzzec, az
vétketeket és verkezőket cseffen és melto-
ságossan meg fedgyéc, neis hunyoritsanac
avagy halgatkozzanac az verkekre. De még
az Sacramentomokatis őftogassac, és azoc-
kal valo igaz élest ajánlyac, f-mindeneiket
azockal valo élésre hasnos tanítás által ke-
firzenec, az fent eggyeségben az hiveket
meg tarczác, az fakadásokat meg tilczác,
az tudatlanokat catechismusra taniczác, az
fegenyec gondgyát az Ecclesiának ajánlyac,
az betegeteket és külömbkü külömb féle kerér-
tetben esteket megh látogassac, epitséc, és
az életnek utában meg tartfac: ezenkivől
közönséges imatkozásokat avagy könyör-
géseket tegyenec böytel eggyetemben az
fűksegnec idejen, az melly fentseges türes,

és mindeneket, mellyec az Ecclesiának czöndességere, bekeségere és meg maradására néz nec, forgalmatosan rendöllyenec. hogy penig mind ezeket jobban és könnyebben meg cselekedhesse az egyházi tanitto, legelőszöris kívantatic ő tőle hogy Istenfélő legyen, süntelen imaíkozzéc, az szent írást olvassa, és mindenekben s mindenkor vigyázzon, és élet nec tisztaságával mindenec fölöt tündöklýéc.

Es holot mindenestől fogva sükség az Anyaszentegyházban az feniítéc, és az réghi eknélis elein sokásban volt az kí átkozás, és voltanacegyházi ítélet ec az Isten nec népei közöt, mellyekben bölcz és kegyes férfiac által az a feniítec gyakorlattator: az tanítóktólis kívantatic hogy ezt az feniíteket igazgassác az idő nec, az közönséges állapot nac, és az sükség nec mivolta serint. Hol mindenkor meg kól tartani ez regulát, hogy mindenek nec kól lenni epületre, ekeffen, tisztességes sen, kegyetlenség és pártolas nélkül. Mert az szent Pal bizónittya, hogy ő neki adattator Istentől hatalom az Anyaszentegyházban az epittésre nem a rontásra. 2 Cor. 10. v. 8. Mert ő maga az Christus meg tiltotta kí saggatni az Ur sántoföldeből az konkolt, mikor vesedelem vagyon hogy az buzais kí ne saggattasséc. Matth. 13. v. 29.

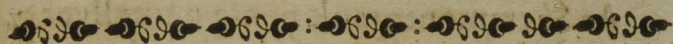
Továbbá utallyuc az Donatistaknac tévely-

velygéseket, kí az tudomannac és az Sácramentomoknac solgaltatasának hasznos a- vagy hasontalan voltat az egyház solgának jo avagy gonos életéből íteltéc. Mert tudgyuc hogy az Christus savát kól halgattunc, még az gonos tanitronac s jabolis. Holot Christus Urunkis mondotta: Az mellyeket mond nac meg cselekedgyetec, az ő cselekedetec serint penig né cselekedgyetec. Matth. 23. v. 3. Tudgyuc hogy az Sácramentom ec az Christus szerzéséből és igeje által meg sentsöltet nec és hathatoc az hívek nél, ha s nten meltatlan tanítottoktul oírogattatnak is. Melly dologrul az sents líasbul sokat disputalt az Donatistác ellen az Isten nec boldog solgája sents Agoston. De sükség az omban az tanítottok közöt meltot feniítek nec lenni. Mert forgalmatosan kól tudakozni az tanítottoknac tudományát és életét az Synatokban. Meg kól az Senioroknac feddenni az bünösöket, és utra hozni, ha meggyogyulandóc: Ha meg nem tér nec, az igaz tanítottoc azokat letegyec, és mipt egy farkasokat el üzzec, az Urnac nyájáról: mert hogy ha hamis tanítottoc lejend nec semmiképpen el nem senvendenóc. Az közönséges gyűléseket is jovallyuc, ha az oc az Apostali Sinatnac példaja serint léb nec, az Ecclesiának hasznára s nem penig kárára.

Az hiu tanittokis mindnyájan, mint jó munkások, mert az ő bérekre, nemis vét-
köznek mikor fizetések és minden fűk-
ségekre valokat magoknak és czelédgyek-
nek el véfic. Mert fent Pal meg mutattya
hogy azokat törvény szerint adgyác az Ec-
clesiác f-ve f-ik is az tanitoc 1. Corinth. 9. 1. Ti-
moth. 5. és másuttis. Az Apostoli tudoman-
nyal pedig meg hamisittatnac az Uykerez-
tyénec, kic a tanittokat, hogy szolgál-
lattyokbul élnek, ká hoztattya
és bídalmazzac.

XIX. RESZ.

XIX. R E R Z.

AZ CHRISTUS ANTA-
szentegyházának Sacra-
mentomról.

AZ Ur Isten az ő igejénec predikállása
mellé főrzött eleitől fogva az Ecclesiá-
ban Sacramentomokat, avagy fentséges je-
leket, mert ezt nyilván bizonyítja az egész
fent írás. Az Sacramentomoc pedig titkos
jelec, avagy fentséges rendtartásoc, avagy
fent cselekődetec, mellyeket Isten szeret,
álvan az ő igejéből látható jelekből és jed-
zet dolgokból, mellyekkel az embereckel
közölt nagy jó tétemenyt emlékezetben
tartya, és ottanottan meg uyjétya: mellyec-
kel ismeg az ő igeretét meg pőczéli, és az
mellyeket ő mi velűnc belől cselekőfic
külsőképpen meg mutattya, és fémünce-
leyben veti nézésre és az mi hitűnk az ő
fent lőkénec az mi fíveinkben való mun-
kálkodása felől meg erősitte, és neveli: és
mellyeckel ofián minket minden egyéb
nemzetsegektől és vallásoktól meg választ,
és csak ő magának kötelez é. fentől, és mit
kívánnyon tölűnc meg je lenti.

Az Sacramentumok pedig némellyec az O Testamentumbeli népé, némelly az Új Testamentumbeli népé. Az O Testamentumbeli Sacramentumoc voltanac, az körülmetélkedés és Húsvéti bárány, melly megáldoztatit vala, melly okert csaláttartit az áldozatoc közze, mellyec világ kezdetitől fogva rendöltettenec. Az Új Testamentumbeli Sacramentumoc az keresztesség és az Urnac vacsorája. Vadnac némellyec az kic hét Sacramentumokat csalátnac, kic között az Pénitentiát, az Egyházi rendet nem az Pápasoket, hanem az Apostolit, és az Házaságot, esmerjüc Istennec hasznos szerzésinec lenni, de nem Sacramentumoknak. Az Bérmalas és Utolsó kenyés emberi találmányoc, mellyec nélkül, minden kár nélkül ellehet az Ecclesia. Nincsenek is azoc az mi Ecclesiáinkban, mert vadnac oly dologoc azokban, mellyeket semmi képpen nem jovalhatunc. Minden kereskődést, mellyel az Romaiac az Sacramentumoc sáfarkodásában élne, tellyeséggel utálunc. Mert minden Sacramentumoknak az Isten ő maga fő zője és nem az ember. Az emberek Sacramentumokat nem szerzhethetne, mert az Istennec tisztetire tartoznac azoc. De Istent tisztetletet az emberek nem szerzhethetne s nem formalhatnac, hanem az mit Isten szerzet be kől vennie és otalmanioc.

talmanzioc. Ennec fölőtte az fent jegyec mellé ígeretec vettetenec, mellyec hi őt kívánnac. Az hit pedig czac az Istennec igejéhez támaszkodic. Az Istennec igeje pedig olyan mint egy tábla, levél; Az Sacramentumoc pedig mint egy pecsét, mellyeket az levelekre függeszt egyedől az Isten. Es miképpen Isten főzője az Sacramentumoknak, így mindenkoron munkálkodik az Ecclesiában, az mellyben jo rendel szolgáltatnac az Sacramentumoc; annira hogy mikor az hivec el vésic az tanittoktul az Sacramentumokat, meg esmerjec hogy az Isten munkálkodik az ő szerzésében, annakokért az Sacramentumokat fínten mint az Istennec kezéből vennie el, és nem is artazoknac az Egyházi szolgánac vetke (ha fínten oly nagy volna) holot tudgyac hogy az Sacramentumoknak tőkélletes volta az Christus szerzéséből függön. Az mellyből nyilván válaftástis tudnac tenni az Sacramentumoknak szolgáltatásában az Ur között és az ő szolgája között, vallást teven, hogy az Sacramentumoknak valóságát az Uradgya, az jeleket pedig len az Urnac szolgája.

Továbbá az Fő dolog, melly mindé Sacramentumban az Istentől adattatit előnkben, és a hivektől is mindé időben meg gondoltatot (mellyet némellyec az Sacramen-

tomoknac állattyanac avagy esközene-
mondnac lenni) az Idvőzítő Christus, a-
maz egy áldozat, amaz világ kezdetiről fog-
va meg ölettetet bárány, és amaz kőfika
mellyből minden mi eleinc ittanac, melly
által minden válástattac környül meteltet-
teneck, znelkül fent Lélek által megis mo-
sattatnac minden ő bünökből, és tápláltat-
nac az Christusnac igaz testevel és vérével az
öröcéletre.

Az mi penig arra néz az mi fő az Sácra-
mentomokban és az valorág, mind az két
testamentomban egyenlő az Sácamento-
moc. Mert az Christus ki egyedől közben
járója és idvősege az hiveknec, az á fő, és az
Sácramentomoknac valósága. Ugyan azon
egy Isten minden őt ezeknec főrizője: mind
az kétféle népnek adattattatnac azoc mint
jelec, de sőt még az Istennek kegyelmenec
és igeretnec meg pecsétlesi, mellyec emle-
közetben hozzác megis uyjettyác az Isten-
nek nagy jötetemenit, és az mellyeckel is-
meg á hıvec minden egyéb vallásoktul meg
válástatnac, és vegezetre mellyec lelekben
Hit által vetetnec, és az vevőket kötelezic
az Anyafentegyházhoz, és azokat tíftekre
emlekeztetic. Ezekben mondom, és ezek-
hez hasonlokban nem külömböznec a két
testamentombéli Sácramentomoc, mellyec
mindaz által az jegyekben külömböznec.
Es

Es bizonyára ezekbennis beüiségekb kü-
lömbséget téfünc. Mert az mieinc erőse-
bec és inkább meg állandoc, ugymint mel-
lyec meg nem változtatnac ez világ vegei-
glen. De bé tellyesedet avagy tökéletes
dolgotis avagy igeretet bizonyitnac az Chri-
stusban, mellyet bé tellyesedni jelengettec
amazoc. Is meg együgyüvebec az mieinc,
és nem anni faratságossac, nem is anni ártuac
és ceremoniákkal befödettettec. Tartoz-
nac továbbá beveb népre, melly az egesz vila-
gon ki terjedet: és holot nagyfagoss kis és
nagyob hitöt (az fent lelec által) inditcsa-
nac, követiaz léleknekis tellyesb beü ége.

Bizonyára holot az Christus az igaz Mes-
fias nekünc adattatot, és az kegyelemnec
beüisége ki ontator az Úy testamentombéli
népre, el törültettec ugyan és meg fűn-
tenec az O testamentombéli Sácramento-
moc, és helecben állottatnac az Úy testa-
mentombéli Sácramentomoc, az környül-
metélkcdes helet az kereztség, az Husvéti
bárány és áldozatoc helet az Urnac vatso-
rája.

Az miképpen penig régenten az Sácra-
mentomoc állottatnac igeből és jegzett do-
logból, így mostis ezen réfeckel mennek
véghez. Mert Isten igejével lesnec, mellyec
az elöt Sácramentomoc nem voltanac Sác-
ramentommá. Mert meg fentöltetnec az
1 5 igével,

igével, és megfentöltetteknek mutattatnac attol kiazokat szerzette. Megfentölteni pedig avagy megáldanni annit tesen, mint valamelly dolgot Istennec és fentélsre rendölni, azaz a közönséges és fentöletlen éléstül elválva any és fent dologra rendölni. Mert az Sacramentomokban az jegyec, mellyec az külső élésből vétettenec, külső és láthato dologoc. Mert az kerezségben jegy az elterő viz és az láthato mosás, melly az tanitto által lesen: az jegyzet dolog pedig len az ugyanon fületes, avagy az bünökből való mosodas. Az Ur vatforájában pedig jegy az kenyér és bor, mellyec az közönséges ételből és italból vétettenec: az jegyzet dolog pedig len az Christusnac halálra adatot teste, és az ő mi eretünc ki omlot vére, avagy az ő testénec és vérénec közlése. Azért az viz, kenyér és bor az ő termefettyec ferint, az Christus rendölése kivől, avagy az fentseges élés kivől, csac azoc az minec mondatnac, és az minemőeknek láttatnac. De hogyha az Urnac igéje azokhoz járól, az Istennec nevénecc segitséggől hivasával, és az első főrzésnecc és megfentölésnecc meguyjettasával, az jegyec megfentöltetnecc, és az Christustól megfentöltetteknek jelentetnecc. Mert hathato mindenkor az Istennec Ecclesiájában az Christusnac főrzése, és az Sacramentomoknac megfentölése, úgy
 hogy

hogy az kic nem külömben östogattyá az Sacramentomokat, mint elsőben az Ur Christus főzötte, mostis élyenec amaz első jeles meghfentöléssel fezeritis mondatnac el az Sacramentomoknac ki foglaltatában az Christusnac befédi.

Es mivelhogy az Istennec igejéből megtanolyuc, hogy az jegyec más végre rendöltetnecc az Christustól, mint vétettenec közönséges képpen, azért tanittyuc hogy az jegyec az fentölésben véhic nevezetit az jegyzet dolgoknac, némis nevéstetnecc immar csac viznecc, kenyérnecc és bornac, de még uyjonnan fületésnekis, avagy meguyjulás főrdőjénekis: ismeg az Christus testénec és vérénec, avagy az mi Urunc testénec és vérénec pecsétinecc avagy Sacramentománac: nem hogy az jegyec változnanac jegyzet dolgocka, és megfünenec attol az mic volnanac terméket ferint, mert úgy Sacramentomoc nem volnánac ha czac jegyzet dologból állanánac, és jelec sem volnánac. De azért véhic az jegyec nevezetit az dolognac, hogy azoc fent dolgoknac fentséges jegyei. és az jegyec az valósággal Sacramentom ferint égyesülnec, égyesülnec mondom avagy öfve főrköztetnectitkos jegyzés által, és annac akarattyá avagy tanácsa által az kiaz Sacramentomokat főizötte, mert nem pusztajelec az
 viz

viz kenyér és bor, de fentsegelessé. Es az ki főzötte az keresztiség vizét, nem olly akarrattal f-tanacsal szerzette, hogy az hívec csak vizzel mosattáflanac meg: és az ki parancsolta az fent vatforában az kenyeret enni és az bort innya, nem azt akarta, hogy az hívek csak kenyeret egyenec és bort igyanac fentsege nekül, mint házoknál kenyeret és nec, de hogy az jegyzet dolgokbannis lélekben részesüllyenec: és valósággal hit által meg mosodgyanac bűnökből, és az Christusbán részesec legyenec.

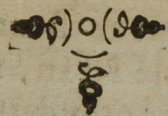
Annakokáért semmiképpen nem jóvallyuc azokat, kic az Sácramentomoknac meg fentölését nem tudom micsoda börtüknec és az paptul el mondott igék necelő fámlálásánac avagy az meg fentölönec egyeközetnec vagy egyéb külső dolgoknac tulaydonittac, mellyec sem az Christusbán sem az Apostaloknac favockal avagy példajockal nekünc nem adattarnac. Azoknac tudományokat sem jóvallyuc, kic az Sácramentomokrol ugy folnac mint közönseges meg nem fentöltetec avagy erőnélkül való jelekről. Azokat sem jóvallyuc, kic az láthatatlanokért meg utállýac az Sácramentomokban való látható dolgokat, és heában valoknac itelic magoknac az jegyeket, azért mert itelic hogy immár él nec az valósággal, minemőek nec mondgyac hogy

hogy voltanac az Messaliánusoc. Azoknac tudományokat sem jóvallyuc, kic az kegyelmet és jegyzet dolgokat tanittac úgy kötélstetni avagy be rekstetni az jegyekben, hogy valakic külsőképpen részesöl nec az jegyekkel, belőlis az kegyelemben és az jegyzet dolgokban részesüllyenec akár mine-mőec legyenek is.

Azomban minthogy nem az Tanittoknac meltoságokból vagy meltatlanságokból böczüllýuc az Sácramentomoknac egés voltat, így sem az vévők nec állapattokbul. Mert tudgyuc hogy az Sácramentomoknac tellyesége az Istennec hiüségébül, igazságából, és csupán való jóvoltából függ. Mert az mint az Istennec igeje ugyan Istennec igaz igeje lehen, mellyben nem csak az pústa ige mondattac, mikor az predikáltatic, de egyetemben ajánlattac az Istentől az ige által példáztatot avagy hirdettetec dolgot, noha az hitetlenec avagy istentelenec hallýac az ige és ércséc, mindazáltal az jegyzet dolgokkal nem él nec, azért mért igaz hittel azt nem véhic. Így azonképpen az igeből, jegyből, és jegyzendő dolgokból álló Sácramentomoc igaz és tökelletes Sácramentomoc lehenec, nem csak jegyezvén az fent dolgokat, de még az Isten advan az jedzet dolgokatis, noha az hitetlenec az nyuytot dolgokban nem részesül nec.

besülne. Lehen az, nem az ado avagy nyu-
ro Istennec miatta, de az hit neköl és törven
neköl elő embereknek vétkekből: k nek
hitetlenséget az Istennec hitit föl nem
bonthatya.

Továbbá holot mindgyárt az elein, miko-
ron meg mondottuc, mi legyen az Sacra-
mentom, hasonloképpen és egy atallyaban
meg feytöttuc, mire rendöltettenec, nem
bíkség hogy az egyker meg mondott dolgot
únással elő fámlállyuc. Hanem kőverköz-
kerint magán magán follyunc az Úy
testamentombéli Sacramen-
tomokrol.

XX. RESZ.

XX. R E S Z.

AZ SZENTSEGES
keresztsegről.

AZ keresztiség Istentől keresztet és
meg keresztet: és először keresztelte
szent Janos, ki a Christust meg keresztelte a
Jordanban, innen szállt az Apostolacra, és
ők is, vizzel kereszteltenec. Parancsolta e-
zeknek az Christus hogy az Euangeliumot
predicallýac, és keresztellyenec Atyanac.
Fiunac és sentségeknek nevében. Matth. 28.
v. 19. Es sents Peteris az Sidoknac kic azt
kérde vala mit cselekednének, monda: Ke-
restelkedgyetec meg fejenkint, az Jesus
Christusnac nevében bűnő öknec bocsa-
nattyara, és el vesítec az sents Léleknek a-
jandékát. Act. 2. v. 38. Mellyből az kereszt-
séget némellyec neveztéc az Istennépenec
beolto jegyenec, ugy mint mellyel be ol-
tatnac az Christusban az Istennec vála-
totti.

Csac egy az keresztiség az Istennec Anya-
sents egyházában, és eleg eczer meg kőöz-
tőlködni avagy Istenben oltatni. Meg ma-
rad peniglen az eczer föl vót keresztiség
mind

mind egész életünkben, és az mi fiui fogat-
 ratásunknac öröcke való meg peczétlése.
 Mert az Christus nevében meg keresztel-
 kedni semmi nem egyéb, hanem beirattat-
 ni, be oltatni és be vétetni az Isten fiainac
 szövetségében, házanépe köziben és örök-
 ségében. Sőt immatis nevezetnec I-
 stennec nevével, azaz, hivattatnac Isten-
 fiainac, meg tisztittatnac az bűnnec rutságá-
 bol, és ajandekoztatnac az Istennek kü-
 lömbkülömb kegyelmével uy és ártatlan
 életre. Az kereszttség azért emléközetben
 tartya és meg uyjettya Istennek nagy jo ré-
 temenit, mellyeket az emberi nemzettel
 cselekedet. Mert minyájan sülettetünc az
 bűnnec rutságában, és vagyunc haragnac
 fiai. Ephes. 2. Az Isten pedig az ki gazdag irgal-
 maságában, meg tisztet az bűnőktől min-
 ket ingyen az ő fiainac vére által, és azzal vá-
 last minket fiaiva, és szentséges szövetséggel
 minket magához kapcsol, és külömbkü-
 lömb féle ajandekival meg gazdagit, hogy
 uy életet élhessunc. Mindezek az kereszt-
 séggel meg peczételtetnec: mert belől uyjon-
 nan sületünc, meg tisztittatunc és meg uyje-
 tatunc az Istentől sent Lelec által: kivől pe-
 nigez nagy ajandekoknac meg peczétléset
 véssünc, az vizben, mellyben az óca az jöte-
 menyec elönkbenn is adattatnac, sőt ugyan
 sümünc eleyben vetternec. Azért meg is
 ke-

keresztelkedünc, azaz, meg mosattatunc a-
 vagy hintetünc látható viz által. Mert az viz
 a fennyet el tisztogatya, az meg ájultakat
 meg élésti, és az meg hevölt testeket meg
 uyjettya és hívó sitti. az Istennek kegyelme
 pedig ezt az lölköckel cselekefi láthatat-
 lan héppen avagy lölki képpen.

Ismeg az kereszttségnek Sacramentomá-
 val meg válast az Isten minket minden e-
 gyéb vallásoktul és népektül és magánac
 saját népévé sentől: mikoron azért mi meg
 keresztelkedünc, meg vallyuc az mi hitün-
 ket, és kötelestetünc az Istennek való en-
 gedelmességre, és az testnek foytogatására
 s uy életre, és tigyán be irattatunc az Chri-
 stusnac sent serege közzé, hogy életünknek
 minden napjában harczollýunc ez világ és
 ördög és tulaydon testünc ellen. Meg ke-
 resztelkedünc ismeg az Ecclesia teste köz-
 ze, hogy az Ecclesiának tagjai sepen eggyez-
 zünc azon vallásban és egymásnac való fol-
 gálathban.

Híssünc hogy tökéletes formája az ke-
 resztégnek az, mellyel ő maga az Christus
 meg kereszteltet, és az után kereszteltenec
 az Apostaloc. Azért az mellyec emberi ta-
 lálmanbul az urán az Ecclesiában sármaz-
 tanac, és hozzája adattattatnac, nem itel-
 lyünc azokat sükségesseknek lenni az ke-
 resztégnek tökéletességére: minemő az
 K ördög

őrdög üzes, viafgyertya, olay, soo, nyál és egyéb efféle, mint azis, hogy a kereszttség minden estendőben külömb féle cé émoniac-kal kétféle szentöltetic meg. Mert mi hisztük hogy az Ecclesiáinak egy keresztsege az Istennek első szerzelekör meg szentöltet, és az ige által meg szentöltetic, és mostis hathat az Istennek első áldásából.

Tanittyc hogy az Ecclesiában nem szükség az aszonyoknak avagy bábáknak szolgáltatni a keresztseget mert sánt Pál elvetette az aszonynepeket az Anyaszentegyházbeli szolgálattól: az kereszttség pedig tartozik az Anyaszentegyházbeli szolgálathoz. Karhoztattyc az Uykereftényeket, kik tagadgyac meg kereszteltetni az keresztényeknek sületet kis gyermekzkeket. Mert az Euangeliomi tudomány szerint, ezeké az mennyeknek orsága, és az Istennek fővetsegeben vadnac, s-miert nem adattatnac azért nékic az Isten fővetsege nec jele? Miert nem oltatnanac bé az sánt keresztsege nec általa az Istennek nepci közze és az Istennek Ecclesiájában? Karhoztattyc azon Uykereftényeket egyéb tudományok bannis, az mellyeket tartnac nyilván az Isten igeje ellen.

Nem vagyunc azért Uykereftényec,

sem semmi dologban nem

közösülunc vélec.

XXI. RESZ.

— — — — —

XXI. R E S Z.

AZ URNAC SZENT-

seges vatsorájarol.

AZ Ur vatsorája, melly Urakrálának és Eucharistiának, azaz, háladásnak hivattatic, azért neveztetit vatsorának hogy a Christustól amaz utolsó vatsorakor szerzetet, és mostis azt mutassa meg, és abban lölki képpen étesse nec és itassanac a hivec. Mert főrzője az Ur vatsorajanac nem Angyal avag valami ember, de az Isten fia az mi Urunc Jesus Christus, ki elsőbe azt meg szentölte az ő Anyaszentegyházanac. Meg marad pedig az az áldas még mostis mind azoknak kik nem egyéb vatsorat, hanem azont oltogatnac, mellyet az Ur főrzet, mellyen az Ur vatsorajanac igejét el mondgyac, és mindenekben az egy Christusra néz nec igaz hiteckel, kinéc mint kezéből véssicel az mit az Tanittoc kezéből véssicel. Az Ur meg akarja emlékezetben tartany ez sánt dologban, az emberi nemzettel tött nagy jó téteményet, tudni illic, hogy testének halálra adattatásával és vérének kioltásával minden mi bűneinket meg engette, és az öröké való haláltól, és őrdög nec hatalmából minket meg mentet, és imma-

K 2

ran éltet minket az ő testével és itat az ő vé-
rével, mellyec táplálna minket az örök é-
letre, hit által lélekben azokat véven. Es il-
lyen nagy jó tétemény meg uyjettatic mind
annisor valameníser foglaltatic az Urnac
vatsorája: mert azt mondotta az Christus:
ezt cselekedgyétec az én emlékezetemre.

Ísmeg ez fent vatsorában meg erőstít-
tic, hogy az Christus teste bizonyval mi ere-
tűnc adattatott, és az ő vére az mi bűneinc
bocsánattyara ki ontatott, hogy az mi hi-
tűnc ne tantorogjon. Es lathatoképpen u-
gyan ez Sacramentommal külsőképpen az
az Tanító által előnkben adattatic, és u-
gyan mint feneinc eleiben vettetic, az mi belől
láthatatlanképpen az fent Lelektől csele-
kettetic. Külsőképpen az Tanító által adat-
tatic kenyér és bor, és hallyuca az Urnac be-
fedet, vegyétec, egyétec, és az én testem: ve-
gyétec és öfátocel köztetec. Igyatoc eb-
ből mindnyajan, ez az én vérem. Azért
veszicaz hívec az mi adattatic az Tanító-
tól, és észic az Ur kenyérét, és isnac az Urnac
poharából, belől azonban az Christusnac
munkalkodásából, az fent Lelec által elvé-
szic az Christus testet és vérét, és azzal táplál-
tatnac az örök életre, mert az Christus teste
és vére igaz étel és ital az örök életre, és ő
maga az Christus, az meniben mi erőtűnc
adattatott, és minékünc idvözítőnc, amaz fő
jósa

jósága az fent vatsoránac, nemis engedűnc
semmi mást ő helyeben állattatni.

Hogy pedig valóban és nyilván meg-
érséc mimodon legyen az híveknek ételec
és italoc az Christus teste és vére, és hogy
vetessenec az hívektől az örök életre. Ez
keveset hozza tessüic: az étel nem egyféle.
mert testi etelis vagy on, mellyben az éledel
embertől fájat vétetic, foggal meg ragatic,
és az gyomorban nyeletic. Ez étel nec ne-
mével iteltéc regenten az Capernaumbeli-
ec hogy megköllene enni az Christusnac
testet; De meg hamisittatnac az Christu-
stól. Joan. 6. Mert mint hogy az Christus te-
stet nem chernitesti mód fent vétetec és ke-
gyetlenség kivől, így nemis gyomornac ét-
ke. Mellyet keferitternec mindenec meg
vallanni. Meg vettyüic azért az Papac decre-
tomában való Canon, az melly így kezde-
tic: *Ego Berengarius, de consecr. dist. 2.* Mert ne-
mis hitte az kegyes regiség, mi sem híssüic
hogy az Christus teste testi fájat etettetnec,
testi mód fent avagy állattya fent.

Vagy on lölki eteleis az Christus teste-
nec, nem olly ugyan, mellyben vélnénc azt
az ételt lelecke valni, de mellyben, meg ma-
radvan az ő állattában és tulaydonágában
az Christus teste és vére, az oc nekűnc adat-
tatnac lölki képpen, nem testi mód fent
ugyan, de lölki mód fent az fent Lelec ál-
tal,

ral, a ki tudniillik azokat, mellyec az mi erettünc halálra adattatot teste és vére által fereztettenec, ugymint, bűnöknek bocsánattyát, meg szabadulást, és örök életet, mi hozzanc csatollya és főrzí, ugy hogy az Christus mi bennünc éllyen, és mi ő benne, és azt cselekefi hogy őtet igaz hittel vegyünc, hogy minckünc legyen lölki ételünc és italünc, az az, mi életünc legyen, és azt elvehesünc igaz hit által. Mert miképpen az testi étel és ital nem csac meg uyjettya f meg erősití az mi testünket, de még megis tartya ez életben: így az mi erettünc halálra adattatot Christus teste, és az ő mi erettünc ki omlot vére, nem csac meg uyjettya és erősití az mi lölkünket, de még megis tartya ez életben: nem az meniben ugyan testi mód ferint azokat esünc és isünc, de a menibé mi velünc résletnec az Istenec lölketől, így szólva az Úr: Ez a kenyér mellyet én adoc az en testem, mellyet adoc ez vilagnac életejert. *Is meg:* az test (a melly tudniillik testi mód ferint etetic) semmit nem használ, az lélec az melly megelevenit. Es, ez befédec mellyeket en holoc tinektec lélec és élet. *Joh. 6.* Es az miképen szükség az éltelt éven mi belénc vennünc hogy bennünc munkálodgyec, és az ő erejet mi bennünc ki mutassa, holot kivölünc lévén semmit nem használ minckünc; így bukreg hogy mi hittel az Christust

stust vegyünc, hogy mienc legyen és éllyen mi bennünc, és mi ő benne. Mert azt mondgya: En vagyocaz elő kenyér, az ki en hozzam jó meg nem éhezic, és az ki en bennem hisen, nem somjuhazic meg soha: *Is meg:* az ki engemet esen, őis él en erettem, es en bennem lakozic es en ő benne. *Joh. 6.* mellyekből ki teczic hogy mi az lölki ételen semmiképpen nem erünc nem tudom mi álmadozo ételt, de az mi erettünc adattatot Christus testet, mellyet mindazáltal az hivec véfnec nem test ferint de Lélec ferint hit által. Melly dologban mindenben követtyünc az mi idvözittő Christusunk nactanittását, *Johan. 6.* Es ez az Christus testénec étele és vérénec itala oly sükséges az idvöségre, hogy annakül senki nem idvözülhet. Ez lölki étel és ital léssen az Urvatsoraja kivölis, és valameniser f-valahol az ember az Christusban hisen: az mellyre nézett talam bent Agoston mondvan: Mit kesitted fogaidat és fadat? Higy es etted.

Az föllyül meg mondot lölki étel kivöl vagyon Sácramentom ferint valo ételeis az Christus testénec mellyben az hyü ember nem csac léleken belől résfésöl az Christus igaz testével és vérével, de külsőkepennis jarolván az Urnac asztalához véfi az Christus testénec és vérénec Sácramentomat. Először ugian mikor az keresi yén em-

ber hitt, vétt elő eledelt, es az utannis azzal
él, de azért, mikor az Sacramentomotis ve-
fi, vesen valamit. Mert az Ur testének es vé-
rénec közlésének gyakorlásában mégyen
előb előb, es inkább inkább görjeztetic es
nevelkedicz hit, es lölki étellel meg elegit-
tetic, holot mig élünc, fiúntelen valo nevel-
kedési vadnac az hitnec. Es az ki külső kép-
pen igaz hitből vesi a Sacramentomot, ugyan
az nem csacaz jelet vesi, de az valósággalis,
mint meg mondottuc, táplaltatic. Ez fölöt
ugyan azon enged az Ur szerzésének es pa-
rancsolattyanac, es örvendetes fiivel hálá-
kat ad az ő meg váltásáért, sőt az emberi
nemzetségnek meg váltásáért, es az Ur ha-
lálánac emlékezetit megtartya hiven, es az
Ecclesia előtt, micfoda testnek tagja legyen,
meg bizonyítja: Is meg az Sacramentom-
mal előknek meg pöcsételtetic hogy az
Christus teste nem csac közönségessén a-
dattatot es vére ki ontatot az emberekért,
de kiválképpen minden keresztyén com-
municánsért, mellynec étele es itala legyen-
ő ő életre.

Tovaba az ki hit nélkül járól ehez az
fentleges asztalhoz, csac az Sacramentom-
ban részesöl, es az Sacramentomnac valo-
ságát, az mellyből vagyon az élet es idvős-
ség, nem vesi. Es ezec méltatlan éfnec az
Christus asztaláról: az kic penig méltatlan
éfnec

éfnec az Urnac kenyéréből, es méltatlan
ifnac az ő pohárából, az Ur teste es vére el-
len vétkeznec, es iteletet éfnec es ifnac ma-
goknac: mert holot igaz hittel nem járöl-
nac, az Christus halálát gyalázzac, es azért
magoknac kárhozator éfnec es ifnac.

Annakokáért a Christus testet es vérét az
kenyérrel es borral nem ugy kapcsollyuc
ő vé, hogy az kenyeret mondannanc Chri-
stus testnek lenni, hanem czac Sacramen-
tom serint; avagy hogy az kenyer alatt vol-
na az Christus teste, es hogy imádni köll-
nec az kenyernek finye alatt, avagy hogy
valaki vévén az jelt, az venné az valóság-
tis. Az Christus teste az egekben vagyon az
Arya Istennek jobban, föl kől azért emel-
nünce fiueinket, es nem az kenyérben hel-
hezternünce, nemis imádnunc az Urat az
kenyérben; Mindazáltal nincsen tavol az ő
Anyafentegyházától az Christus, melly-
ben szolgáltatatic az ő vatsoraja. Az nap az ég-
ben mesi vagyon tölünce, mindazáltal hat-
hato képpen jelen vagyon velünce: Meny-
vel inkább az igazságnac napja az Christus,
testével tavol léven az égben tölünce jelen
vagyon nem teste serint ugyan, hanem löl-
ki képpen, hathato munkálkodása serint,
es az mint ő maga mondotta jelen lenni
magat az végvatsorakor. Joan. 14. 15. 16. Az
honnan következik, hogy nincsen Chri-
stus

stus nélkül való vatforanc, azonban mind-
által vernelkül való es fentseges vatforanc
vagyon, mint nevezte azt az egész réghiség.

Intetünc tovább az Ur vatlorajanac ok-
rogatásakor, hogy meg emlekezzünc, mi-
soda testnec legyünc tagjai, es azért bekesé-
gessec legyünc minden atyanchiaival, hogy
fentől ellyünc es verkeckel meg ne rutituc
mi magunkat, se idegen tudománnyockal,
de az igaz hitben mind végiglen meg álván
igyeközzünc fenleny életünk nec fentsege-
vel. Illic azért hogyha az fent vatforával é-
lünk, először magunkat az fent Pálnac pa-
rancsolatya szerint meg próbállyuc, es fő-
keppen minemő hitünc legyen, hisseke az
Christust hogy azért jött el, hogy az bünö
söket meg tarcsa es az pénitenciára hija, es
hogyha ki hisse magat azoc közöt lenni,
kic az Christus által meg szabadulván meg
tartatnac, es ha el rendölteje meg változ-
tatni gonost életet, es fentől élni, es az Ur-
nac segítségével alharatossan meg maradni
az igaz vallásban, es felebaratival való egy-
eségben, es hálakat adni Istennek az meg
szabadulásért, &c.

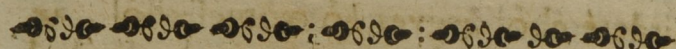
Az Ur vatforájának rendtartását, mod-
gyát, formáját azt tartyuc együgyünc es
fönc lenni, melly közeleb járól az Urnac
elsőörvéséhez, es az Apostali tudomán-
hoz, melly tudni illic áll az Isten igejének
hírde-

hirdetéből kegyes könyörgésekből, az
Urnac szerzeseből es annak gyakorlásából
az Christus testnec eteleből es véénec ita-
lából, es az Urnac halálának idvösséges
emlékőzetiből es hiúséges háláadásból, is-
meg az Anyafentegyház testével való fent
eggyesülésből. Meg vettünc azért azokat
kic az pohárt el loptac az keresztényenektől,
mertigen vékezec ezec az Urnac szerzése
ellen, kiezt mondgya: Igyatoc ebből mind-
nyajan; mellyet ilyen nyilván nem mon-
dot az kenyerről.

Az Míse minemő volt az regieknél, fen-
vedhetőe avagy nem, mostan arról nem dis-
putálunc: ezt pedig szabadyában mond-
gyuc, hogy az a Míse, melly mostan soká-
ban vagyon az Romai Ecclesiában, soc és
igaz okokból el töltetett az mi Ecclesiá-
inkban, melly okokat mostan magán ma-
gán elő nem hozunc. Bizonyára nem joval-
hattuc, hogy es idvösséges dologból, heá-
ban való játéczes tétetett, hogy ismeger-
demelésé lött s oktogattatott pénzert, es
hogy abban mondatiaz pap teremteny az
Christus testét, es azt meg aldozni valosá-
gosképpen, az előknec es holtaknac bünöc
botcsánatiáért, es még az égben levő
fenteknek is tíftelességekre es em-
lekezettyekre, &c.

* * *

XXII. RESZ

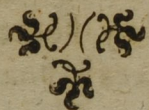
XXII. R E Z Z.

AZ ANYASZENTEGY-
házbeli szent gyülekeze-
tekről.

Noha mindenkinek szabad az ſent
írast kiválkeppen othon olvasni, és ta-
nítással építeni egy mást az igaz vallásban,
hogy mindazáltal törven ſerint hirdetteſ-
ſec az népnek az Iſtennec igeje, és imatko-
zásoc ſ könyörgéſec legyenec közönſeges
keppen, és az Sacramentomokis Iſtennec
ſőrzéſe ſerint oſtogattatſanae, és hogy col-
lectac legyenec az ſegényeknek tápiáláſa-
ra és az Eccleſiában valo ſükſeges kölcfé-
gre és meg maradáſra, ſükſegeſſec minden
modon az ſent gyülekezetec, avagy az ke-
reſtyeneknek egyházbeli gyüleſec. Mert ez
nilvan vagyon hogy az Apoſtaloc Eccle-
ſiában és az regieknel effele gyülekezetec
gyakorlattattatſanae az keréſtyenektől. Va-
lakic ezt meg vetic és magokat ettől meg
váláſtyac, azoc az igaz tudomant vetic
meg: keſerítettenni kól azert effele ket az i-
gaz tanítoknac és magiſtratusoknac, hogy
vak-

vakmerőkeppen magokat el ne ſakabſſác
neis kerüllyec el az ſent gyülekezetec. Az
egy hazi gyülekezetec penig ne legyenec
titkon valoc és rőytőkben, de közönſegeſ-
ſec és beüſegeſſec, hanem ha az Chriſtus és
az Eccleſia ellenſeginec üldözéſe nem en-
gedne nilván valoknac lenni. Mert tud-
gyuc minemőec voltanac regentén az egy-
hazi gyülekezetec az Romai fejedelmec
idejében rőytőc helekben. Az helec pe-
niglen mellyekben az hivec őſve gyűlnec
tiſteſégeſſec legyenec, és az Iſten Anya-
ſentegyházanae mindenben haſnoſoc, vá-
laſtatſanae azert beü hazac avagy templo-
moc, mindazáltal meg tiſtittatſanae mind
azoktul az dolgoktul mellyec nem illenec
az Eccleſiában. Epitteſſenec penig minde-
nectiſteſegeſſen és ſükſeges keppen, hogy
valami fogyatkozasa ne légyen annac az mi
kivantatic az Anyaſentegyháznac ſükſe-
ges rendtartáſara és haſnára. Miképpen pe-
nig hiſſüic hogy az Iſten nem lakozickéz-
zel cſinalt templomokban, így az Iſtennec
igejejert és az ſent dolgokert, tuggyuc hogy
az Iſtennec és az ő tiſteletenec ſentőltetet
helyec, nem külső dolgokra rendőltetet
helyec hanem ſent helec legyenec, és az kie
ött vadnac, böcületellen és tiſteſégeſſen
viſellyec magokat, ugymint kie ſent helen
legyenec, Iſtennec és az ſent Angyaloknac
ſínyeknek

finyeknek előtte. Mefielköl azért tavoz-
tatni az kereszténynek templomtul és imat-
kozoheleitől az ruhakban való bujálkod-
ást, minden keveléget, és valamellyes il-
letlenec az keresztényi alázatossághoz, er-
kölczhöz és tisztességhez. Es az templo-
moknac igaz ekessege nem az éléfant te-
temekben, aranyban s gyöngyökben áll,
hanem mértékletességben, kegyességben
es azoknak jószágos dolgokban kic az tem-
plomban forognac. Mindenec pedig tisz-
telegéssén és jó rendel legyenec az Eccle-
siában, és legyenec mindenec épületre:
minden idegen nyelv meg fűnnyec azért az
sant gyülekezetben, mindenec legyenec
közönséges nyelven, és melly azon he-
len meg ertesse az emberek-
tül az gyülekezetben.

XXIII. RESZ.

XXIII. R E S Z.

A Z E C C L E S I A N A C
könyörgesről enekleséről és az
hét szabott orakrol.

S Z A B A D ugyan kivalképpen imatkoz-
ni akár melly nyelven is az ki mellyet
ért, de az közönséges könyörgesec az bent
gyülekezetekben köz nyelven akar min-
deneknek értet nyelven legyenec. Az hí-
veknek minden imatlagoc az egy Christu-
sac esedezése által csac az egy Istenhez le-
gyen hitből és szeretetből. Az mennyei ben-
teknek segítségül hívásától, avagy azoknac
esedezéseknec kívánásától megtilt az Chri-
stus papsága és az igaz vallas. Könyörög-
niunc kól azért az Magisztrátusert, az kirá-
lyokert, és minden főlő rendben helhez-
tettekert, az egyhazi főlgakert, és az Eccle-
siának minden szükségéért. Az haborusá-
gokban pedig len és kivalképpen az Eccle-
sia haboruságában fűnetlenöl mind kivál-
képpen mind közönségéssén kól könyö-
rögnic. Nem keferittesből kól pedig kö-
nyörgenyi hanem jó kedvűekből, s nemis
valami

valamibérert. Nemis illic valami babona-
ságból helhez kötelezni az imátságot,
mint ha másut nem volna szabad, cſac az
templomban imátkozni. Nemis ſükſég
az közönséges könyörgéseknek az mi néz
az formára es helyre, minden Eccleſiákban
egyenlőknek lenni, holot minden Eccle-
ſiacéllyenec az ő ſabadságokkal: Socrates
az ő historiajában azt mondgya: minden
tartományokban akar holis nem találhat-
nál ket Eccleſiát melly az imákozásban
tellyeféſséggel égyezne: ez különözé-
nének ítélem hogy ſórzói azoc voltanac, kic min-
den időben főec voltanac az Anyaſentegy-
házakban: ha mindazáltal égyezőc leſ-
nec, fölőtte dicſéretes dolog, es illic egye-
beknekis követni.

De meg modoris kól tartanyai, mint e-
gyeb dolgokban, így az közönséges kö-
nyörgésekbenis, hogy igen hoſac es ban-
tálſal ne legyenec. Nagyob reſtadallécazért
az ſent gyüleközetekben az Euangelium
predicállásának, elis ravóſtalléca, hogy fő-
lőtteb beü imátsággal ne buſittalléca az
gyüleközethe á nép, hogy mikor á predica-
tiót kól halgatni, avagy ki né kívánczozza-
nac az gyüleközethe, avagy el ſaradván ne
kívánnyac azt hamar el vegeztenni. Effe-
leknek az predicationban fölőtte beüſe-
gesnek lattatic lenni, az melly egyébképpen
rövid

rövid elégge: es az predicatoroknakis mó-
dot kól tartany.

Igy az enekleſtis az ſent gyüleközethe
meg kól mértékleny, az hol azzal elnec. Ab-
ban az enekleſben, mellyet Gregoriánus-
nak mondac, ſoc képtelenség vagyon, az
mellyert az mi Eccleſiainktól es egyebek-
tőlis meltan meg vettetert, Ha olly Eccle-
ſiac vadnac az mellyekben hiüſeges es jo
moddal valo könyörgéſec vadnac, énekle-
ſec penig nincſenec, né káthoztallanac,
mert nincſen minden Eccleſiáknac alköl-
matóſſágoc az enekleſre. Es bizonyos az re-
gi bizonságokból, hogy az mint az énekle-
ſec regi ſokálban voltac az napkeleti Eccle-
ſiákban, így az napnyugatiac keſőn vő-
tec be.

Az hét ſabotórakat, az az, nappal bizo-
nyos orákra rendeltetert imátságot, mel-
lyeket az pápiſta meg énekelnec avagy ol-
vaſnac nem tudtac az regiec: mellyet az ó-
rára rendöltetert olvasáſokból es egyéb erő-
ſégekből megmutathatnanc. De még ſoc
képtelenségis vagyon benne, hogy többet
ſemmit ne ſollyac, azért jo hagyattatnac
el az Eccleſiáktól, rendölven az helet
idvőſſeges dolgokat az Anya-
ſentegyházban.

* *
*

L

XXIV. RESZ.

XXIV. R E S Z.

AZ INNEP NAPOKROL,
Böytökröl és Etkekben való
valogatásról.

JOLLEHET az igaz vallás helhez nem kötelestet, mindazáltal valami időnek választása és jó rendtartás nélkül nem plantathatic és gyakorlattathatic. Választot azért minden Ecclesia magának bizonyos időt az közönséges könyörgésekre, az Euangelium predicálására, és az Sacramentomoknak osztogatására. Nem szabad pedig akárknek is azt az Ecclesia rendölését föl bontanni. Es hogyha melte idő nem engedtetik az religionac külső gyakorlására, bizonytal vonyattatnac attol az emberec az ő dolgozásockal. Innen lattyuc az regi Ecclesiában, hogy nem csak bizonyos órákat rendölteo egy hetben az gyülekezeteknek, de az Ur napja az Apostolac idejétől fogva ugyan azoktól fent nyugalomra fenteltet, mellyet mostis meg tartnac az mi Ecclesiainca az Isteni szolgálatert és fteretert. Semmit nem engedünc itt az Sidoc innep tartásoknac

soknac és babonásoknac, mert nem hiszűc eggi napot az másiknál fentebnec lenni, sem az nyugodalmat magában Istennél kedvesnec lenni nem itellyűc, de az Urnapjatis nem az Szombatot, szabad meg tartásból fentöllyűc meg.

Annac fölötte ha az Ecclesiackerefsye-
ni szabadságból az Ur fűletesenec, környül meté kedésenec, kinfenvedésenec, föl ramadásnac, Menyben menésenec, és az fent Léleknek az Apostalokra való elbocsáttatásnac emlékezetit meg fentől, fölötte igen javallyuc. Az embereknek avagy meg holt fenteknek rendöltetet innepeket penig nem javallyuc. És bizonyara az innepect tartoznac az törvennec első tab-lajara, és csak az egy Istent illetic: ostan az Szenteknek rendöltetet innepekben, mellyec mi fölünccel hagyattattanac, socképtelen hasontalan és nem fenvedhető dolgoc vadnac. Azonban vallyuc hogy az Szenteknek emlékezetyec nem hasontalanol ajánlattatnac az nepnek az predicationban, mikorannachelye és ideje vagyon, és minde-nec intetnec az Szenteknek fent példajokat követni.

Menivel inkább penig tilya az Christus Ecclesiája az toikosságot, refegséget, és minden bujaságot f meretekletlenséget, annival inkább ajánlya minekünc az kerefsye-

ni Böytöt: mert az böit nem egyéb semmi
hanem az hiveknec türtőztetése és mer-
teklétése, ismeg az mi testiünknek fe-
nyétéke, őrizése és foytogatása az jelen va-
lo sükséget, mellyel meg aláztatunc Isten
előt, és az testnec az ő taplalását elvoná-
s, hogy könnyebben és örömesben enged-
gyen az leleknek. Annak okatt nem böy-
tölnek azoc, az kic ezekre gondot nem vi-
felnek, de itelichogy ők böyölnek, hogyha
napjában eczer gyomrokat megróltic, és
bizonyos időkben bizonyos etkektől ma-
gokat megtartoztattyac, jelentven hogy ez
cselekedettel Istennek kedvében lehetnek,
és jó dolgot cselekesnek. Az böyt az Szen-
tecimmaságának és minden jó cselekede-
tekne cefköze. Nem tehet az a böyt Isten-
nek (mint az Profetáknack könyveiben meg-
láthatyuc) mellyben az etkektől f-nem az
vétektől böyöltenec az Sidoc.

Az Böyt pedig közönséges avagy kival-
képpen valo. Regenten közönséges böy-
teket tartottanac az haborúságos időkben,
és az Anyaszentegyháznac nyomorult álla-
pattyaban. El süntec tellyeséggel az étel-
től mind estvélig, az egész napot pedig for-
ditottac fentséges könyörgésekre, Istennek
tiszteltire és penitétia tartásra. Nemis voltac
ezec fíralónelkül, és ezekről gyakor emle-
kezet vagyő az Profetac irasiból kivalkép-
pen

pen Joëlnel, Joel. 2. v. 12. &c. mostis kól az
Anyaszentegyháznac nehaz dolga b-n il-
lyen böytet tartanni. Az kivalképpen valo
böytöt akarküis közzölüncc fól veheti, az
mint k kiérzi közzölüncc lölkenec allapat-
tyat, mert ezzel taplalását elvoná-
s testnec.

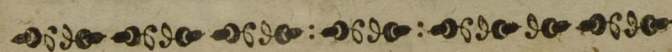
Minden böytnec köll lenni szabad, ke-
f és valoban meg aláztatot lét köll, nemis
kól rendölne azt az emberec kedvéknec
avagy barátságoknac el nyeresékért, sockal
inkab nem azért hogy az által akarná em-
beridvóséget erdemlenni. Böytöllyön pe-
nig ez végre minden, hogy kenyéséget el-
vonnya az testnec, és az Istennek buzgob-
ban fogallyon.

Az negyven napi böytnec vagyon ugyan
az régiektől bizonsága, de az Apostoloc
irasából semmi nincsen, azért az hivekre
nem illic vetterni, nemis lehet. Bizonyos
hogy régenten küölömbküölömb formája és
fokása volt az böytnec, mellyről Ireneus
regi kereztyen Doctor azt moudgya: Né-
mellyec itelic hogy csac egy napon kól
böytöt tartanni, nemellic ketőn nemel-
lyectőb napokon, nemellic még negyven
napokon is. Melly rendtartásnac küölömb-
sege nem most kezdetett az mi időnké, de
sockal mielőttüncc, azoktól itelem, kic nem
együgyü keppen tartvan meg azt az mi e-
lein találtatot, mas fokasra mentenec az u-

ran, avagy tunyaság avagy tudatlanfag miatt. De Socrateſis így ſol: Mivel hogy arról ſemmi regi iras nincſen, itelem hogy az Apoſtaloczt kinec kinec iteletire hattac, hogy ki ki cſelekedgye nem felelemből es keſeriteſből azt á mi jo.

Az mi peniglen immár az étkek nec válogatáſat illeti, itellyűc hogy az böytőkben azt mind el kől vőnni az teſtől, melly el keménybetétethetic es inkább gyönyörködic, honnan az teſt nec kényes tápláláſi lehet nec, akár hal legyen az, akár hus, akár kenyetec, gyönyörűség ec es jo boroc. Mert tudgyuch hogy Iſtennec minden teremtet allati rendőltettec az emberec haſnokra es ſolgálatyokra: mindenec az mellyeket Iſten teremtet joc, es válogatás nélkül Iſteni felelemmel es illendő mertekleteſſeggel kől venni. Mert az ſent Pál azt mondgya, mindenec tiſtác az tiſtáknac. *Tit. 1. 5.* Iſmega minden az mi az meſaiſtékben aroltatic meg egyétec, ſemmit nem tudakozvan az lőlkieſmeretért. *1. Cor. 10. 5. 25.* Ugyan azon ſent Pál nevezi azoknac tudományokat, kic az étkektől meg ſünéſt parancſollyac, őrdőgi tudomannac. *1. Tim. 4. 5. 1. 2. 3.* mert az eledelt teremtetete Iſten az hivek nec hogy azokat vegyec hala adaffal: es azoknac, kic meg elmertec az igafságot, azért mert valamit teremtet az Iſten jo, es ſemmi ab-

abban meg nem vetendő, ha hálá adaffal vétettetic. Ugyan ő meg vetiazokat kic az nagy türtőztetéből akarnac magoknac ſentséges hirt ſ-nevet ſőrzenni. *Coloff 2. 5. 23.* Miazert egy atallyaban meg vetiűc az Tacianuſokat, Encratitakat, es az Eufachiuſnac minden tanitvánit, kic ellen gyűlt őſve az Gangrénai ſinat.

XXV. R E S Z.

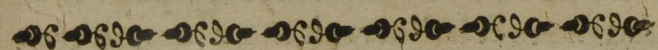
AZ CATECHISMVSROL, beteg ec latogatásáról es vi- gasztalásokrol.

AZ Iſten az ő testamentombeli nép nec meg hattavolt hogy az iffiyuságot nag' ſorgalmatoſiággal kicſinſégetől fogva jo tanittannac, es nyilván megis parancſolta vala hogy az ő törvényeben oktarnac őket, es az Sacramentomoknac titkait feyteget nec nekic. Holot penig az Euangeliumból es Apoſtaloc irafából nyilván vagy on, hogy nem kiſſeb gondgya legyen Iſtennec az Uly testamentombeli nép nec iffiyaira, holot nyilván mondgya: Hadgyátoc en hozzám jőniaz gyetmekeket, mert illyeneké az Iſten-

nec orfaga. *Marc. 10. v. 14.* jól cselekednek az egyházi tanítók, kik az ifyuságot jó ide-
jen fogalmatozzanak taníttatni az Catechis-
musra, az hitnek első fundamentumit vet-
ten, és az mi hitünknek első kezdetit híven
tanítván, magyarázván az tíz parancsola-
tot, az Apostoli vallást, az Uról tanolt imat-
ságot, és az Sacramentumoknak modgyát,
az keresztenségnék egyéb efféle első fun-
damentumival egyvetemben, és az mi val-
lasunknak fő fő részeivel. Az Ecclesia pe-
nig itt meg cseledkedgye hitűségét és for-
galmatozzagat az gyermekeknek az Cate-
chismusra való hozatával, kivanván es ö-
rülven az gyermekeknek jó tanoságot.

Holot peniglen soha nagyobb kesértetec
alá nem vetteternek az emberek mint mi-
kor betegséggel gyakoroltatnak lölki este-
ti faydalmackal megnyomatván, soha nem
illic ugyan az Egyházi tanítóknek inkább
vigilázni az ő nyájoknak idvőségere, mint
afféle betegségekben es nyavalyákban. Az
betegeket azért latogassák idein, hivattas-
sák ismég őket az betegnek jó idein, ha tud-
ni illic az dolog úgy kivannya. Vigasztallják
azért őket, és az igaz hitben megerősiczec,
ostan az ő dőgnék veszedelmes kesérteti
ellen gyámoliczák; Ismég az betegnél te-
gyenek kivalképpen való könyörgéséket,
és hogyha kivantatják imátkozzanak kö-
zönséges

zönséges helen az betegnek megtartásáért,
es gondot viseljenek hogy ez világból bo-
dogol mullyanak ki. Az pápisták látogatást
az utolsó kenyettel együtt, megmondot-
tucodafól, hogy mi nem jóvallyuc, mert so-
képtelen dolgoz vadnak benne, és az fent
Iras nem jóvallyu.

XXVI. R E S Z.

*AZ HIVEKNEK TE ME-
tesekről es az holtak környül valo
gondviselésről, az purgatorium-
ról, es az lölköc jelene-
séről.*

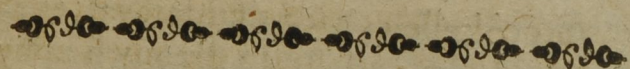
AZ hiveknek testeket, mint az fent Lé-
léknek templomit, es mellyeket hi-
sünnek hogy az utolsó napon föl támadnak,
parancsollija az fent Iás hogy tisztességes-
sen babonáság kivől földben temessük, sőt
még tisztességes emlékeztetis tegyünk a-
zoc felől kik fentől az Urban megholta-
nak, es az ő maradekyoknak mint özve-
gyeknek es arvajoknak minden kegyes fol-
gálatot tegyünk, más gondgyokat az hal-
lottaknak

lottaknac nem ranytyac. Meg vettyüc azért az Cynicusokat, kic az holt testeiket elvetic, avagy az kic utálatossan frutol az földben vetven soha csacjo sot sem tesnec az hallottakrol, sem penig maradékjockal ciac egyfálat sem gondolnac. Azokat sem jóvallyuc ismeg kic igen fertelenec az hallottac pompaiban, kic mint egy poganyoc firattyac az ő hallotttyokat, (az mertekletes firast mellyet á sent Pal meg enged: 1. *Thef.* 4. v. 13. nem fidalmazzuc, embertelen segnec itelven tellyességgel semmit nem kesergenni) es az hallottakert aldoznac, es bizonyos imatlagokat jóvedelemert borbirélnec. Efféléc az ő fogalattyyockal itelic hogy az ő hallottyc az kinokbul, mellyre haláloc utan jutottac, es efféle heában valósággal ki fabadolhatnac. Mert hisfűc hogy az hivec egyenessen az testi halál utan mennec az Christushoz, es ezért is az előknec holtakert való könyörgésec nélkül es egyeb tisteletyec nélkül semmit nem fűkölködnec. Hisfűc ismeg az hitetleneket mindgyárt pokolra vettetni, mellyből azoknac semmi fabadulásoc nem lehet az előknec akarmi cselekedettyec által is.

Az mit peniglen nemelleyec mondnac az Purgatorium tüzeről, ellenkezic az á hitnec imez agazatyával: Hissem büneimnec meg bocsánattyar, es az öröc életet: Ismeg az Christus

Christus tökellertes meg tisztításával, es azon Christus mondasival: Bizony bizony mondom tinektec, á ki hallya az en igemet, es hisen abban á ki engemet el bocsátot, ő rócelete vagyon, es nem megyen iteletben, de által ment az halálból életre. *Joan.* 5. v. 24. Ismeg: Az ki meg mosodot, nem fűség hanem tsac labait mossa meg, de mindenestől tista, es tiis tistác vattoc.

Az mit immár mondnac az megholt lelkének valaha az élőc között való jelenesekről, kic kívántac azoknac fogalattyyokat mellyec által meg fabadullyanac, efféle jeleneseket fámálalunc az őrdőgnec csalárd mesterségi es csufolási köziben, ki mint hogy változtat hatya magat vilagosságnac angyalává, így igyeközi vagy el fordittanni az igaz hitöt, vagy kesegőssé tenni. Az Isten meg tiltotta az O testamentomban az igazságot tudakozni az holtaktul, es minden tarsalkodást az lölköckel tartanni. *Deut.* 18. v. 11. *Levit.* 20. v. 27. Amaz kinocban levő gazdagnac peniglen nem engedte-
tec attyafiaihoz való meg térése, mint az sent irás mondgya. *Luc.* 16. v. 29. 31. azomban az Istennek fava ezt monda: vagyon Mosesec es Profetajoc, halgassác őket: ha az Mosest es az Profetákat nem halgattyac, ha valaki az holtac közzől foltamadnais, nem hinnénec.

XXVII. R E S Z.

AZ RENDTARTÁSOK-
rol Ceremoniakrol es kő-
zép dolgokrol.

AZ O testamentombéli népnek régenben adattattanac volt ceremoniác, mint egy igazgató mesterség, azok uac kic az törvény alatt mint egy vezérő mester es tutor által őriztettenec, de el jöven az Szabaditto Christus, es az törvény el vétetvén, mi hivecimmar nem vagyunc többé az törvény alatt. *Rom. 6. v. 14.* es az ceremoniac elenyészenec: melyeket az Christus Ecclesiájában annira nem akariác meg tartanni avagy meg uyjettanni az Apostoloc, hogy nyilván meg vallottác, hogy ők nem akarnác semmi terhet vetni az Ecclesiára. *Act. 15. v. 10.* Annakokaert láttatnanc az Sido fókast bé hozni avagy helyére állatni, ha az Christus Ecclesiájában az regi Ecclesia fókafasérint, fókafittannanc az ceremoniákat es rendtartásokat. Annakokaert semmiképpen nem jóvallyuac azoknac értelmeket, kik nec teczet az Christusnac Anyafenegy-

szentegyházat meg zabolázni, mint egy tanító mesterrel az foc különbkülömb rendtartásokkal. Mert ha az keresztienfegre az Apostoloc az Istentől adattatot ceremoniakat nem vetöttéc, vallyon micfoda ebes értelmő ember vét arra emberekről táltatot talalmányokat? Menivel inkább többül az rendtartás az Ecclesiában, annival inkább kisséből nem csac az keresztien szabadság, de még az Christusis es az ő hiri, holot az kősség azt keresi az rendtartásokban, az melyet keresne egyedől csac az Istennec fiában az Christus Jesusban hit által. Elegsegecsac azért az hivek nec kevés, merreketes, együgyő es az Isten igejétől nem külööző rendtartásoc.

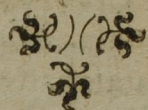
Hogyha külööző rendtartásoc táltatnanc az Ecclesiákba, senki ne itellye az Ecclesiákat abból külömbözni. Socrates így szól: Leheretlen volna minden rendtartásit az Ecclesiaknac, az melyec varasonkent es tartományonkent vadnac, meg irnia. Semmi vallas nem tart azon rendtartásokat, noha azon tudomant tartson az onokról: mert az kic ugyan azon hitön vadnac, az rendtartásokban egymás közöt külööző nec. Edig Socrates mondása. Mus most az Ur vatforajanac foglaltatásában es egyéb dolgokban is külömbféle rendtartásokat tartunc az mi Ecclesiainkban, mindazáltal az tudománban

manban es hitben nem ellenközűnc, sem
penig â mi Ecclesiainknac egyyessége es tar-
fiséga ez dologban meg nem hasonlic. Min-
denkor penig az Ecclesiâc effele rendtartá-
sokban, mint közep dolgokban szabadsá-
gokkal éltenec, az mellyet miis mostan meg
cselekefűnc.

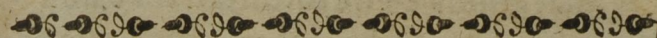
De azomban intűnc, hogy az közép dol-
gokközze ne fámláltassanac (mint nemel-
lyec az Misset es az templombeli képeket
fámlallyac az közep dologközze) mel-
lyec valoban nem azoc. Közep dolog az
(mond Jeronymus Agoftonnac) melly sem
jo sem gonof, úgy hogy vagy meg cseleke-
fed vagy nem, sem igazságod abból sem ha-
mifágod nem lefen. Annakokáert mikor az
közép dologközze vonyarnac az hitnec vallasá-
ra, meg fűnnec szabadságoktól: mint fent
Pál meg mutattya, hogy szabad az hűst meg
enni, ha valaki meg nem int, hogy az á bal-
vanyoknak aldoztatot: mert egyeb képpen
vilalmas, ha az ki affelet ennec, eteleivel az
balvanyozást lattatnec jovallanni.

1. Cor. 10. v. 28. & 1. Cor. 8.

v. 10.

XXVIII. RESZ.

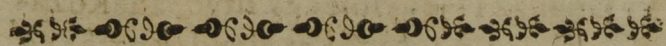
XXVIII. RESZ.

AZ ECCLESIANAC JO- vairol.

VAGYON jófága az Christus Ecclesiá-
janac az Fejedelmeces hivedakozá-
ból, kic az ő jófágokat ajandekoztác az
Ecclesianac. Mert fűksége vagy az Anya-
fentegyháznac az jófágokra, es eleitől fog-
va volt jófága az Ecclesianac fűkséges dol-
goknac el viselésére. Es igaz háfna az Eccle-
sia gazdagágánac régemben ez volt, s mo-
stis ez, hogy az tudomány az Scholákban es
fentgyűleközetekben minden tíftelettel,
rendtartással, es fent epülettel egyyüt meg
tartatnec: ísmeg az tanítóc, tanulóc es fol-
gác abból taplátnánac, es egyeb fűksé-
ges dolgok is az fegenyeknec segítségke-
es taplalásokkal egyyüt abbollennec. Va-
láftassanac azért lstenfelő ferfiac, es felleces
az hazi dolgokban főec, az kic az Egyházi
jokbul jo móddal safarkodgyanac.

Ha peniglen az Ecclesianac jófága az i-
dőnec haborusága miat es nemellyec vak-
merőregec, tudatlanságoc avagy főfvenné-
gek

gecmiat gonos élésre fordítottanac, az ke-
rezyen es eses ferfiaktul az bent eleste té-
rittessenec, mert nem kól hunyorittanni az
bentseg törő gonosul élésre. Tanittyuc
azert hogy meguyjettassanac az megveste-
gettete, Oskolac es Collegiumoc, az tudó-
manban, tisteleben, erkölcsben: es az be-
gyenyeknec taplalásoc kegyessen, hiüségés-
sen, es éssen elrendöltessec.

XXIX. R E S Z.

AZ NÖTELENSEGRŐL,
házassagrol es házigondvi-
seleőről.

AZ kiknec Istentől ajandekoc vagyón
az nótelenségre, ugy hogy fivőkből
avagy testviesölkökből tistác es maga tőr-
tözötöt, nemis görjednec fölötteb, abban
az hivatalban fogallyanac az Urnac, mig-
len érzic az Istenec ajandekival magokat
főlekesit etnec lenni, te föl ne fualkodgya-
nac egyetec fölöt, de fogallyanac az Ur-
nac fiutelen együgyüségben es alazatos-
sagban. Alkolmatosbac penig ezec az Iste-
ni

ni dolgoknac gondviselésére, mint sem az
kic hazoc népeinec kivalkeppen valo dol-
gaira vonyattatnac. Hogyha visont az ajan-
dec el vetetven tölóc allando görjedezeft
éreznec, meg emlekezzenec az bent Pál
mondaráról: job meg hazafodni, mint sem
görjedezni. 1. Cor. 7. v. 9.

Mert az Hazassag (melly az türhetetlen
ségne orvolsága, sőt ugyan türtoztetes)
rendölteret ő magatol az Urstentől, ki azt
gazdagon megáldotta, es az ferfiat s. asony
embert el válhatatlan keppen egy máshoz
ragaszkodni es együt nagy feretertben es
egyenőségben élni akarta. Gen. 1. v. 28.
Matth. 19. v. 5. 6. Tudgyuchogy eről mon-
dotta az bent Pál: Böcsületes mindeneckö-
zöt az hazasság es az törtelém neköl valo
agy. Hebr. 13. v. 4. Es is meg: Ha az süz férhez
megyen nem vetkezi. 1. Cor. 7. v. 36. Kár-
hoztattyuc azert a fóc feleség tartast, es azo-
katis kic az másodszor valo házafulast fidal-
mazzac. Tanittyuc hogy az házafulast tör-
veny ferint legyen az Urnac felelmében, es
nem az törvenyec ellen, mellyec meg tilt-
nac nemelly ágakot az házasságban, hogy
förtelmesség ne legyen az házasság. Legyen
az házasság az füleknece avagy az kic fülec
gyanánt vadnac eggyezéseckel, es főkép-
pen ez végre, mellyre rendölte az Isten az
házasságot, es abban bentől ellyenec az há-
M zasoc

zafoc nagy hyüéggel, Isteni felelemmel, feretettel, és tisztasággal. El tavoztassanak azért az haboruságoc, v. favonyásoc, bujaságoc es paraznaságoc. Rendöltesse nec jó moddal való törvényec az Ecclesiában, es fent törvénytevő bírác, kic otalmazza az hazaságot es minden fentelenéget es tisztátalanságot meg tilcsanak, es kic által az hazaságban való pöröc veghez viteffenec.

Neveltesse nec az gyermek: kis az fűlek: tül az U:nac felelmében: gondot visellienec ismeg az fűlec gyermekekre, meg emlékezven az fent Pál mondasarol: az ki gondot nem visel az öveiről, hitit meg tagatta, es az hitetlennel alab való. 1. Tim. 5. v. 8. Főképpen pedig tanítsa az ő gyermekeket tisztességes mesterségekre, mellyekkel magokat taplallya, el vonnyá az hivolkodástól, es ő bennec az Istenben való igaz bizodalmat plantallya, hogy ketőkódéssal, avagy fölötteb való testi bátorsággal avagy undoc fősvenséggel bujalkodvan semmi jó haszonra ne juthassanak.

Bizonyos pedig, hogy azoc az munkác, mellyec az fűlektül az hazaságbéli tisztac es gazdálkodas által les nec hitből, Isten elöt fentec es valoban jó cselekedetec, s kedvesek is Istennel. nem kevesebbé mint az könyörgesec böytöces alamisnác: mert így tanit az fent Pál is az Timoteushoz es Titushoz

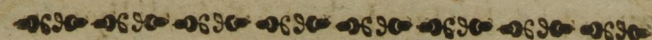
Titushoz irt leveleiben. Számlallyuc pediglen ugyan azon fent Pállal az ördögi tudományoc közzé azoknac tudományokat, kic meg tiltýa az házasságot avagy nilvan fidalmazza, avagy kerülő befedel káromlyá, mintha nem volna fent es tista. Utallyuc pedig az tisztatalan nőtelenseget, az hypocritáknac bujaságokat, titkon s nilvan való paraznaságokat, kic tetteric az türtöztetést, holot mindeneknél türtöztetlembec legyenec. Mind ezeket meg itéli az Isten. Az gazdagságot es gazdagokat, ha keresiýenec léendnec, es jól él nec gazdagságockal nem vettyüo meg: meg vettyüo pediglen az Apo-

stalicusoc fentec:
tit, &c.

o(90)

M 2

XXX. RESZ.

XXX. R E S Z.

AZ FEJEDELEMSEGRŐL.

MINDEN NEMŐ fejedelemség Isten-től rendöltet az emberi nemzetnek bekeségére es czöndeségére, es ugy, hogy ez vilagon legfőbb helye legyen. Ez ha ellensége lejend az Anyafentégyhaznac, fő! Ötten igen meg banthattya es habotithattya azt: ha pedig jó akarója es ugyan tagja az Ecclesiának, hasznos léhen az Anyafentégyhaznac mint főtag, ki annac sokat használhat es azt fepennis legitheti. Ennec fő tistti az községes bekeségre es czöndeségre gondot viselni es azt megtartanni. Mellyet soha bodogul meg nem cselekedhetic ugyan, mint hogyha Isten felő es kereskeny léhen, ki tudni illic az Isten népenec fent királinac es fejedelminac példajoc ferint, az igazság-nac predicallasat es az igaz hitöt promove-allya, az hazugságot es idegen Isteni tistletet minden hitetlenséggel es balvanyozással egyyüt ki irtya, es az Istenec Ecclesiáját oltalmazza. Mert tanittyuc hogy az hitnec

hitnec gondgya főkeppen néz az fent fejedelemre.

Tarcsa azért kezében az Istenec igejét, es hogy azzal ellenközö dolog ne tanittasson, gondot viseljen: es meg az Isten igejéhez fábót jó törvényekkel igazgassa az Isten-től reabizatot népet, es azt fenytékben, tisttiben es engedelmestségben megtarcssa. Törvényeket foglaltasson igaz itélettel, ne nézzen semélt se ajándékot, ne vcgyen: az özvegyeket arvakat es nyomorultakat oltalmazza, az hamissakat hitetöket es vakmeröket büntesse es ugyan ki melle, mert nem heaban vette Isten-től az fegyvert. *Rom. 13. v. 4.*

Azert ezt az Istenec kardgyat ki vonnya minden gonosztévökre, partiutökre, tolvajokra, avagy gilkosokra, nyomorgatokra, karomlokra hamis hitöekre es mindazokra, kiket az Ur meg büntetni, es meg megis öletni parancsolt. Meg tiltson minden fofogadarlan eretnekeket is (az kic valoban eretnekec) kic az Istenec folséges voltat karomlanni, es az Istenec Ecclesiáját haborgatni söt el veltetni nem fűnnec meg. Hogyha fűkséges haddalis az nép-nec meg maradasat oltalmazni, hadat tasmasson az Urnac nevében, csac hogy előfőr bekeséget keressen minden módon, es semmikeppen meg nem tarhattya az öveit

M 3 hanem

hanem csak had által. Es mikor ezeket az Magistrátus hitből cselekefi, es ő cselekedetivel mint jockal szolgál az Istennek, es áldást véken az Urrol.

Kárhoztattyucz Uykereftyéneket, kio mint hogy tagadgyac hogy fejedelemséget viselheffen az kereftyén; így azonképpen taníttyc aztis, hogy senki nem ölettetic meg az magistrátustól igazán, es hogy az fejedelem hadat nem viselhet, nemis kölléség meg tartanni az fejedelemnek tött esküvést.

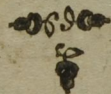
Mert miképpen az Isten az ő népének idvőségét az Magistrátus által akarja meg főzenni, kit mint Atyát adot ez világra, így minden also renden valoc ezt az Istennek jo tetemenyet meg esmerjéc az magistrátusban. Tisztilyéc azért es fellyecz fejedelmet mint Istennek szolgálát, kereséséket, jot akarjanac neki, es imatkozzanac érte mint attyokért, engedgyenec ismeg minden ő jo es igaz parancsolatinac: végre az vámokat es adókat, es az miegyeb efféle volna, meg fizessék hiven es örömeft. Es hogyha az közenséges meg maradás es hazánk nacigassága kivannya, hogy az fejedelem fiúkség képpen hadat támasson, élettyeketis le tegyec es véreket oncsae az közenséges meg maradásért es fejedelemért, es azt mivellyéc az Urnac nevében örömeft,

meft, erőssen es jo kedvel. Mert az ki ellegetamad az fejedelemségnek. Istennek haragját vonnya az magára. Kárhoztatunc azért minden fejedelemség meg utalokat partütöket, kölléségnek ellenségit es pártololatokat, es végre mind azokat valakic az tartozot szolgálatot vagy nilvan vagy ravassággal ellenzic.

Kerjucz mi menyei kegyelmes Atyánkat Istenünket, hogy az népnek fejedelmet es minket is mind közönségesen az ő népét aldyameg: az mi Urunc es éggyetlen egy idvözítőnc által, az Jesus Christus által: kineclégyen dicséret es dicsőség es hálaadás mind öröckén

öröckén Amen:

Vége az Confessionac.

M 4 Az

AZ KEGYES OLVASONAC.

MOLOT az *Confessioban*
emlekezet *vagyon az neg*
Conciliumoknak vallások-
rul, ismeg az szent Athanasiusnac
vallásárulis, azokatis ide akarám
írni, hogy az kegyes olvasó eszeben
venne az szent eggyeséget az hit-
nec dolgában.

Symbolum Nicenum.

Az Nicéa városbéli közönséges Con-
cilium amaz Istenfelő Nagy Constan-
tinus Császárral gyűjtetéc össze, az
Christus születése után 324. évt. Ar-
rius ellen, ki tagatta, az Christusnac
ter-

terméket érint való Istenséget; es be-
gyűltenec oda minden nem zetsége-
bül való fő tudos es Istenfelő Püspö-
kecs confessoroc, es írta nac egy kö-
zönséges vallást, melly eckeppen va-
gyon.

HISZEK egy Istenben, mindenható A-
tyában, mennec es földnec, látható es
láthatatlan allatoknac teremőjében. Es az
egy Ur Jesus Christusbá, Istennek egy fiulót
fiában, ki mindé idők necelőtte az Atyátul
fiületet, Isten Istenül, világosság világóság-
rul, igaz Isten igaz Istenül: fiületet nem
teremtet: Az Atyával egyenlő állatu, ki
által lőttenecc mindenec. Ki mi eretünc em-
berekert es az mi idvőségünkert menyből
aláfállá, es meg testesüle fent Lélekül
Szűz Maria mehében, es emberre lőn, es
meg feszített ec mi eretünc Poncius Pilatus
alat, fénvede es el temettetec, es harmad
napon föl támadá, az irasoc érint, es föl
méné mennyegbe, es ül Atyánac jobban: es
ismeg el jövendő dicsőséggel itelni eleve-
neket es holtakat, kinecc országánac nem le-
fén vége. Es az fent Lélekben, ki föl az
Profétac által: Az egy fent közönséges A-
postoli Anyafentegyházat: Valloc egy ke-
rekséget, az bűnnec bocsanattyara: Es vá-
rom holtaknac föl tamadását, es az jövendő
bodogságnac örömét. Amen.

Symbolum Constantinopolitanum.

AZ Constantinapoly városában való közönséges Concilium amaz Isténfelő Fejedelmektől Grátianustól es Nag' Theodosiustól gyűjtetec össze, a Christus születése után 384. éftend. Macedonius ellen, ki tagatta az szent Léleknek Istenségét: es begyűltenec oda 180. szent Atyac; es az Nicea városában irt közönséges vallást helen hagyvan, amaz igecutan, Es az szent Lélekben, imez egynehany igéket attac: Meg eleve-nittő Urban, ki az Atyatul es Fiutól fárma-zic: ki az Atyával es Fiúval egygetemben imáttatic es dicsőítettic.

Symbolum Ephesinum.

Az Ephesus városában való közönséges Concilium amaz Isténfelő iffyabbic Theodosius Császártól gyűjtetec össze az Christus születése után 439. éft. Nestorius ellen, ki az Christus meg testesülését rontotta, es tanította hogy kettő az fiu, eggic Istén fia, másik Maria fia: es begyűltenec oda maid 200. szent Atyac, es kiátkozvan Nestoriust irac ez vallást közönse-geffen.

VAL

VALLYUC az mi Urunc Jesus Christust Istennec egyfűlőt Fiat, tőkélletes Istennec es tőkélletes embernek, okos le-lekből es testből lenni, ki az Atyától Istén-sége szerint őtől cídőtől fogva, az utolsó idő-ben pedig mi éretűnc es az mi idvőségün-kert embersege szerint az Szűz Mariától fű-letett: mert két természetnek lőtt eggyesü-lese: Annakokáert egy Christust, egy Fiut es egy Urat vallunc. Es ez össze keverede-s kivől való eggyesülésnek értelme szerint az szent Szűzet vallyuc Istén fűlőjenec lenni, azért hogy az Istén ige testesült meg es lőtt emberre, es azon fogantatásból az ő tőle fől vőtt templomot magához eggyesítőtte. Az Euangeliomban es Apostoloc irásiban való főkat pedig az Ur felől, mellyec mint egy semelyre tartozóc, tudgyuc hogy az szent Istent magyarazo ferfiac, az két termé-fetre nézve meg válasszacyac, es nemelleyeket ugyan, ugymint az Istenségre tartozokat, az Christus Istenségére viskic, egyeb alázatos főlálokat pedig az ő emberiségére alköl-maztattyac.

Symbolum Chalcedonense.

Az Chalcedonum városában kö-zönséges Concilium amaz Kegyes Martia-

Martianus Császártul gyűjtetec őf-
ve, az Christus születése után 454. est.
Eutyches ellen, ki az Christusban va-
lo egy semellyre nézve őfve egyeli-
tette az két természetet: es be gyűlte-
nec oda 630. bent Atyac, es Eutychest
kiátkozván irácz confessiot;

KÖVETVE azert az bent Atyakat, a-
zon egy fiut az mi Urunc Jesus Christust
vallunc es egyenlőkeppen tanittunc min-
nyajan: ki ökelletes az Isten ségben, es azon
tökelletes az emberségben: igaz Isten es i-
gaz ember, ki okos lélekből es testből lévő.
egyenlő allatu az Atyához Isten sége serint:
es mi hozzanc egyenlő allatu ember sége
serint, mindenben hasonlo mi hozzanc az
bűn kivől: ki öröktől fogva született az A-
tyától Isten sége serint, az utolsó időkbe
penig mi eretűnc es az mi idvőségünkert
az fűz es Istenfűlő Mariatul embersége se-
rint született. Azon egy Jesus Christus Isten-
nec Fia Ures egyfűlőtt, az két természetben
őfve elegyedés nélkül, el változás nélkül,
el szakadás nélkül, es el válhatatlanol meg-
jelentetett: semmikeppen az eggyesülésert
az természetek nec különböztetése el nem
vételven, de inkább mindenic természet (az
egy semélyben őfve foglaltatvan) tulay-
donságit megtartvan: nem hogy két seme-
lyre osztáséc avagy szaggatáséc, de hogy
legyen

legyen egy es azon egy fűlőtt fiu, Isten ige
es mi Urunc Jesus Christus: az mint régen ő
felőle jövendoltenecc volt az Profétac, es
őnnön maga az Christus tanított minket,
es az mi Atyainknac vallásoc előnkben
atta.

Symbolum sancti Athanasii.

Athanasius az Alexandria nevő város be-
li Püspök ira illyen vallást, Christus
születése után 333. estendő ráján, Ar-
rius es egyéb eretnekeccellen: melly-
ben először az egy örök Isten ségben
valo bent Háromságnac semeliről,
fannac utanna az Istenfiának megte-
stesüléséről, es az emberi nemzet-
nec meg váltságának minden dolga-
ról szól.

VALAKI idvözülni akar, mindenek-
nec előtte fűkűsög hogy az keresztyen
hitet vallya: mellyet ka ki éppen es fölbo-
molhatatlanol meg nem tart, kétség nélkül
öröke el vész. Az keresztyén hit penig ez,
hogy az egy Istent háromságban, es az há-
romságot eggyeségben tiszteljük: sem őf-
ve nem egyelítven az semélyeket, sem az ál-
latot el nem osztván: mert más az Atyának
semélye

semélye, más az Fiu, más az ſent Léleké.
De az Atyának es Fiúnac es ſent Léleknek
egy az ő Iſtensége, egyenlő dicsőſége es örö-
cke való fölsége: minemő az Atya, olyan
az Fiu, olyan az ſent Lélec. Teremtetlen az
Atya, teremtetlen az Fiu, teremtetlen az
ſent Lélec: véghetetlen az Atya, véghetet-
len az Fiu, véghetetlen az ſent Lélec: öröc-
ké való az Atya, öröcké való az Fiu, öröcké
való az ſent Lélec. De maga nem három
öröké valoc, de egy öröcké való: az mint
nem három teremtetlenec, ſem három vég-
hetetlenec: de egy teremtetlen es egy vég-
hetetlen. Azon módon mindenható az A-
tya, mindenható az Fiu, mindenható az
ſent Lélec: de maga nem három minden-
hatoc, de egy az mindenható. Azonképpen
Iſten az Atya, Iſten az Fiu, Iſten az ſent Le-
lec: de maga nem három Iſtenec, de egy az
Iſten. Azonképpen Ur az Atya, Ur az Fiu,
Ur az ſent Lélec: de maga nem három
Urac, de egy az Ur. Mert az mint kereſt-
tyeniigaſág ſerint erre kéſerítettünchogy
mindenic ſemélt külön külön Iſtenec es
Urnac vallyuc: azonképpen három Iſtent
avagy Urat vallanunc, az kereſtyeni hit-
nec meltoſága ſerint megtiltatunc. Az A-
tya ſenkitől nem lőtt, ſem teremtetett, ſem
fületett. Az Fiu cſac az Atyától vagyon,
nem lőtt, ſem teremtetet, de fületett. Az
ſent

ſent Lélec az Atyától es Fiutól vagyon
nem lőtt, ſem teremtetett, ſem fületett,
hanem ſármazic. Egy azért az Atya, nem
három Atyac: egy az Fiu nem három Fiac:
egy az ſent Lélec, nem három ſent Lé-
lec. Esez háromságban ſemmi nincsen e-
lőb való vagy utolſo, ſem nagyob ſem kiſ-
ſeb, de mind az három ſemélyec öröcke
valoc es egyenlőc. Ugy hogy minden-
ben (az mint immar oda föl megmondot-
tuc) az eggyeſség az háromságban, es az
háromság az eggyeſségben tiſteltetſég. Az
kizért idvőzülni akar, így érczen az ſent
Háromságról:

De ſükſeg az öröc idvőſſeghez, hogy az
mi Urunc Jeſus Chriſtusnac meg teſtesüle-
ſétis hyüſégeſſem higgye. Ez azért az igaz
hit, hogy higgyuc es vallyuc, hogy az mi U-
runc Jeſus Chriſtus Iſtennec fia, Iſten es em-
ber. Iſten, az Atyának állattyából öröktül
fogva fületett, es ember, az annyanac állat-
tyából időſerint fületet. Tökellertes Iſten,
tökellertes ember okos lélekből es emberi
teſtből lévén. Egyenlő az Atyához Iſténſége
ſerint, kiſſeb az Atyának embersége ſerint.
Kijollehet Iſten es ember, nem kettő mind-
azáltal, hanem cſac egy az Chriſtus: egy pe-
nig nem az Iſténſégnek teſté való változá-
ſával, de az emberſégnek Iſténſégre való
föl vételevel: egy tellyeſſeggel nem állattyá-
nac

nac elegítteivel, de semelyének egyfélé-
gében. Mert mikeppen az okos lelec és a
test egy ember: azonképpen az Isten és em-
ber, egy Christus. Ki szenvedé az mi idvősé-
günkért, pokolra szállott harmad napon föl
tamadt hallottaiból. Fölment mennyeg-
ben, ül az Atya mindenható Istennek job-
jára, onnan lehen eljövendő itelni elevene-
ket és holtakat. Kinek eljövételére minden
embereknek az ő testeikkel föl köl tamad-
nioc, és az ő tulaydon cselekedeteikről fá-
motkóladnioc. És az kic jot cselekettenec,
az örök életre mennec: az kic penig gonost
az örök tűzre. Ez az igaz keresztényi hit, mel-
lyet valaki hyüségessen és erőssen nem
hiend, nem idvő-
zülhet.

E G E

A Z

AZ FŐ RESZEKNEC regestoma.

A Z bent Irásról Istennek igaz igejéről.
fol. 21.

Az bent Irásnac magyarázattyáról, az bent
Atyákról, Conciliomokról, és talalmá-
nyokról. 26.

Az Istenről, az ő egy voltáról, és az bent Há-
romságról. 30.

Az bálványokról, avagy az Istennek, az
Christusnac, és az Szenteknek képei-
ről. 33.

Az Istennek imádasáról, tiszteleteről, és se-
gítségöl való hivasárol az egy közben
járó Jesus Christus által. 36.

Az Istennek gondviseleséről. 40.

Az teremtséről, Angyalokról, ördögéről és
emberről. 44.

Az emberneveséről, az bünről és az bün-
nek okáról. 47.

Az Szabad akaratról és emberi erőül. 52.

Az Istennek elrendöléséről és az Szentec
választásáról. 58.

N Az

Az Jēsus Christustól, igaz Istenről es ember-
 ről, ez vilagnac egy idvőzítőjéről. 63.
 Az Istennek törvényéről. 73.
 Az Jēsus Christus Euangeliomáról, is meg
 az, geretektől, az lelekről es börtürről. 76.
 Az penitenciáról es embernek megtérésé-
 ről. 81.
 Az hiyeknek valóságos meg igazulások-
 rul. 89.
 Az hitről es jó czelekedetekről. 94.
 Az Istennek közönséges Anya szentegyhá-
 zárol, es az Anya szentegyháznac egy fe-
 jeréről. 102.
 Az Anya szentegyházban valo szolgakrol, a-
 zoknak rendtartásokrol es tisztekről. 115.
 Az Sácramentomokrol. 133.
 Az sēnt Kereztiségről. 143.
 Az sēnt Vatsótárol. 147.
 Az Anya szentegyházbeli sēnt gyülekoz-
 rekről. 156.
 Az könyörgésről, eneklekről. 159.
 Az innep napokrol, böjtről, étkekben va-
 lo válogatásról. 162.
 Az Catechismusrol, beteges latogatásáról
 es vigasztalásokrol. 167.
 Az temetésekről, holtac környül valo gond-
 viselésről, purgatoriumrol, es löikőc je-
 lenéséről. 169.
 Az rendtartásokrol, ceremóniákról. 172.
 Az Ecclesiának javairól. 175.

Az

Az nőteleniségről, házasságról es házi göd-
 viselekről. 176.
 Az fejedelemségről. 180.
 Az Niceabéli vallás. 184.
 Az Constantinapol'béli vallás. 186.
 Az Ephesumbéli vallás. 186.
 Az Chalcedonumbéli vallás. 187.
 Az sēnt Athanasius vallása. 189.

V E G E.

Dicsőség legyen az Istennek.

